

**KAKO SU
MEDIJI
PRATILI**

IZBORI 2010. U BiH



Konrad
Adenauer
Stiftung

MEDIA PLAN
institut

Projekat istraživanja medija tokom predizborne kampanje metodom analize sadržaja izveo je Media plan institut uz podršku Fondacije Konrad Adenauer, medijskog programa za jugoistočnu Evropu (www.kas.de/medien-europa/).



Izbori 2010. u BiH
KAKO SU MEDIJI PRATILI IZBORNU KAMPANJU

Decembar, 2010.

Izdavač: Media plan institut, Sarajevo
mediaplan@mediaplan.ba
www.mediaplan.ba

Urednik: Radenko Udovičić

Analitičari: Davor Marko, Lejla Turčilo, Tatjana Ljubić

Lektura: Branka Radević

Prevod na engleski: Kanita Halilović

Jezik izdanja: bosanski, srpski, hrvatski
(prema izboru autora), engleski

Korice i prelom: Mirza Latifović

Štampa: CPU, Sarajevo

Tiraž: 500 primjeraka

Izbori 2010. u BiH

**KAKO SU MEDIJI PRATILI
IZBORNU KAMPANJU**

Davor Marko, Lejla Turčilo, Tatjana Ljubić, Radenko Udovičić

*Media plan institut
decembar 2010.*

Sadržaj

Uvod - MEDIJI I IZBORI: STARE PRIČE SA NOVIM ELEMENTIMA , Radenko Udovičić	7
POJEDINAČNI PREGLED IZVJEŠTAVANJA MEDIJA Davor Marko, Lejla Turčilo, Tatjana Ljubić	21
Televizija Federacije BiH (FTV) <i>- Kontinuirana kritika funkcionera iz RS</i>	22
Televizija Republike Srpske (RTRS) <i>- Podrška vladajućoj partiji u RS</i>	26
Televizija BiH (BHT) <i>- Izbalansirano i objektivno izučavanje</i>	31
Analiza medijskog diskursa i sadržaja dnevnih novina u vezi sa Općim izborima 2010. u BiH - IZVJEŠTAVANJE U FUNKCIJI POLITIČKIH SUBJEKATA UMJESTO IZVJEŠTAVANJA U FUNKCIJI GRAĐANA	53
Euroblic (Beograd/Banja Luka) - STENOGRAMSKO I SELEKTIVNO PRAĆENJE KAMPANJE	55
Nezavisne novine (Banja Luka) - I KVANTITATIVNO I KVALITATIVNO NA STRANI VLADAJUĆE PARTIJE	61
Glas Srpske (Banja Luka) - ZA DODIKA I REPUBLIKU SRPSKU	68
Dnevni list (Mostar) - MARTIN RAGUŽ CENTRALNA IZBORNA FIGURA	75
Večernji list BiH (Zagreb/Mostar) - APSOLUTNA DOMINACIJA HDZ-a BiH	81
Dnevni avaz (Sarajevo) - ŽESTOKA KRITIKA „VLASTI“ I PROMOCIJA SAVEZA ZA BOLJU BUDUĆNOST	86
Oslobođenje (Sarajevo) - SA NESKRIVENIM NESIMPATIJAMA PREMA RADONCICU	91
Specijalni prilog - IZBORNI REZULTATI 2010/2006	127
Biografije autora	131

Uvod

MEDIJI I IZBORI: STARE PRIČE SA NOVIM ELEMENTIMA

Radenko Udovičić

Bosna i Hercegovina je rekorder u Evropi po broju održanih izbora. Nakon rata, od 1996. godine zaključno sa zadnjim izborima 2010., održano ih je devet – osam redovnih (općih i lokalnih) i jedni vanredni. Međunarodna zajednica, koja je donedavno kreirala ove procese, željela je da učestalim izborima omogući eventualna raspoloženja građana za promjenu vlasti kako bi se ubrzao reformski put zemlje. To praktično znači da su građani BiH u prosjeku izlazili, ili nisu izlazili na izbore, svakih 18 mjeseci!

Svaka izborna kampanja je podgrijavala i etničke i političke strasti, oslikavane prvenstveno kroz medije koji su dodatno generirali različite bojazni a koje su potencirali političari u borbi za vlast. Sve ove godine često smo slušali uzrečicu, čak i od strane međunarodnih zvaničnika u BiH, kako je pojačana napetost u zemlji rezultat izborne kampanje te kako će sve biti bolje kada izbori prođu. Formalno jeste tako, ali generiranje nepovjerenja i etničke i političke odbojnosti u zemlji u kojoj je na tim osnovama za tri i po godine rata poginulo više od 100.000 ljudi, ostavlja posljedice u percepciji građana prema sposobnosti za kompromise koji su nužni u višenacionalnoj zemlji. Izborna kampanja je samo kanal za prenošenje informacija i ponašanje političara, kandidata i medija, te ne bi trebalo biti opravdanja ako su u to vrijeme bili neprofesionalni, vulgarni ili izrazito nacionalistički nastrojeni.

Ovakva situacija se odrazila na to da je od 2000. godine dolazilo do rapidnog pada izlaznosti na izbore. Od više od 80% na prvim poslijeratnim izborima, 2008. godine smo imali izlaznost manje od 50% birača. Doduše, dobrom kampanjom za izlazak na izbore i obećanjima da će se u naredne četiri godine desiti krucijalne stvari za razrješenje „bosanskog

čvora“, na ovim izborima smo imali porast od skoro osam procenata (57% izašlih). No bez obzira na to, među „običnim“ građanima se često može čuti kako im se gadi pomisao na izbore, kako na televiziji preskaču sve što je u vezi sa izborima, kako žele više pozitivnih priča... I pored takvih stavova svjedoci smo ogromnog broja političkih sadržaja u novinama, pogotovo u vijestima, koji se direktno ili indirektno tiču izbora. Javne TV stanice su zbog pravila Izborne komisije BiH i Regulatorne agencije za komunikacije pretrpane predstavljanjem kandidata i debatnim emisijama. Neki od tih programa imaju izuzetno veliku gledanost. Da li su građani neiskreni kada iznose spomenuta mišljenja ili mediji imaju toliku moć nametanja tematike (agenda settings)?

Nećemo se baviti suštinom predizborne kampanje, odnosno stavovima iznesenim u njoj. To ostavljamo politolozima i sociolozima. Možemo jedino konstatirati da je međunarodna zajednica reterirala u namjeri da nametne rješenja koja će učvrstiti BiH kao državu i da je sve prepustila domaćim političarima. Zato je kampanja bila prilika za stranke da izoštre, pa čak i radikaliziraju neke ideje i rješenja koja su se ticala konstrukcije ili dekonstrukcije države. Studija koja slijedi je bazirana na analitičkom (empirijskom) razmatranju **kako su mediji** pratili predizbornu kampanju a sadržine kampanje se dotiče samo radi objašnjenja konteksta.

Suštinski, pred početak ove kampanje došlo je do samo jednog ozbiljnijeg zaokreta na medijskoj sceni. Vlasnik najtiražnijeg dnevnog lista u BiH “Dnevnog avaza” je osnovao političku stranku sa ozbiljnim pretenzijama da osvoji vlast. Prvi put smo u BiH imali situaciju da moćan građanski medij i formalno postaje političko glasilo. Riječ je dakako o privatnom listu, tako da je taj potez legitiman, ali ostaje zanimljiva činjenica da je ogroman broj ciljne grupe tog medija (Bošnjaka) doveden u poziciju da je list izuzetno kritičan prema svim drugim političkim bošnjačkim opcijama, osim one koju vodi vlasnik lista. Idući percepcijskom i tržišnom logikom, to se neminovno moralo odraziti na tiraž, ali u kojoj mjeri, još uvijek ne možemo procijeniti.

Što se tiče ostalih medija, ovaj monitoring je potvrdio uvjerenje analitičara u nezavisnim profesionalnim krugovima, kao i među čitaocima i gledaocima, da gotovo svi mediji u svojoj uređivačkoj politici imaju više-manje vidljivu naklonost prema određenoj političkoj opciji (a neki i prema

konkretnoj stranci). O ključnim razlozima favoriziranja određenih političkih subjekata možemo samo špekulisati i zato su potrebna dopunska istraživanja. Neosporna je činjenica da bliske porodične i prijateljske ili (neformalne) partijske veze uredništava određenih redakcija, uticajnih novinara ili vlasnika medija sa političkim subjektima i njihovim vodstvima povećavaju prisutnost tih subjekata u medijima. Ili, bolje rečeno, utiču na način kako se o njima izvještava.

Kad je riječ samo o javnom RTV sistemu, on je u izbornoj kampanji nosio sve boljke društveno turbulentnog vremena u kome su sukobljeni različiti interesi, a u političkoj i društvenoj praksi neizgrađen sistem dolaženja do zajedničkog interesa.

Metodologija

Projekat istraživanja medija metodom analize sadržaja je izveo Media plan institut uz podršku medijskog programa Fondacije Konrad Adenauer za jugoistočnu Evropu. Cilj je bio ustanoviti kako su mediji pratili predizbornu kampanju te koliko su pojedinim partijama i ličnostima posvećivali pažnje i na koji način.

Vremensko trajanje monitoringa je bilo od 3. septembra do 3. oktobra 2010. godine. Dakle, obuhvatilo je i dan održavanja izbora, odnosno period izborne šutnje.

Monitoringom su obuhvaćene dnevne novine **Dnevni avaz, Oslobođenje, Dnevni list, Večernji list BiH, Nezavisne novine, Glas Srpske i EuroBlic**. Napravljena je kombinacija najtiražnijih novina unutar svake teritorije u kojoj je određeno (etničko) stanovništvo većinsko. Medijskim poznavaoacima je vidljivo da se u uzorku nalaze i dva medija iz Srbije i Hrvatske koja imaju izdanja za BiH. Riječ je o najtiražnijim novinama na područjima BiH gdje žive Srbe i Hrvati te su svakako relevantan primjer uticaja na stanovništvo. Monitoriran je kompletan sadržaj novina.

Od TV stanica pratili smo samo centralne dnevne triju javnih servisa u BiH: **BHT -Vijesti u 19:00, FTV - Dnevnik u 19:30 i TVRS - Dnevnik u**

19:30. Riječ je o najgledanijim TV programima koji se smatraju u značajnoj mjeri “političkim pulsom države”. Nisu praćene debate u elektronskim medijima stranačkih funkcionera i kandidata na izborima, jer su ovi programi definirani i realizirani po strogim pravilima Zakona o izborima, pri čemu samostalni uređivački stav dolazi manje do izražaja.

U obje vrste medija bila su dva osnovna subjekta posmatranja:

- **političke partije**
- **kandidati koji obavljaju državne ili neke druge javne funkcije.**

Iz dosadašnjih iskustava u praćenju medijskog izvještavanja, pokazalo se da su državni funkcioneri koji su predsjednici stranaka ili su kandidati na izborima veoma često u medijima.¹ Iako ne postoji uvijek namjera da se neko protežira, njihova državna funkcija im osigurava, pogotovo na javnim servisima, veće prisustvo u mediju. Vlasti nerijetko nastoje da u vrijeme predizbornog mjeseca otvaraju razne objekte ili saopćavaju rezultate dotadašnjeg rada, pri čemu u javnosti istupaju u državnoj funkciji, iako se ona može prepoznati i u političkoj, makar što se tako ne identificiraju.

Praćeni su **Željko Komšić (SDP), Haris Silajdžić (SBiH) i Nebojša Radmanović (SNSD)**. Sva trojica su članovi Predsjedništva BiH i kandidati za istu funkciju. Potom, **Fahrudin Radončić (SBB), privrednik i vlasnik “Dnevnog avaza” i kandidat za funkciju člana Predsjedništva BiH, Milorad Dodik (SNSD), predsjednik Vlade RS-a i kandidat za predsjednika RS-a, Zlatko Lagumdžija (SDP), univerzitetski profesor i nosilac liste za državni parlament, Nikola Špirić (SNSD), predsjedavajući Vijeća ministara BiH i nosilac liste za državni parlament, Borjana Krišto, predsjednica Federacije BiH i kandidatkinja za člana Predsjedništva BiH**. Jedini izuzetak od pravila državne i javne funkcije je

¹ Informiranje o redovnim aktivnostima funkcionera na svim nivoima vlasti dopušteno je u okviru informativnih programa elektronskih medija, bez navođenja njihove kandidature na izborima i stranačke pripadnosti, kad god se radi o aktivnostima koje proizlaze iz zakonom utvrđenog djelokruga organa kojima pripadaju (Obaveze medija iz Zakona o izborima BiH).

napravljen kod Fahrudina Radončića, koji je kao novi političar koji posjeduje svoj medij praćen samo kao kandidat na izborima, jer je, barem u ovom periodu, njegova javna funkcija bila uvijek u sprezi sa vođom partije i kandidatom na izborima. Kada su TV dnevnici u pitanju, u uzorku je bio zastupljen i **Bakir Izetbegović**, kao veoma jaka stranačka ličnost koja je i kandidat za člana Predsjedništva BiH. Što se tiče političkih partija, brojane su sve koje su spomenute u medijima.

Varijable koje smo koristili za oba subjekta posmatranja su bile:

Tematika

Na osnovu programa stranaka i tematike koju su i nevladin sektor i državni funkcioneri najavili kao prioritete buduće vlasti, formirali smo tematske kategorije:

- ustavne promjene
- ekonomija
- zdravlje i socijalna zaštita
- kriminal i korupcija
- odnos prema prošlosti
- edukativni sistem
- ostalo.

Novinarska forma:

- vijest
- izvještaj
- komentar
- intervju
- telefonski izvještaj (samo za televiziju)
- direktni TV link (samo za televiziju)
- ostalo.

Autorstvo:

- novinar redakcije
- novinska agencija
- saopćenje za medije
- preneseno iz drugih medija
- gost komentator
- nepotpisano.

Vrsta naslova (ova varijabla je bila samo za pisane medije):

- informativno-narativni
- beletristički (simbolički)
- senzacionalistički
- emotivni.

Broj izvora

Za postavljanje ove varijable držali smo se u novinarstvu ustaljene prakse da je izvor direktno ili indirektno naglašavanje u novinarskoj formi ko je dao podatak. Kada je televizija u pitanju, izvori informacija se uglavnom oslikavaju kroz audiovizuelne nastupe sagovornika, odnosno osoba koje se pojavljuju u prilogu, ali mogu i kroz parafraziranje nekih izjava ili dokumenata koji sadrže informacije. Također, i u novinama izvori mogu biti prepričani (parafrazirani) ili direktno preneseni (intervju, direktna izjava i sl.):

- jedan
- dva
- tri
- četiri
- više od četiri.

Pozicija izvora

Što je više izvora, to bi medijskom logikom trebao da bude neutralniji novinarski uklon, odnosno objektivniji sadržaj. Međutim, u novinarstvu su česti slučajevi da imamo takozvane jednoobrazne, odnosno jedinstvene izvore u pogledu stava. Iako, nije uvijek pravilo (zavisno od konteksta) da različiti stavovi omogućavaju veću mogućnost recipijentu da sagleda problem, odnosno događaj o kojem se izvještava. Dakle, jedinstveni izvori su oni izvori koji zastupaju više-manje jednake stavove, a suprotstavljeni oni koji imaju suprotstavljena gledišta ili nude informacije koje imaju suprotstavljenu sadržinu:

- jedinstveni izvor
- suprotstavljeni izvor.

Sadržaj teksta

Kada procjenjujemo da li je evidentirani sadržaj pozitivan, negativan ili neutralan, uzimamo u obzir opći bosanskohercegovački kontekst i opće-prihvaćene percepcije odnosa prema društvenoj zbilji. Pod sadržajski

neutralno svrstane su uglavnom objave u kojima nisu jasno istaknuti ni pozitivni ni negativni elementi, poput nekih protokolarnih vijesti ili odvijanja nekih aktivnosti koje su bile očekivane i kojima nije istaknuta posebna dobrobit ili šteta za određenu grupaciju:

- pozitivan
- negativan
- neutralan.

Novinarski uklon ili orijentacija prema subjektu

Ova varijabla podrazumijeva vrijednosnu ocjenu o stavu medijske objave u odnosu prema subjektu koji se u njoj pojavljuje. Analizirao se novinarski uklon - kakav je stav u tekstu imao autor prema događaju (osobi) o kojem piše. Važno je napomenuti da se kod novinarskog uklona ne ocjenjuje sadržaj teksta već samo novinarski stav/uklon/odnos. Uklon novinara u komentaru je legitimna žurnalistička stvar. Međutim, na različite načine on može biti izraz novinarskog neprofesionalizma ili političke intencije:

- pozitivan
- negativan
- neutralan.

Osnovna zapažanja

TV dnevnici: Razlike u selekciji informacija i novinarskom uglu

Iako pripadaju istom Javnom RTV sistemu BiH, dnevnici triju javnih servisa tokom monitorisanog perioda su sa značajno drugačijih pozicija pratili predizbornu kampanju. U suštini, riječ je o nastavku divergentne uređivačke politike ovih medija koja je, pogotovo kada su u pitanju entitetske televizije, u značajnoj mjeri i etnički i politički suprotstavljena. Dnevnik RTRS-a je davao značajnu podršku vlastima u Republici Srpskoj dok je, sa druge strane, dnevnik FTV-a dio svojih sadržaja zasnivao na kritici tih istih vlasti, što je pomalo u suprotnosti sa činjenicom da je riječ o javnom servisu drugog entiteta. BHT je, pak, nastojao da balansira između duboko suprotstavljenih političkih opcija. Ovakvi novinarski ukloni se prvenstveno temelje na praćenju događaja gdje su glavne uloge državni i entitetski funkcioneri koji su ujedno i stranački kandidati.

Centralni televizijski dnevници, u načelu, nisu pratili predizbornu kampanju već su ove teme obrađene kroz specijalne emisije – izborne hronike i debate stranačkih predstavnika, što su inače obaveze iz Zakona o izborima. Ipak, neke stranke, mahom najjače, našle su svoje mjesto i u dnevnicima, što je rezultiralo sa po 35 objavljenih priloga na entitetskim i 54 na državnoj televiziji u mjesec monitorisanih dana. Uglavnom je riječ o sadržajima koji su se ticali odnosa stranaka prema državotvornim pitanjima, kao i pojedinih izuzetno značajnih ili ekscesnih događaja tokom predizborne kampanje. Ubedljivo najviše se u dnevnicima pojavljivao SNSD – 23 puta, od toga 11 puta na RTRS-u, devet na BHT-u i tri puta na FTV-u. Slijedi SDA (13), koja je bila najprisutnija na FTV-u, pa SDS i Stranka za BiH po 11 puta. Zanimljivo je da je BOSS, stranka koja nije prešla izborni prag, bila u dnevnicima prisutna 10 puta i to kao rezultat skandaloznog ponašanja njenog predsjednika u jednoj debatnoj emisiji, što su dnevници morali popratiti.

Ubedljivo najprisutniji funkcioner u dnevnicima je bio Milorad Dodik sa 46 pojavljivanja. Ovom plasmanu najviše doprinosi RTRS sa 26 izvještaja ili vijesti o entitetskom premijeru. Na drugom mjestu je Haris Silajdžić (25), član Predsjedništva BiH, a u stopu ga slijedi njegov kolega iz Predsjedništva Nebojša Radmanović. Treći član Predsjedništva Željko Komšić je na FTV-u bio prisutan sedam puta, dok se na RTRS-u nije pojavio nijednom.

Zanimljivo je, a djelimično i očekivano, sa kakvim su novinarskim uklonom (stavom) dnevници izvještavali o državnim funkcionerima. Na FTV-u se premijer RS-a Milorad Dodik pojavio 12 puta, od čega šest puta sa neutralnim, a šest puta sa negativnim uklonom. Riječ je o kritiziranju poteza tadašnjeg premijera RS-a od strane novinara ili voditelja u vezi sa odnosom prema Bosni i Hercegovini kao i imputiranju rastrošnosti, pa čak i finansijskog kriminala. S druge strane, na RTRS-u je situacija potpuno obrnuta – 13 pozitivnih uklona prema Dodiku i 13 neutralnih. Riječ je uglavnom o indirektnom protežiranju, u smislu potenciranja njegovih različitih izjava, i kad vijest zaslužuje ali i ne tretman u dnevniku. Na RTRS-u imamo čak sedam negativnih uklona prema bošnjačkom članu Predsjedništva BiH Harisu Silajdžiću, koji se u državničkom smislu optužuje za individualizam u odnosu na međunarodne institucije i nastojanje za uništenje Repulike Srpske, odnosno zalaganje za unitarnu BiH. BHT je, za razliku od FTV-a

(10) i RTRS-a (osam), imala samo jedan negativan novinarski uklon, što pokazuje uređivačku politiku držanja distance.

Ako posmatramo novinarske stavove prema političkim partijama, dominira neutralni uklon. Sa negativnim uklonom prednjači FTV (pet primjera, od čega su dva prema SNSD-u), dok RTRS i BHT imaju po tri, s tim da je na BHT-u bilo znatno više priloga o političkim strankama.

Definirane kategorije tematike koje su bile za očekivati u izornoj kampanji su totalno podbacile u TV dnevnicima, kada su političke partije u pitanju. Dominirala je kategorija „ostalo“, a slijedili su „kriminal i korupcija“ na BHT-u i FTV-u, dok te teme uopće nije bilo u dnevniku RTRS-a. Zanimljivo je da je jedina FTV u tri navrata kroz stranačke aktivnosti izvijestila o „zdravlju i socijalnoj zaštiti“. „Ustavne promjene“ su zabilježene samo u tragovima, iako se očekivalo da će ta tema i u dnevnicima biti najzastupljenija. I kada su državni funkcioneri u pitanju, dominirala je kategorija „ostalo“. Bilo je nešto više priloga koji se tiču ustavnih promjena, u čemu je prednjačila RTRS. Značajno je bila zastupljena i ekonomija, dok su ostale teme bile gotovo zanemarene. U kategoriju „ostalo“ su stavljane uglavnom protokolarne aktivnosti državnih funkcionera ili međustranačka optuživanja. Ovo se suštinski poklapa sa istraživanjem ACIPS-a iz 2010. godine koje je također potvrdilo da su političari u izornoj kampanji vrlo malo govorili o konkretnim životnim temama.

Sadržaj posmatranih TV objava u slučaju političkih partija je u 60% slučajeva neutralan a u 39% negativan. Pozitivnih sadržaja je svega 2%. Kod državnih funkcionera imamo značajno odstupanje među javnim servisima. BHT i FTV nijednom nisu imale pozitivan sadržaj o monitorisanim funkcionerima, dok je kod RTRS-a pozitivan sadržaj zabilježen u 10% slučajeva. To je rezultat činjenice da je ova televizija u dnevniku funkcionere, mahom iz SNSD-a, prikazivala u elementu državičkih ili ekonomskih uspjeha. Međutim, u suštini gledano na sve tri televizije, ovo je još jedan dokaz koliko teme sa negativnim društvenim kontekstom okupiraju političare, a samim tim i medije.

Najzastupljenija novinarska forma u pokrivanju i političkih partija i državnih funkcionera na stranačkim dužnostima je izvještaj (TV prilog). On je natpolovično prisutan na BHT-u (60%), dok je na entitetskim televizijama izvještaj zastupljen sa oko 46%, što pokazuje da TV dnevnici ove sadržaje prate vlastitim novinarskim snagama. Za razliku od političkih

partija, kod državnih funkcionera su nešto zastupljenije vijesti (15% prema 28%), što je rezultat činjenice da agencije prate državni vrh, što se odražava i na TV program.

Najveći broj monitorisanih sadržaja ima samo jedan izvor (političke partije 69%, državni funkcioneri 56%). Sa stanovišta izborne kampanje, možda je ovakav rezultat očekivan, jer se uglavnom izvještava o jednom subjektu. Međutim, kako je riječ o događajima koji su se u dnevnik nametali svojim značajem ili kontroverzama, siromašnost izvora pokazuje određenu neinventivnost, pa čak i odsustvo želje da se prikaže i druga strana, što posebno dolazi do izražaja kada je u pitanju kategorija državnih funkcionera. Ono što je još indikativnije jeste da su i u primjerima sa više izvora, ti izvori kod državnih funkcionera bili jedinstvenih stavova u 75%, a kod političkih partija u 86% slučajeva.

Dnevne novine: Duboka politička podijeljenost

Štampa u Bosni i Hercegovini još od ratnih vremena gaji kritički stil pisanja prema različitim društvenim pojavama, istaknutim pojedincima, vlastima, opoziciji. Međutim, takvo izvještavanje za vrijeme predizbornih kampanja je često na rubu *objektivnosti pa čak i u misiji promjene političkih odnosa u zemlji*. Ni ovi izbori nisu bili izuzetak. Jasno su se mogli vidjeti afiniteti prema određenim političkim strankama i kandidatima. Vidljiva je bila i etnička i politička medijska podijeljenost zemlje.

U toku mjesec dana predizborne kampanje ubjedljivo najveći broj tekstova o političkim partijama je objavio "Glas Srpske" – 430. Najmanji broj tekstova objavio je je "EuroBlic", 192, što je bilo za očekivati s obzirom da je riječ o novini iz Srbije koja ima izdanje za BiH, pri čemu sadržaji za našu zemlju ne zauzimaju ni pola prostora u novini. Zanimljivo je da je "Dnevni avaz", novina sa najvećim brojem informacija po jednom izdanju, a koja je u vlasništvu predsjednika jedne snažne političke partije, bila plasirana na predzadnjem mjestu sa svega 250 informacija o strankama. No, riječ je o igri brojeva, jer, vidjet ćemo, u kategoriji državnih funkcionera u ovoj novini, vlasnik Fahrudin Radončić je imao znatno veće prisustvo nego u drugim medijima.

Ukupno gledano na dnevne novine koje smo analizirali, stranka koja je dobila najviše prostora je HDZ BiH sa 284 objave. Visokom plasmanu najviše doprinose "Večernji list" BiH i "Dnevni list" iz Mostara, u kojima je ova stranka bila izuzetno zastupljena. Na drugom mjestu je SNSD, zahvaljujući "Glasu Srpske" i "Nezavisnim novinama", sa 244 objave. Zanimljivo je da SDP, stranka koja je zajedno sa SNSD-om pobjednik ovih izbora, plasirana tek na **šesto** mjesto. Nešto prisutnija bila je samo u sarajevskom "Oslobođenju".

Što se tiče državnih funkcionera, ličnost bez premca je bio Milorad Dodik sa 204 pojavljivanja u novinama, i to samo kao entitetski premijer. Na drugom mjestu je Haris Silajdžić, član državnog predsjedništva, ali sa velikim zaostakom (136). Dodika je bilo na svim stranama, i u novinama iz Republike Srpske i Federacije BiH. Prednjačili su "Glas Srpske" i "Oslobođenje", ali sa različitim novinarskim uklonom izvještavanja. Tako "Glas" u 50% slučajeva ima pozitivan odnos prema Dodiku i nijednom negativan, a "Oslobođenje" u 47% slučajeva negativan i nijednom pozitivan. Ipak, najviše kritizirana ličnost u predizbornoj kampanji bio je Haris Silajdžić, koji je imao preko 70% negativnog uklona i u "Glasu Srpske" i "Nezavisnim novinama" i "EuroBlicu", ali i "Dnevnom avazu". U prva dva zbog njegovog zalaganja (pogotovo ranije) za ukidanje Republike Srpske kao i individualizma u radu Predsjedništva BiH, a u "Dnevnom avazu" zbog činjenice da je protukandidat Fahrudin Radončiću, te se njegovo ime vezalo za lošu državnu politiku i kriminal i korupciju.

Na meti kritike je bio i Željko Komšić, stari/novi član Predsjedništva BiH, posebno u "Dnevnom listu" (50%) i "Glasu Srpske" (43%). Zanimljivo je da je "Večernji list", novina koja je protežirala HDZ BiH, koji je bio izrazito protiv Željka Komšića, o njemu neutralno izvještavala.

Inače, sam odnos prema strankama u monitorisanim novinama u Republici Srpskoj bio je u značajnoj mjeri politički jedinstven, dok su u Federaciji BiH novine koje ciljaju i na hrvatsko i na bošnjačko čitateljstvo bile duboko podijeljene. Tako je "Večernji list" BiH u 53% slučajeva pozitivno izvještavao o HDZ-u BiH. S druge strane, "Dnevni list" je u više od jedne trećine tekstova imao pozitivan novinarski uklon prema HDZ-u 1990. "Dnevni avaz" je, očekivano, u 57% slučajeva imao pozitivan odnos prema

Savezu za bolju budućnost (SBB), a “Oslobođenje” gotovo nevjerovatnih 90% negativan. Gotovo isti omjeri su i naspram predsjednika SBB-a i vlasnika “Avaza” Radončića – u “Oslobođenju” 79% negativno, a u “Dnevnom avazu” 68% pozitivno. “Dnevni avaz” je sa izrazitim negativnim uklonom izvještavao o SDA (79%) i Stranci za BIH (84%).

Ako posmatramo stranke kroz broj objavljenih fotografija, ubjedljivo dominira HDZ BiH sa 292 pojavljivanja njegovih članova. Od toga je “Večernji list” BiH objavio čak 154 fotografije. U ukupnom plasmanu slijede SNSD pa SDA. Zanimljivo je da je Demokratski narodni savez iz Velike Kladuše, relativno mala stranka, imala značajan broj objavljenih fotografija u “Glasu Srpske” i “Nezavisnim novinama”, a niti jedno pojavljivanje u svim drugim monitorisanim novinama. Ubjedljivo najviše pojavljivanja na fotografijama u kategoriji funkcionera je imao Milorad Dodik i to relativno ravnomjerno u svim novinama.

Tematske kategorije koje smo postavili prije početka monitoringa i za koje smo očekivali da će biti u fokusu predizborne kampanje nisu bile u vrhu rasprave političkih stranaka, pa ni državnih funkcionera. Dominirala je kategorija “ostalo”, koja se bazirala na prepucavanju političkih stranaka, međusobnim optužbama i temama koje su se ticale nepravilnosti u kampanji kao i državničkim protokolarnim aktivnostima. Potom su slijedile ekonomske teme i tematika ustavnih promjena. Tematika reforme edukativnog sistema se u većini novina u mjesec dana zadržala na jednocifrenom broju.

Novine su o političkim partijama izvještavale najviše kroz agencijske vijesti (49%) i izvještaje (35%). Jedino su “Dnevni list” i “Dnevni avaz” imali više izvještaja od vijesti. No, i većina vijesti u novinama je bila potpisana imenom ili incijalima novinara, što pokazuje da se agencije nisu koristile kao dominantan izvor informacija. Jedino su “Nezavisne novine” i “EuroBlic” imali više agencijskih vijesti od radova vlastitih novinara. Kada su u pitanju državni funkcioneri, oni su češće praćeni kroz izvještaje. Sve druge novinarske forme su bile relativno malo zastupljene. “Oslobođenje” i “Dnevni avaz” su u odnosu na druge listove nešto više gajile formu komentara. Novine su ubjedljivo najviše koristile informativno-narativne naslove (političke partije 73%, državni funkcioneri 59%), što je s obzirom na vrstu

monitorisane problematike i prirodu ovih medija očekivano. Na drugom mjestu su senzacionalistički naslovi (partije 15%, funkcioneri 25%).

Kada je u pitanju broj korištenih izvora u tekstovima, u totalu je i kod političkih partija i kod kandidata procenat od 77% objava samo sa jednim izvorom. Ono što je još poraznije jeste da su tekstovi sa više izvora u preko 80% slučajeva jednoobrazni, to jest u stavovima nude približno ista gledišta na problem. Jedino su kod "EuroBlica" dominirali tekstovi sa izvorima različitih gledišta. Ovo je inače rak-rana bh. novinarstva, jer su analize i druge tematike koje je radio Media plan institut pokazivale značajnu uniformnost izvora informacija.

Slijede pojedinačne analize sa komparativnom statistikom.

Pojedinačni pregled izvještavanja medija

Davor Marko, Lejla Turčilo, Tatjana Ljubić

Televizija Federacije BiH (FTV)

KONTINUIRANA KRITIKA FUNKCIONERA IZ RS

U centralnoj informativnoj emisiji Federalne TV "Dnevnik 2" nije mnogo izvještavano o političkim subjektima tokom kampanje – u prosjeku se o političkim partijama i listama izvještavalo tek jedanput po emisiji, dok su se u sadržajima ove emisije nešto više pojavljivali državni funkcioneri koji su se i na ovim izborima kandidirali za ključne političke funkcije (38 puta tokom 31 analizirane emisije). Od političkih partija najzastupljenija je bila Stranka političke akcije (SDA) – 17%, slijede Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD), Stranka za BiH, Bosanska stranka (BOSS), Socijaldemokratska unija (SDU), te Narodna stranka Radom za boljitak, koje su se pojavljivale u po 9% situacija. Od političkih kandidata najviše se izvještavalo o Miloradu Dodiku (32%), Harisu Silajdžiću (21%) i Željku Komšiću (18%).

Osnovna karakteristika izvještavanja ove televizije jeste kontinuirana kritika funkcionera SNSD-a koji obnašaju najviše državne i entitetske funkcije. Novoizabrani predsjednik RS-a Milorad Dodik bio je „meta“ kritike u 50% slučajeva kada su u pitanju objave i prilogi u kojima je glavni akter, u 60% slučajeva zabilježen je negativan uklon prema Nikoli Špiriću (no, za razliku od Dodika, o kojem se izvještavalo u 12 situacija, Špirić je bio glavni akter u pet priloga), a četvrtinu priloga u kojima se pojavljivao srpski član Predsjedništva BiH Nebojša Radmanović također je karakterizirao negativan uklon i kritika novinara prema ovom političaru.

Najveći zabilježen procenat negativnog uklona prema političkim partijama odnosio se na partiju SNSD (67%), dok su jedini politički subjekti iz Federacije BiH prema kojima je iskazana kritika bili SDA i BOSS sa po 33% priloga u kojima je dominirao negativan uklon.

Sudeći prema statistici, Federalna TV se više bavila političkim akterima koji dolaze iz drugog entiteta i njih je, kao i njihovo ponašanje i izjave, najviše kritizirala.

Statistika

Od relevantnih tema, političke partije su najviše govorile o zdravstvu i socijalnoj zaštiti (9%) i kriminalu i korupciji (6%), dok su politički kandidati prioritet davali ekonomiji (10%) i ustavnim reformama (7%).

O političkim partijama se najviše izvještavalo putem priloga (46%) i putem snimljenih izjava (koje nisu smještene u formu priloga po principu off-izjava-off) (29%), a slično je bilo kod izvještavanja o političkim kandidatima (45% prilozima, 34% vijesti i 21% snimljene izjave).

Najčešće su autori bili novinari redakcije (49% kod političkih partija i 46% kod kandidata), i emitirana saopštenja (24% kandidata, 11% partije). Kod izvještavanja o političkim partijama zabilježen je najveći broj nepotpisanih objava (40%) a razlog za to je veliki broj snimljenih izjava (uglavnom u emisiji na dan izbora) koje je voditeljica samo najavljivala a novinari se nisu pojavljivali. Isti je slučaj i kod političkih kandidata, samo je procenat nešto niži (21%).

Novinari su najčešće koristili jedan (69% kod izvještavanja o partijama, 66% kod kandidata) ili dva izvora (20% partije, 18% kandidata). Izvori su u najvećem broju slučajeva bili jedinstveni (89% kod partija i 71% kod kandidata).

U 37% objava zabilježili smo negativan sadržaj, dok je u preostalih 63% on bio neutralan. Kao ni na BHT-u, ni na FTV-u nismo zabilježili priloge sa pozitivnim uklonom prema određenoj partiji ili kandidatu.

Primjeri izvještavanja

Zanimljivo je da „Dnevnik 2“ FTV-a, jedini od triju analiziranih informativnih emisija, nije eksplicitno najavio početak preizborne kampanje u izdanju od 3. septembra. U toj su se emisiji od političkih kandidata pojavili jedino Haris Silajdžić i Željko Komšić, obojica u funkciji članova Predsjedništva BiH, povodom posjete Abdullaha Gula, predsjednika Turske, Bosni i Hercegovini.

Prvi put je **kritika na račun vlasti RS-a (i Milorada Dodika kao njenog najeksponiranijeg predstavnika)** izrečena u emisiji emitiranoj 4.

septembra, u kojoj je zamjenik ministra i trezora BiH Fuad Kasumović spomenuo premijera RS-a u kontekstu rastrošnosti političara. Kasumović je u tom kontekstu izjavio kako „Republika Srpska ne može svesti svoje troškove u okvir svojih mogućnosti, a usto se i rasipa posuđenim novcem”, te navodi “dodjeljivanje finansijske pomoći medijima i kupovinu aviona za potrebe vlade ovog entiteta“. Negativan uklon ogleda se u činjenici da u ovom prilogu, kao ni u nizu drugih u kojima se kritizira vlast u RS-u, nije kontaktirana druga strana.

Negativan uklon prema Dodiku i njegovoj partiji zabilježen je i u prilogu o posjeti visoke delegacije političara iz RS-a školi „Branko Radičević“ u Banjoj Luci. U prilogu, u okviru kojeg su izjave dali Dodik i ministar obrazovanja RS-a Anton Kasipović, autor vrlo jasno ukazuje na činjenicu kako je u pitanju dio predizborne kampanje. Zanimljivo, istog dana je prilog o istoj temi emitiran i u Dnevniku RTRS-a, ali je potpuno drugačije konotiran, s pozitivnim uklonom i bez spominjanja kampanje.

Kritika Dodika i njegove partije očigledna je i u prilogu od 7. septembra, povodom usvajanja Zakona o popisu stanovništva. Voditeljica je prilog najavila riječima kako će naredne godine biti popis stanovništva u cijeloj Evropi, dok Narodna skupština RS-a nije prihvatila prijedlog ovog zakona zbog sporne primjene podataka o etničkoj strukturi stanovništva prema popisu iz '91. jer je mnogo stanovnika u dijaspori. Autor priloga, sa druge strane, odmah na početku priloga u fokus stavlja premijera ovog entiteta uz tvrdnju da „**i predsjedniku Vlade RS-a smeta prijedlog Zakona...** jer bi, **po njegovom mišljenju**, bio nepovoljan za Srbe i Hrvate“. Na osnovu ovakvog uvoda nameće se zaključak da je izglasavanje Zakona spriječio premijer Dodik lično, mada se kasnije u prilogu govori da je za to bila i opozicija u RS-u.

Negativan uklon zabilježen kao i u emisiji emitiranoj 16. septembra, kada su novinari informativne redakcije FTV-a stali u odbranu svojih kolega iz političkog magazina „60 minuta“, koje je Dodik vrijeđao, nazvao ih „kretenima“ i optužio ih za „raspad BiH“. U svom komentaru voditeljica navodi kako se „premijer RS-a Milorad Dodik u Sarajevu, odnosno Teheranu, kako ga najviše voli zvati, ponovo obrušio na njene kolege iz političkog magazina 60 minuta“, uz dodatak kako „ne iznenađuje primitivizam koji je Milorad Dodik nanovo javno iskazao“, i kako je to, izgleda, „njemu primjereni jedino razumljiv i uobičajen rječnik“.

U informativnoj emisiji od 24. septembra emitiran je prilog o neispunjenim obećanjima političara. Novinari televizije upitali su Dodika za “olako data obećanja” u vezi sa izgradnjom puta Banja Luka-Doboj, ugovor CMP-a i Vlade RS-a, na šta je Dodik odgovorio novinaru: “Imaš telefone pa zovi i pitaj”, i dodao: “Svakako lažeš i petljaš, pa možeš petljati i oko toga”.

Ukoliko zanemarimo Bosansku stranku (BOSS) i njenog predsjednika Mirnesa Ajanovića prema kojem su, u znak solidarnosti sa kolegama iz BHT-a, iskazali kritiku zbog njegovog ponašanja i vrijeđanja voditelja i gostiju, jedini negativan uklon prema subjektima iz Federacije zabilježen je u emisiji od 25. septembra, kada je emitiran prilog o izboru policijskog komesara, gdje se ispostavilo da je član SDA iz Tuzlanskog kantona bio ujedno i član nezavisnog odbora za izbor komesara, što je u suprotnosti sa zakonom i procedurama.

Važno je zapažanje i da su novinari ove televizije poprilično uravnoteženo izvještavali o političkim kandidatima iz Federacije BiH. Tu, prije svega, mislimo na **Harisa Silajdžića i Željka Komšića** (u vrijeme kampanje obojica su bila vrlo aktivna u funkciji članova Predsjedništva BiH). U oba slučaja uklon novinara prema ovim kandidatima bio je neutralan a u pitanju su bile objave protokolarnog karaktera, što pokazuje da su kod Silajdžića u osam objava zabilježene samo dvije u kojima se govorilo o konkretnim temama (ustavne promjene i ekonomija), dok je u šest slučajeva to bilo irelevantno za izbore (međunarodni odnosi, liberalizacija viznog režima, sastanci Predsjedništva BiH, nastup u UN-ovoj Skupštini u New Yorku, čestitanje Bajrama). Željko Komšić je spomenut u šest objava, u pet slučajeva teme su bile svrstane u rubriku „ostalo“ (vizna liberalizacija, Predsjedništvo BiH, čestitanje Bajrama), dok je jednom prilikom kontekst izvještavanja bio odavanje počasti žrtava ratova (prilog od 9. septembra, kada je Komšić boravio u Grabovici, u blizini Jablanice, gdje je odao počast civilnim žrtvama, te položio vijenac i zapalio svijeću na spomeniku, povodom obilježavanja 16 godina otkako su pripadnici Prvog korpusa Armije BiH ubili 33 civila hrvatske nacionalnosti). Primjer suhoparne protokolarne vijesti, u kojoj su se pojavila obojica kandidata, već je spomenut i zabilježen u izdanju vijesti od 3. septembra, kada su se Silajdžić i Komšić susreli sa turskim predsjednikom Abdullahom Gulom, koji je bio u posjeti BiH. Još jedna objava sličnog karaktera (protokolarnog) zabilježena je 7. septembra, na temu vizne liberalizacije, u kojoj je glavna vijest bila da će se ubuduće u Egipat moći putovati bez viza. U svim objavama prema ova dva kandidata zabilježen je neutralan uklon novinara.

Televizija Republike Srpske (RTRS)

PODRŠKA VLADAJUĆOJ PARTIJI U RS

U toku kampanje za Opće izbore 2010. godine programom centralnih informativnih emisija ove televizije ("Dnevnik 2" u 19:30 h) dominirao je vidno pozitivan uklon prema vladajućoj političkoj partiji Savezu nezavisnih socijaldemokrata (SNSD) i njenim članovima koji zauzimaju najviše državne i entitetske funkcije. Taj pozitivni uklon ogledao se u kvantitativnim i kvalitativnim parametrima. Kada govorimo o kvantitativnom dijelu, zabilježen broj objava o SNSD-u (31%) bio je znatno veći od onih u kojima se izvještavalo o aktivnostima opozicije (na drugom mjestu su bili Stranka demokratske akcije i SDS sa 14% i Partija demokratskog progresa, PDP, sa 11% zastupljenosti). Milorad Dodik bio je najzastupljenija politička ličnost (41%), a u značajnom obimu se izvještavalo i o Nebojši Radmanoviću (22%), i Nikoli Špiriću (13%). Kada se referiramo na kvalitativni dio i uklon novinara kod sva tri kandidata zabilježen je visok procenat pozitivnog uklona novinara – Dodik (28%), Radmanović (27%) i Špirić (19%), a isto važi i za njihovu partiju, SNSD, o kojoj su novinari ove televizije u 36% slučajeva izvještavali pozitivno.

Iako je za entitetsku televiziju legitimno da se bavi stvarima od značaja za entitet u kojem djeluje, u ovom slučaju to je Republika Srpska, na osnovu analiziranog u toku kampanje, i ovih početnih statističkih zapažanja, prvi zaključak koji se nameće jeste da je ova televizija bila daleko od profesionalnih standarda i više je podsjećala na „televiziju jedne partije“ nego na medij svih građana.

Zanimljivo je da je emisija emitirana na dan održavanja izbora urađena poprilično profesionalno, barem kada su u pitanju kandidati i političari iz RS-a. Prenesene su izjave i izborna očekivanja kako članova vodeće partije, SNSD-a, tako i predstavnika opozicije. No, redoslijed je sugerirao ko je „favorit“ (bilo izborni, bilo urednički): prve tri izjave koje su prenesene dali su članovi SNSD-a (Rajko Kuzmanović, Milorad Dodik i Nikola Špirić), dok je, kada su u pitanju prilozi iz izbornih štabova, ponovo SNSD

bio na prvom mjestu, a tek potom ostale partije. No, kada su kandidati iz Federacije BiH u pitanju, prvobitno su prenesene izjave dosadašnjih koalicionih partnera SNSD-a, Bakira Izetbegovića iz SDA, Dragana Čovića iz HDZ BiH, te Fahrudina Radončića iz Saveza za bolju budućnost BiH, koji se po prvi put kandidirao za političku funkciju. Nakon toga javio se reporter iz izbornog štaba Stranke za BiH, no ni sa kim nije razgovarao već je konstatirao kako je predsjednik partije Haris Silajdžić “tek u drugom pokušaju glasao, jer su ga ranije vratili jer nije ponio ličnu kartu”. Treba dodati da nije objavljen nijedan prilog ni prenesena nijedna izjava predstavnika najjače stranke u Federaciji, SDP-a BiH, niti od političara koji je na izborima kao kandidat SDP-a dobio najviše glasova - Željka Komšića.

Statistika

Kandidati koji su dobijali najveći prostor u sadržaju RTRS-ovog dnevnika (članovi SNSD-a) najviše su govorili o ustavnim promjenama i ekonomiji, što se odrazilo na krajnu tematsku zastupljenost (ustavne promjene 19% i ekonomija 12%) ali i korespondira sa predizbornom retorikom vladajuće partije u RS-u. Političke partije malo su govorile o konkretnim temama (o obrazovanju u tek 9% slučajeva, ostalo je zanemarivo malo), dok se čak 86% tema odnosilo na ostale teme, političke optužbe i prepucavanja, različita tumačenja usvajanja Zakona o imovini, iniciranju da se obilježi entitetska linija, ukidanju viznog režima, itd.

I na ovoj televiziji zabilježili smo najviše autorskih priloga/izvještaja (59% kandidati a 49% političke partije), dok su na drugom mjestu bile snimljene izjave aktera izbornog procesa i kandidata (23% kod partija i 11% kod kandidata). Novinari redakcije su u 60% slučajeva bili autori priloga o političkim partijama, i u čak 71% slučajeva kada se izvještavalo o kandidatima (što je najviše među tri analizirana emitera). U većini slučajeva izvori koji su novinari koristili bili su jedinstveni (73% kod kandidata i 89% kod partija), veoma često se premijer RS-a Milorad Dodik pojavljivao kao jedan od izvora. Primjer za ovo je vijest emitirana u emisiji od 17. septembra, u kojoj je Dodik prokomentirao donošenje Zakona o državnoj imovini RS-a, što je dobilo status vijesti vrijedne objave.

Kada je sadržaj u pitanju, na ovoj televiziji smo zabilježili najviše priloga sa pozitivnim sadržajem (10% kada su u pitanju kandidati, i 3% kada se izvještavalo o partijama). No sami ovi, izrazito niski procenti, potvrđuju još jednom medijsku realnost da u TV dnevnicima u BiH izrazito dominiraju loše (negativne) vijesti. I dalje mizernih, ali u odnosu na druge televizije velikih 10% pozitivnih sadržaja kod državnih funkcionera, zahvaljuju činjenici da se RTRS fokusirao na pozitivne situacije u kojima su se nalazili entitetski (srpski) funkcioneri.

Primjeri izvještavanja

Izvještavanje o političkim akterima bosanskohercegovačkih izbora svelo se na dvije krajnosti – izuzetno pozitivan uklon i masovno izvještavanje o Miloradu Dodiku, a sa druge strane, vrlo negativan uklon i neprofesionalno (odnosno jednostrano izvještavanje) o bošnjačkom članu Predsjedništva BiH Harisu Silajdžiću.

Povodom Silajdžićeve inicijative da sazove vanrednu sjednicu Predsjedništva BiH na kojoj će se raspravljati o izjavi Nikole Špirića u kojoj se, kako je on objasnio, zagovara secesija dijela BiH (Špirić je rekao “da će stepen mržnje koji dolazi iz Sarajeva prema RS obezbijediti njen drugi status”), novinari ove televizije staju na Špirićevu stranu, nemaju Silajdžića u prilogu kako bi objasnio svoj potez, već izjavu uzimaju od Nebojše Radmanovića, koji podržava svog partijskog kolegu (15. septembar). I slijedećeg dana u vijestima je objavljen prilog sa veoma „oštrim“ reakcijama na Silajdžićev potez. Uz Radmanovića, Špirića, Dušanku Majkić (također članicu SNSD-a) kao sagovornik se pojavljuje i Sadik Bahtić iz Silajdžićeve Stranke za BiH, ali i dalje nema Silajdžićeve izjave. Radmanović u svom nastupu izjavljuje kako Silajdžić ovo radi u predizborne svrhe, dok je i sam uklon novinara prema Silajdžiću vidno negativan (u tom prilogu, novinar daje sebi slobodu da pita: “A šta je to Špirić rekao što se nije dopalo Harisu Silajdžiću?”, u čemu se vrlo jasno ogleda pozitivan i apologetski odnos prema Nikoli Špiriću). U kontekstu ove priče, novinari RTRS-a se u istom izdanju vijesti (od 16. septembra) pozivaju na istraživanje Ipsos Strategic Marketinga po kojem je Silajdžić sa 81% najnepopularniji političar. Zanimljivo je da su

novinari dan ranije (15. septembra) predstavili rezultate istog istraživanja po kojem su SNSD, Milorad Dodik i Nebojša Radmanović najpopularniji u RS-u. Tako su novinari ove televizije rezultate istraživanja sveli na samo dvije kategorije – najpopularniji u RS-u i najnepopularniji u FBiH.

Silajdžić je kritikovan i zbog svog (kako su to nazvali u vijestima RTRS-a „antidejtonskog“) nastupa u New Yorku na Skupštini UN-a, gdje je pokušao upozoriti da Špirićeve izjave destabiliziraju BiH i cijeli region. Prilozi na ovu temu objavljeni su u izdanju vijesti od 21. i 22. septembra (dva priloga), dok je u izdanju od 24. septembra objavljen prilog kojeg je voditeljka naglasila riječima kako je „Silajdžić izjavio da u RS postoje snage koje žele dovršiti projekt Slobodana Miloševića,.. Povod za prilog bilo je Silajdžićevo učešće na samitu balkanskih lidera u New Yorku, na kojem je, kako kaže novinar, Silajdžić „priznao Kosovo u ime BiH“, na što je Milorad Dodik odreagirao izjavom da će „jednog dana na takvom samitu sjediti neko u ime Republike Srpske“.

Novoizabrani predsjednik Republike Srpske Milorad Dodik bio je prisutan u gotovo svakom tematskom segmentu vijesti na RTRS-u. Njegove izjave bile su relevantne kako za unutrašnju tako i spoljnu politiku, za sport, privredu, kulturu, zdrastvo, i dešavanja u Narodnoj skupštini RS-a. Tako je u sportskom bloku vijesti od 5. septembra emitiran prilog iz Novog Grada sa sportske manifestacije povodom jubilarne 100. godišnjice lokalnog kluba Slobode, koja je odigrala prijateljski meč sa beogradskim Partizanom. Jedan od sagovornika bio je Dodik, izjavivši kako će Vlada RS-a nastaviti da pomaže sportu. Četiri dana kasnije, 9. septembra, emitiran je prilog o otvaranju Centra za radioterapiju u Banjoj Luci, gdje Dodik prisustvuje svečanom otvaranju (siječe vrpce) i daje izjavu u kojoj sam priznaje da nije stručan za ovu oblast (no, novinaru to ne smeta da izjavu objavi u cijelosti). Vlada RS-a donirala je 30 miliona KM za ovaj centar. U istom izdanju vijesti Dodik je prezentiran i kao učesnik konferencije o neoosmanizmu, koji je u svom izlaganju predstavio kao prijetnju.

Prva objava u izdanju od 15. septembra bio je prilog o posjeti delegacije RS-a Rusiji. Uz veoma pompezan uvod („...Milorad Dodik u ovom trenutku potpisuje jedan od najvažnijih ugovora za Republiku Srpsku“), sam Dodik je dao telefonsku izjavu za vijesti. U pitanju je projekat izgradnje

gasovoda ali je informacija nekompletna jer se ne govori direktno o toj investiciji, niti o razlozima zbog čega ga do sada nije bilo već je fokus na posjeti delegacije, na saradnji RS-a i Rusije, što djelimično ovaj prilog čini i suhoparnim i protokolarnim. Na neki način je u izdanju od 20. septembra nastavljena priča o saradnji Rusije i RS-a, no u prilogu koji je emitiran povodom posjete predstavnika Rusije i najave ulaganja, prva izjava je bila Dodikova, u kojoj on ne spominje ulaganja već govori o Dejtonskom mirovnom sporazumu i o potrebi da se ugasi Ured visokog predstavnika u BiH.

Televizija BiH (BHT)

IZBALANSIRANO I OBJEKTIVNO IZVJEŠTAVANJE

Državni krovni emiter je među rijetkim medijima koji je u svojoj centralnoj informativnoj emisiji „BHT Vijesti“ kandidate i političke subjekte tokom kampanje pratio ravnomjerno i objektivno. Uz relativno visok broj objava (54 – u prosjeku skoro dva priloga po emisiji), najviše prostora, u prosjeku, dobijale su partije i kandidati koji su dobili najviše glasova na Općim izborima iz 2006. godine – Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD) – 17%, Stranka za BiH – 14%, te Stranka demokratske akcije (SDA) 9%, HDZBiH i HDZ1990 – po 7%. Od kandidata, najzastupljeniji su bili Milorad Dodik (29%) i Haris Silajdžić (18%).

Izuzetak ovom pravilu su Bosanska stranka (BOSS), koja je u ovom izdanju dnevnika bila zastupljena sa 11% (šest priloga), najviše zahvaljujući incidentu koju je predsjednik ove partije Mirnes Ajanović izazvao tokom gostovanja u jednoj od specijaliziranih emisija povodom izbora. On je u toku emisije emitirane 13. septembra upadao u riječ voditeljima, gostima, vrijeđao i ometao izvođenje emisije zbog čega je Upravni odbor BHRT-a izdao saopštenje u kojem je ovo ponašanje osudio i tražio od Centralne izborne komisije BiH da ovakvo ponašanje sankcionira (CIK je na kraju BOSS kaznio sa 7.000 KM a Ajanovića sa 3.000 KM). U emisiji od 14. septembra saopštenje UO je pročitano u centralnoj informativnoj emisiji sa vidno negativnim uklonom prema Ajanoviću. Kako stoji u saopštenju BHT-a, „gospodin Ajanović je na izuzetno **drzak, primitivan, agresivan i vulgaran način** zloupotrijebio vrijeme i prostor u Javnom RTV servisu BiH“.

Statistika

Čak 19% tema, kada je izvještavanje o političkim strankama u pitanju, odnosilo se na kriminal, korupciju i zloupotrebu položaja najviših nosilaca političkih funkcija. Od drugih tema koje smo pratili bile su zastupljene samo ustavne reforme (4%), te ekonomija (2%). Sa druge strane, kandidati

čije smo medijske nastupe analizirali najviše su govorili o ustavnim promjenama (18%), te obrazovanju i ekonomiji (po 4%). Tako su među grupu tema koje su dominirale svrstane objave o slučaju kampanje „Nije kasno za bolji život“, u okviru kojih je ministar iz Stranke za BiH Vahid Hećo osumnjičen za zloupotrebu položaja zarad promocije stranačkih interesa (prilozi u izdanjima „Dnevnika“ za 4. 5. i 6. septembar), zatim je u tom kontekstu izvještavano i o monitoringu kampanje koju je provela nevladina organizacija ACIPS u kojoj je, kao jedno od zapažanja, istaknuto kako stranke na vlasti poput SNSD-a i Stranke za BiH u svojim nastupima „ne spominju korupciju“ (17. septembar).

Najviše se izvještavalo putem priloga (61% političke partije i 46% funkcioneri), dok su prilozi koji su emitirani na izborni dan dominirala direktna uključenja (15% ukupno) i izjave političkih aktera (32% za kandidate i 9% za političke stranke).

Autori su najčešće bili novinari redakcije (72% kada se izvještavalo o političkim partijama i 46% o političkim kandidatima). U prilozi se najčešće navodio samo jedan izvor (75% kandidati i 61% partije).

Shodno velikom procentu objava koje su tematizirali korupciju, ali i onih u kojima se spominjala neučinkovitost vlasti, sadržaj kod izvještavanja o političkim partijama bio je negativan u čak 43% situacija (prema 2% objava sa pozitivnim i 55% sa neutralnim sadržajem). Kod izvještavanja o kandidatima zabilježili smo nešto manje negativnog sadržaja (29%) i nijednu objavu sa pozitivnim sadržajem.

Primjeri izvještavanja

Novinari BHT-a su početak kampanje ispratili vrlo obimnim i sadržajnim prilogom u kojem su izvijestili o tome kako su se za kampanju spremili SNSD, PDP, HDZBiH i DNZ. Iako je jako teško odrediti logiku odabira baš ovih pet partija, odaje se utisak da je izbor bio „slučajan“ a ne svjestan i po nekom unaprijed zadatom ključu.

Iako je na BHT-u zabilježen veliki broj priloga, većina je uglavnom bila neutralnog uklona (oko 95% za kandidate i partije). Uklon je bio negativan

samo u 6% slučajeva kada se izvještavalo o političkim partijama (Stranka za BiH, SNSD, i BOSS), te u 4% slučajeva kada se izvještavalo o kandidatima (samo kada je u pitanju Milorad Dodik).

Osim slučaja Mirnesa Ajanovića, koji je opisan na početku, negativan uklon (ili kritiku, koja je više imala formu slobodnog komentara autora priloga) zabilježili smo u jednom slučaju kada se izvještavalo o Dodiku, i dva puta o Stranci za BiH. U prilogu o početku školske godine, emitiranom 6. septembra, autor priloga snimak Milorada Dodika sa osnovcima propratio je komentarom kako je „bilo i onih koji su prvo školsko zvono iskoristili da podijele autograme“. Sa druge strane, negativan uklon o Stranci za BiH zabilježen je kada se 4. septembra izvještavalo o tužbi Transparency Internationala u slučaju ministra Vahida Heće, koji je zloupotrebio svoj položaj zarad promocije svoje stranke, SBiH. Negativan uklon prema Heći ogleda se u činjenici da se u prilogu pojavljuje samo jedna strana, odnosno predstavnik Transparency International (TI) Srđan Blagovčanin (koji je intervjuisan i koji objašnjava kako je emitirani spot „Nije kasno za bolji život“ teško kriminalno djelo ukoliko su ga finansirale anonimne privatne kompanije koje su povezane sa nadležnim vlastima), dok se u slučaju ministra Heće u emitiranom prilogu pozivaju na njegovo pismo u kojem on navodi „da je Ministarstvo energije, rudarstva i industrije Federacije pokrenulo navedenu kampanju na zahtjev menadžera pojedinih firmi koje su je i finansirale, navodeći da su našli interes u ovim projektima, te očekujući da će dobiti poslove na istim“. Čak i da su postupili profesionalno i od ministra zatražili odgovor na pitanja upućena iz TI-ja, i da im Hećo te odgovore nije htio dati, obaveza je novinara da to objave u prilogu, što oni nisu učinili. Za razliku od drugih medija sa jasnom političkom agendom (naprimjer, „Dnevnog avaza“), BHT nije ovaj slučaj iskoristio za diskreditaciju Heće i njegove političke opcije. U ovom je slučaju jedino problematično što javni servis nije imao „drugu stranu“, odnosno nije objavio izjavu ministra Heće, što prilog čini nekompletnim.

Za razliku od RTRS-a, u kojem se na vrlo negativan način izvještavalo o Silajdžićevom nastupu u Generalnoj skupštini UN-a (gdje je Silajdžić govorio da u BiH „ima onih koji se nadaju da će entitet priznati kao državu“, misleći na RS), novinari BHT-a to su učinili na jedan neutralan način, lišen komentara. No, ni ovaj način izvještavanja nije profesionalan jer se autori nisu pozabavili samim Silajdžićevim nastupom, u funkciji

predsjedavajućeg Predsjedništva BiH, oko kojeg u Predsjedništvu BiH nije postignut konsenzus (ovaj prilog objavljen je 25. septembra). Tom temom su se intenzivno bavili kako RTRS tako i mediji iz ovog entiteta.

U prilogu objavljenom 30. septembra, pozivajući se na izjave predstavnika udruženja „Budi moj prijatelj“ i „Eurorom“, kritikuju se određene političke partije (imenovane su SDP, SBBBiH, SDA, SBiH, BPS, SNSD, SDS i Narodna stranka radom za boljitak) za pokušaj „vrbovanja“ pripadnika romske populacije i kupovinu njihovih glasova uoči predstojećih izbora. Kako je navedeno u prilogu, „cijene glasova Roma variraju uglavnom od 10 do 30 KM po glasu, a u nekim slučajevima političke partije obećavaju infrastrukturne projekte, kao što je asfaltiranje puteva kroz romska naselja, dok neke na svojim listama imaju kandidate Rome, iako u programu nemaju nikakva rješenja za probleme Roma“. Predsjednik udruženja „Eurorom“ Nedžad Jusić posebno je u ovom kontekstu apostrofirao Narodnu stranku Radom za boljitak „za koju se zna da za glasove plaća puno više od 30 KM, što“, po njegovom mišljenju, „pokazuje na koji način se, u stvaru, vrednuju ne samo rosmki glasovi već i pripadnici ove populacije“.

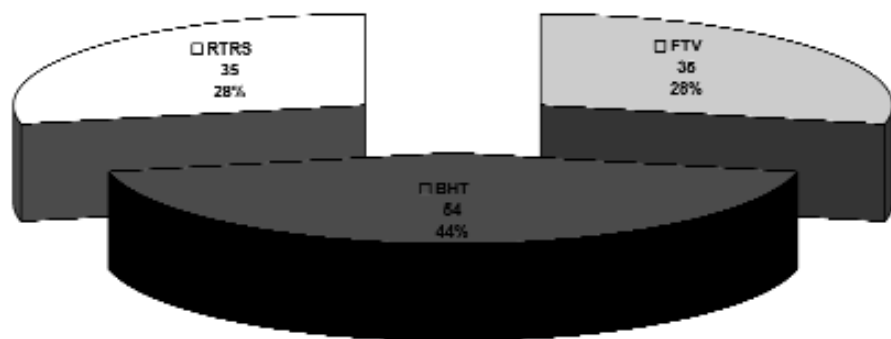
Zanimljivo je da niti u jednom slučaju nismo primijetili pozitivan uklon novinara ove medijske kuće prema političkim subjektima, što potvrđuje našu tvrdnju sa početka da se u specifičnim okolnostima, kao što je kampanja, izvještavalo profesionalno i bez pristrasnosti.

Novinari BHT-a vrlo su korektno ispratili reakcije kandidata za najviše političke funkcije, kao i prenijeli atmosferu iz izbornih štabova većih političkih partija na dan održavanja izbora, 3. oktobra. U vijestima su emitirane izjave svih relevantnih kandidata za članove Predsjedništva BiH iz sva tri naroda, također i prilozi iz izbornih štabova najvećih političkih stranaka. Prilozi su urađeni profesionalno i nepristrasno, uz onoliku dozu informativnosti koliko je taj momenat dozvoljavao (vijesti su emitirane u 19 časova u momentu dok još nisu zatvorena sva birališta, tako da tačni podaci o izlaznosti, preliminarnim rezultatima, još nisu bili dostupni).

Televizije: statistički prikaz

Političke partije

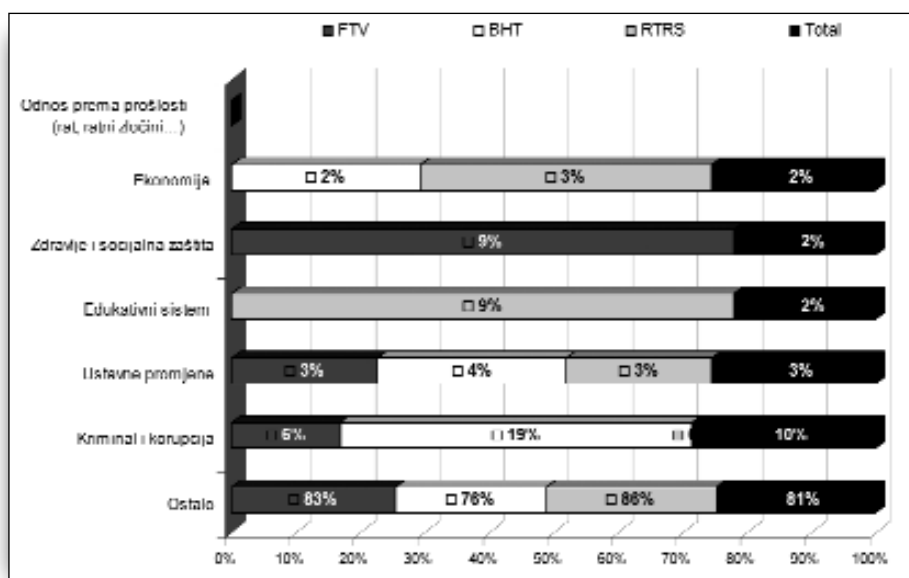
Ukupan broj objavljenih priloga na JRTVS BiH



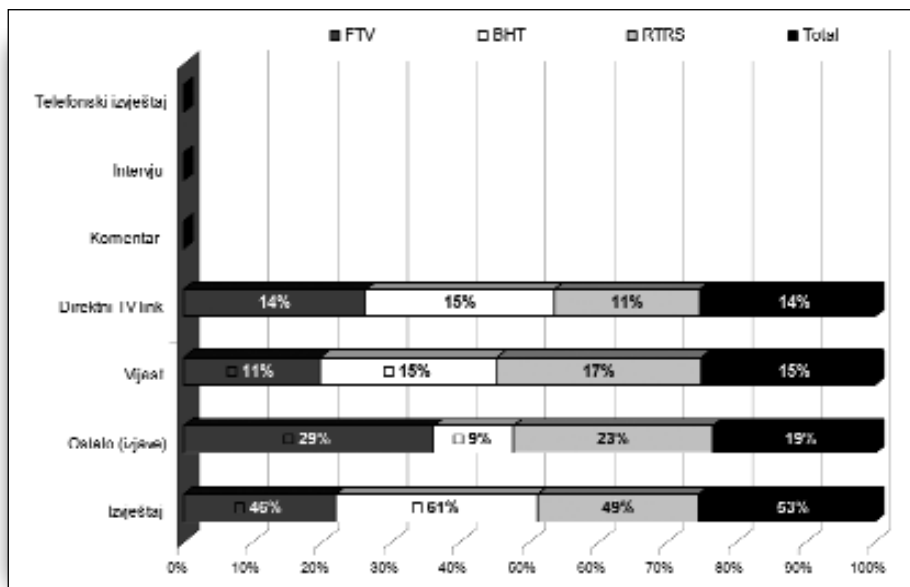
Političke partije broj objava	FIV	BHT	RTRS	Total
Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD)	3	9	11	23
Stranka demokratske akcije (SDA)	6	5	2	13
Srpska demokratska stranka (SDS)	1	5	5	11
Stranka za BiH (S/BoH)	3	7	1	11
Bosanska stranka (BOSS)	3	6	1	10
Hrvatska demokratska zajednica BiH (HDZ)	2	4	3	9
Partija demokratskog progresa (PDP)	1	4	4	9
Socijaldemokratska partija (SDP)	1	4	1	6
Hrvatska demokratska zajednica 1990. (HDZ 1990)	2	4	0	6
Demokratska narodna zajednica (DNZ)	1	3	0	4
Narodna stranka Radom za boljitak	3	1	0	4
Naša stranka	2	1	0	3
Socijaldemokratska unija (SDU)	3	0	0	3
Demokratska narodna stranka (DNS)	0	0	2	2
Demokratska partija (DP)	1	0	1	2
Hrvatska koalicija (HDZ 1990 / HSP BiH)	1	0	1	2
Savez za bolju budućnost (SBB)	1	1	0	2
Hrvatska seljačka stranka - Nova hrvatska inicijativa (HSS - NHI)	1	0	0	1
Koalicija "Zajedno za Srpsku"	0	0	1	1
Socijalistička partija RS (SPRS)	0	0	1	1
Srpska radikalna stranka (SRS)	0	0	1	1
Total	35	54	35	124

KAKO SU MEDIJI PRATILI IZBORNU KAMPANJU

Političke partije - tematika	FTV	BiH	RTRS	Total
Ostalo	79	41	40	100
Kriminal i korupcija	7	10	0	17
Ustavne promjene	1	2	1	4
Edukativni sistem	0	0	3	3
Zdravlje i socijalna zaštita	3	0	0	3
Ekonomija	0	1	1	2
Odnos prema prošlosti (rat, ratni zločini...)	0	0	0	0
Total	35	54	35	124

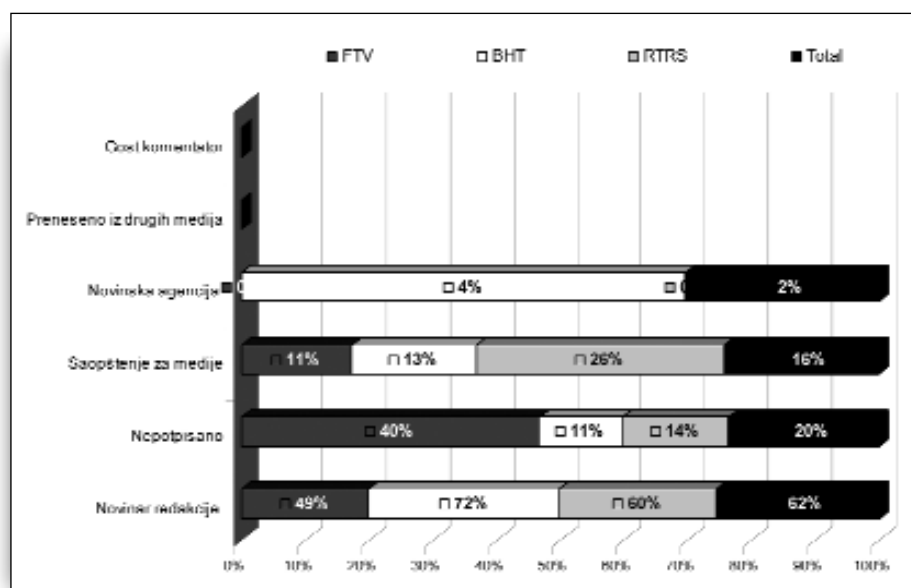


Političke partije - novinarska forma	FTV	BHT	RTRS	Total
Izveštaj	16	33	17	66
Ostalo (izjave)	10	5	8	23
Vijest	4	8	6	18
Direktni TV link	5	8	4	17
Komentar	0	0	0	0
Intervju	0	0	0	0
Telefonski izvještaj	0	0	0	0
Total	35	54	35	124

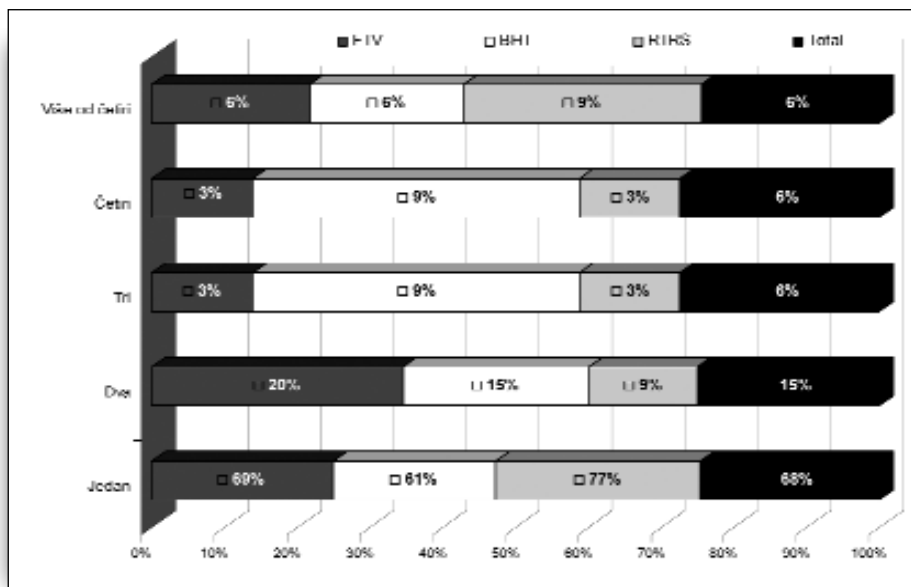


KAKO SU MEDIJI PRATILI IZBORNU KAMPANJU

Političke partije - autorstvo	FTV	BHT	RTRS	Total
Novinar redakcije	17	39	21	77
Nepotpisano	14	6	5	25
Sopštenje za medije	4	7	9	20
Novinska agencija	0	?	0	?
Preneseno iz drugih medija	0	0	0	0
Gost komentator	0	0	0	0
Total	35	51	35	121

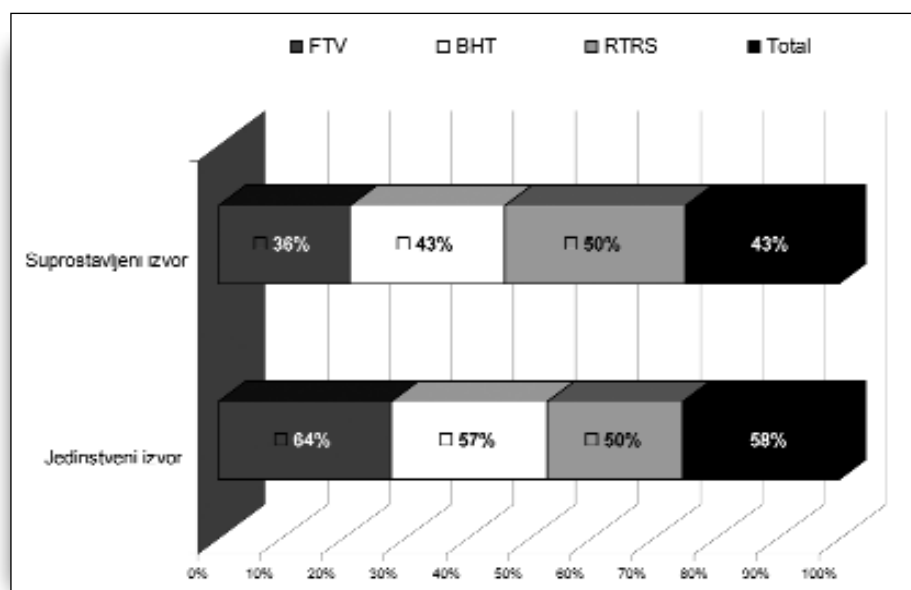


Političke partije broj izvora	FTV	BHT	RTRS	Total
Jedan	24	33	27	81
Dva	7	8	3	18
Tri	1	5	1	7
Četiri	1	5	1	7
Više od četiri	2	3	3	8
Total	35	54	35	124

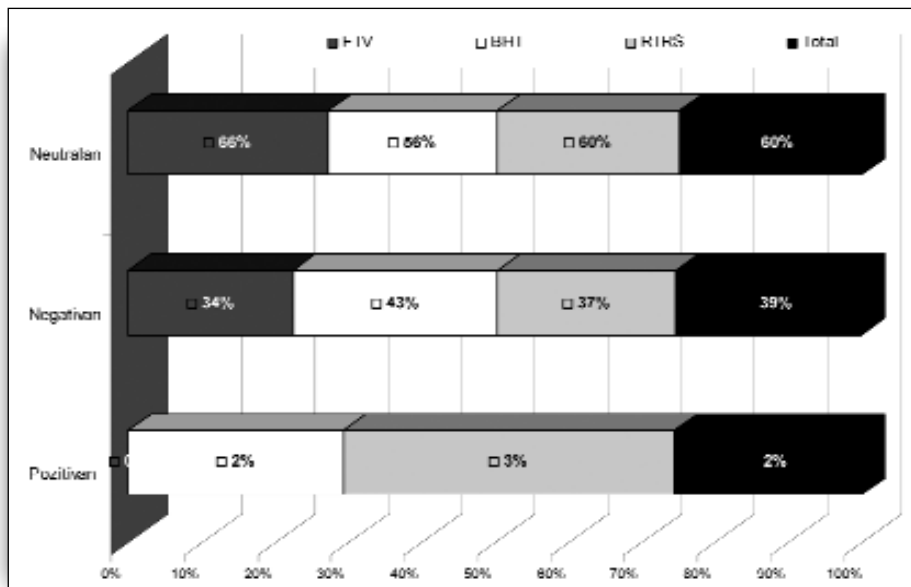


KAKO SU MEDIJI PRATILI IZBORNU KAMPANJU

Političke partije	pozicija izbora	FIV	BH11	RiRS	total
Jedinstveni izvor		7	12	4	23
Suprostavljani izvor		4	9	4	17
Total		11	21	8	40



Političke partije - sadržaj teksta	FTV	BHT	RTRS	Total
Pozitivan	0	1	1	2
Negativan	12	23	13	48
Neutralan	23	30	21	74
Total	35	54	35	124



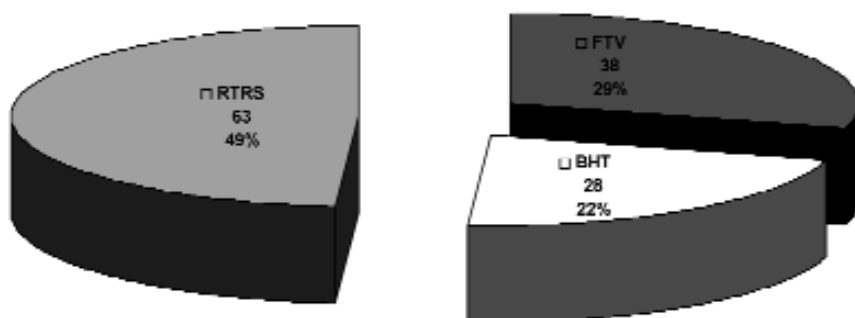
KAKO SU MEDIJI PRATILI IZBORNU KAMPANJU

Političke partije – ukion	FTV			BHT			RTS			Sveukupno				
	Poz	Neu	Total	Poz	Neu	Total	Poz	Neu	Total	Poz	Neu	Total		
Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD)	0	1	2	3	0	8	1	9	0	11	4	16	3	23
Stranka demokratske akcije (SDA)	0	4	2	6	0	5	0	5	0	2	0	10	3	13
Srpska demokratska stranka (SDS)	0	1	0	1	0	5	0	5	0	5	0	11	0	11
Stranka za BiH (SZBH)	0	2	0	2	0	4	0	4	0	4	0	9	1	10
Bosanska stranka (BOSS)	0	2	0	2	0	6	1	7	0	1	0	9	1	10
Hrvatska demokratska zajednica BiH (HDZ)	0	2	1	3	0	5	1	6	0	1	0	8	2	10
Partija demokratskog progresa (PDP)	0	2	0	2	0	4	0	4	0	2	1	3	0	9
Socijaldemokratska partija (SDP)	0	1	0	1	0	4	0	4	0	1	0	6	0	6
Hrvatska demokratska zajednica 1990. (HDZ 1990)	0	2	0	2	0	4	0	4	0	0	0	6	0	6
Demokratska narodna zajednica (DNZ)	0	1	0	1	0	3	0	3	0	0	0	4	0	4
Narodna stranka Radom za boljitak	0	3	0	3	0	1	0	1	0	0	0	4	0	4
Naska stranka	0	2	0	2	0	1	0	1	0	0	0	3	0	3
Socijaldemokratska unija (SDU)	0	3	0	3	0	0	0	0	0	0	0	3	0	3
Demokratska narodna stranka (DNS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2	0	2
Demokratska partija (DP)	0	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0	2	0	2
Hrvatska koalicija (HDZ 1990 / HSP BiH)	0	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0	2	0	2
Savez za bolju budućnost (SBH)	0	1	0	1	0	1	0	1	0	0	0	2	0	2
Hrvatska seljačka stranka - Nova	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Hrvatska inicijativa (HSS – NH)	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Koalicija "Zajedno za Srbiju"	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	1
Socijalistička partija RS (SPRS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	1
Srpska radikalna stranka (SRS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	1
Total	0	30	5	35	0	51	3	54	4	28	3	35	4	124

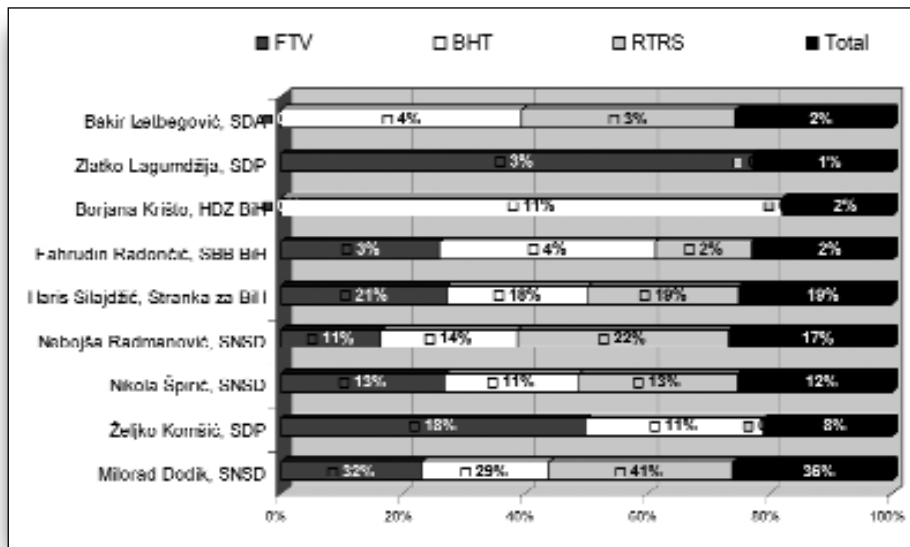
Političke partije – nklon	FTV			BHT			RTRS			Sveukupno			
	Poz	Ncsg	total	Poz	Ncsg	total	Poz	Ncsg	total	Poz	Neu	Neg	Total
Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNS/SD)		33%	9%		89%	17%	36%	64%	31%	17%	70%	13%	19%
Stranka demokratske akcije (SDA)		67%	17%		100%	9%		50%	6%	0%	77%	23%	10%
Spaska demokratska stranka (SDS)		100%	3%		100%	9%		100%	14%	0%	100%	0%	9%
Stranka za BiH (S/BBiH)		100%	6%		100%	7%		75%	11%	0%	90%	10%	8%
Bosanska stranka (BOSS)		100%	6%		86%	13%		100%	3%	0%	90%	10%	8%
Hrvatska demokratska zajednica BiH (HDZ)		67%	33%		83%	17%		100%	3%	0%	80%	20%	8%
Partija demokratskog progresa (PDP)		100%	6%		100%	7%		67%	6%	0%	80%	11%	7%
Socijaldemokratska partija (SDP)		100%	3%		100%	7%		100%	3%	0%	100%	0%	3%
Hrvatska demokratska zajednica 1990. (HDZ 1990)		100%	6%		100%	7%			0%	0%	100%	0%	5%
Demokratska narodna zajednica (DNZ)		100%	3%		100%	6%			0%	0%	100%	0%	3%
Narodna stranka Radom za boljitak Naša stranka		100%	9%		100%	2%			0%	0%	100%	0%	3%
Socijaldemokratska unija (SDU)		100%	9%		100%	0%			0%	0%	100%	0%	2%
Socijaldemokratska narodna stranka (DNS)			0%			0%		100%	6%	0%	100%	0%	2%
Demokratska partija (DP)		100%	3%			0%		100%	3%	0%	100%	0%	2%
Hrvatska koalicija (HDZ 1990 / HSP BiH)		100%	3%			0%		100%	3%	0%	100%	0%	2%
Savez za bolju budućnost (SBB)		100%	3%		100%	2%			0%	0%	100%	0%	2%
Hrvatska seljačka stranka - Nova hrvatska inicijativa (HSS NIH)		100%	3%			0%			0%	0%	100%	0%	1%
Koalicija "Zajedno za Srbiju"			0%			0%		100%	3%	0%	100%	0%	1%
Socijalistička partija RS (SPRS)			0%			0%		100%	3%	0%	100%	0%	1%
Srpska radikalna stranka (SRS)			0%			0%		100%	3%	0%	100%	0%	1%
Total	0%	86%	14%	100%	94%	6%	11%	80%	100%	3%	88%	9%	100%

Državni funkcioneri i istaknuti javni radnici koji su kandidati za najviše izborne funkcije

Ukupan broj objavljenih priloga na JRTVS BiH

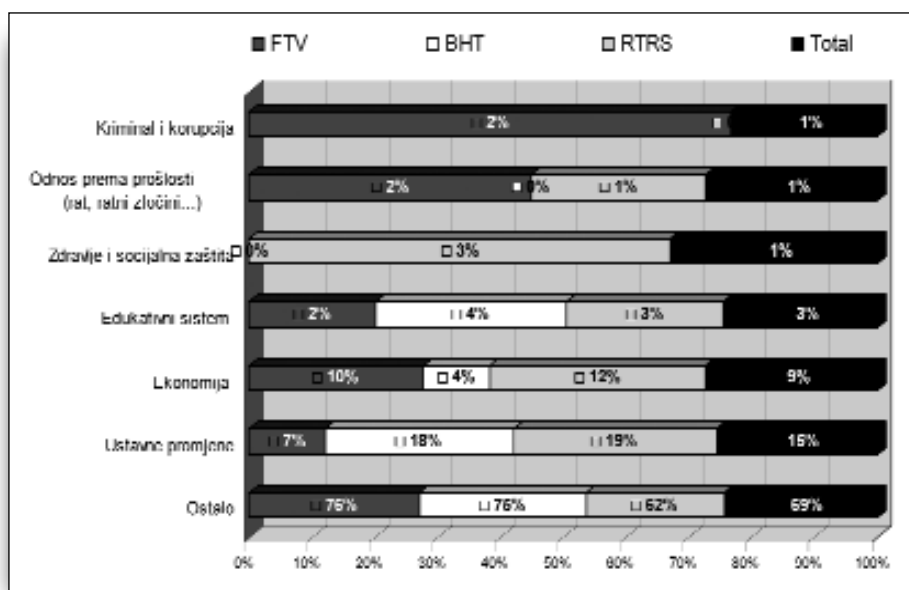


Državni funkcioneri – broj objava	FTV	BHT	RTRS	Total
Milorad Dodik, SNSD	12	8	26	46
Željko Komšić, SDP	7	3	0	10
Nikola Špirić, SNSD	5	3	8	16
Nebojša Radmanović, SNSD	4	4	14	22
Haris Silajdžić, Stranka za BiH	8	5	12	25
Fahudin Radončić, SBB BiH	1	1	1	3
Borjana Krišto, HDZ BiH	0	3	0	3
Zlatko Lagumdžija, SDP	1	0	0	1
Bakir Izetbegović, SDA	0	1	2	3
Total	38	28	63	129

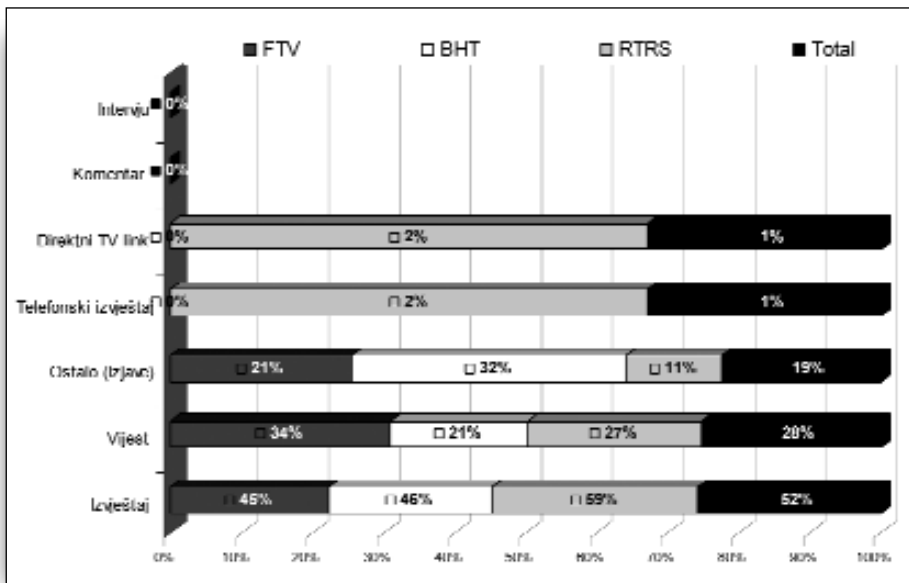


KAKO SU MEDIJI PRATILI IZBORNU KAMPANJU

Državni funkcioneri – tematika	FTV	BHT	RTRS	Total
Ostalo	32	21	42	95
Ustavne promjene	3	5	13	21
Ekonomija	4	1	8	13
Edukativni sistem	1	1	2	4
Zdravlje i socijalna zaštita	0	0	2	2
Odnos prema prošlosti (rat, ratni zločini...)	1	0	1	2
Kriminal i korupcija	1	0	0	1
Total	42	28	68	138

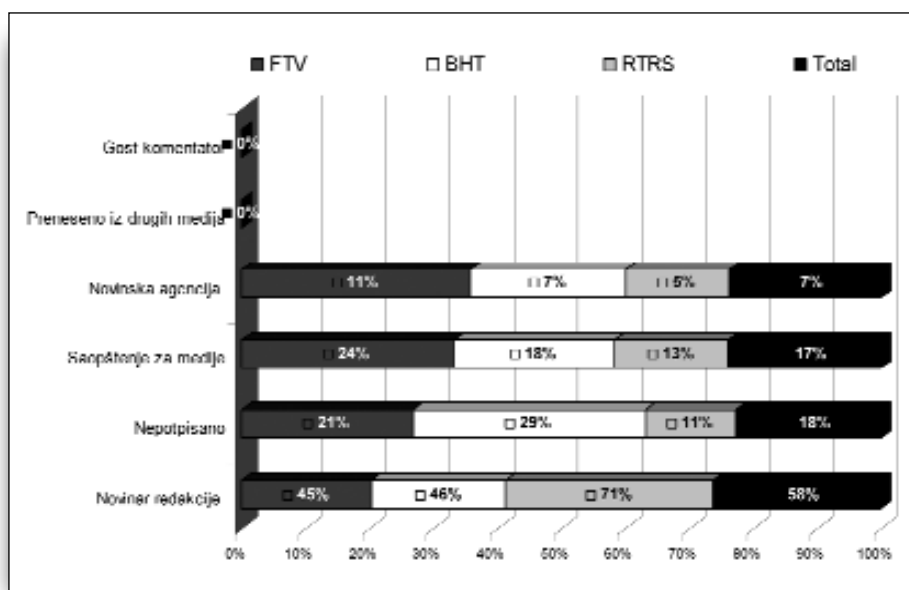


Državni funkcioneri – novinarska forma	FTV	BHT	RTRS	Total
Izveštaj	17	13	37	67
Vijest	13	6	17	36
Ostalo (izjavo)	8	9	7	24
Telefonski izvještaj	0	0	1	1
Direktni TV link	0	0	1	1
Komentar	0	0	0	0
Intervju	0	0	0	0
Total	38	28	63	129

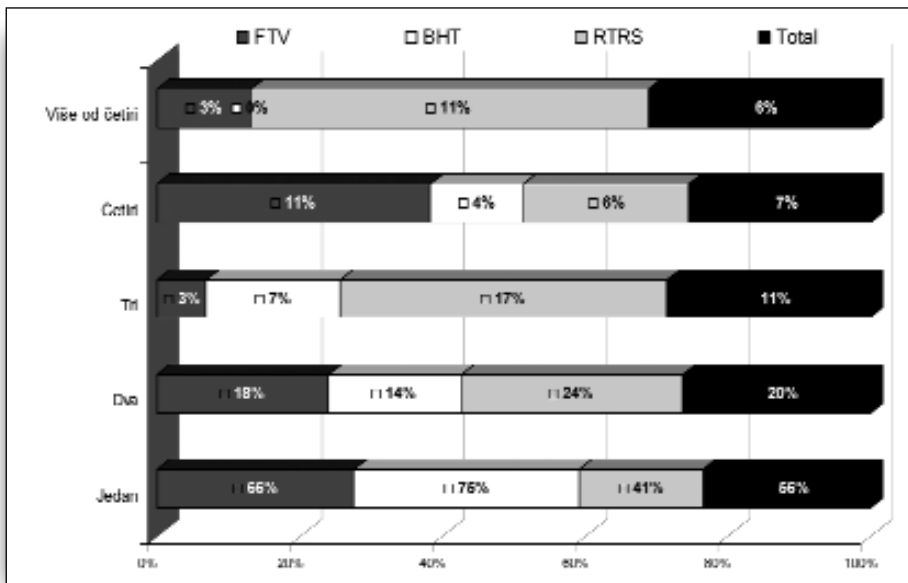


KAKO SU MEDIJI PRATILI IZBORNU KAMPANJU

Državni funkcioneri autorstvo	FTV	BHT	RTRS	Total
Novinar redakcije	17	13	15	45
Nepotpisano	8	8	7	23
Saopštenje za medije	9	5	8	22
Novinska agencija	4	2	3	9
Preneseno iz drugih medija	0	0	0	0
Gost komentator	0	0	0	0
Total	38	28	63	129

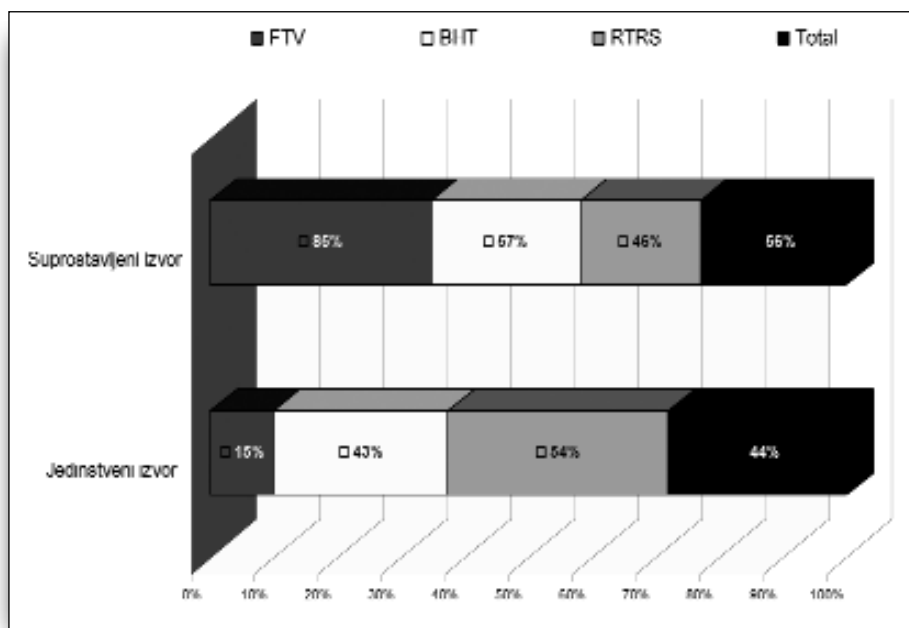


Državni funkcioneri – broj izvora	FTV	BIT	RTRS	Total
Jedan	25	21	26	72
Dva	7	4	15	26
Tri	1	2	11	14
Četiri	4	1	4	9
Više od četiri	1	0	7	8
Total	38	28	63	129

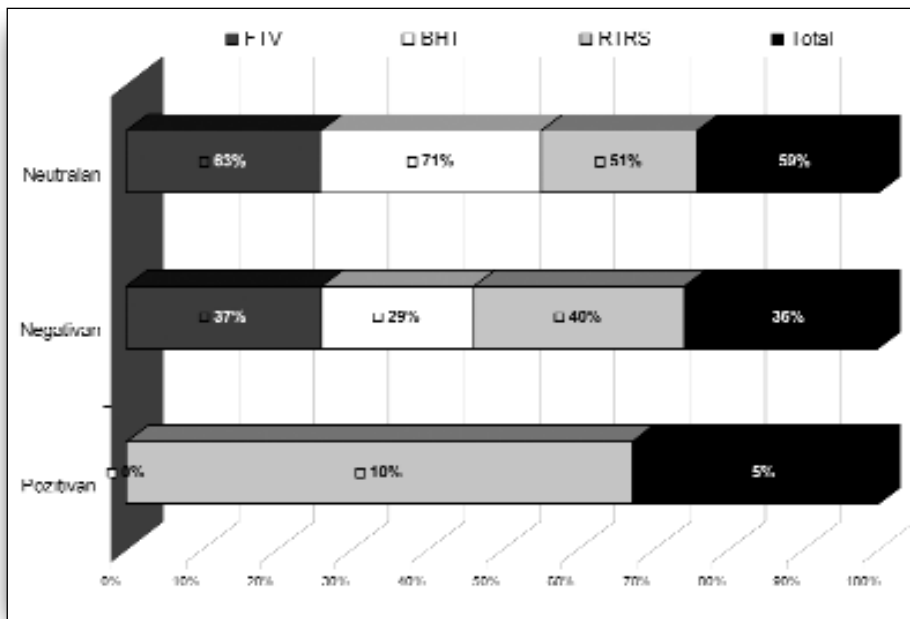


KAKO SU MEDIJI PRATILI IZBORNU KAMPANJU

Državni funkcioneri – pozicija izvora	FTV	BHT	RTRS	Total
Jedinstveni izvor	2	3	20	25
Suprostavljani izvor	11	4	17	32
Total	13	7	37	57



Državni funkcioneri – sadržaj teksta	FIV	BII	RIRS	Total
Pozitivan	0	0	6	6
Negativan	14	8	25	47
Neutralan	24	20	32	76
Total	24	20	32	76



KAKO SU MEDIJI PRATILI IZBORNU KAMPANJU

Državni funkcioneri i istaknuti javna radnici koji su kandidovali za najviše izborne funkcije u skladu s:	FIV			BHI			RIS			Sveukupno			
	Poz	Neu	Neg	Poz	Neu	Neg	Poz	Neu	Neg	Poz	Neu	Neg	Total
	Total	Total	Total	Total	Total	Total	Total	Total	Total	Total	Total	Total	Total
Milorad Džokić, SNSD	0	6	6	17	1	8	13	13	0	76	7	7	46
Ljiljana Stanićević, Stranka za BiH	0	8	0	8	0	0	0	0	7	12	0	18	25
Nedžad Radmanović, SNSD	0	3	1	4	0	4	6	8	0	14	6	15	22
Nikola Špirić, SNSD	0	2	3	5	0	3	3	5	0	8	3	10	16
Željko Komšić, SDP	0	7	0	7	0	3	0	0	0	0	0	10	10
Fahudin Radović, SBB BiH	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	3	3
Bejroba Karić, HDZ BiH	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	3	3
Baki Izdžević, SDA	0	0	0	0	0	1	0	1	1	2	0	2	3
Zlatko Lagumadžija, SDP	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Total	0	28	10	38	0	37	32	33	8	63	33	88	120

Državni funkcioneri i istaknuti javni radnici koji su kandidovali za najviše izborne funkcije u skladu s:	IIV			UIII			RIS			Sveukupno			
	Poz	Neu	Neg	Poz	Neu	Neg	Poz	Neu	Neg	Poz	Neu	Neg	Total
	Total	Total	Total	Total	Total	Total	Total	Total	Total	Total	Total	Total	Total
Milorad Džokić, SNSD	50%	90%	32%	88%	29%	13%	59%	50%	41%	28%	57%	12%	30%
Marija Šiljagić, SBB	100%	0%	21%	100%	18%		100%	42%	59%	100%	0%	28%	100%
Nedžad Radmanović, SNSD	75%	25%	11%	100%	14%		43%	37%	22%	27%	68%	3%	17%
Nikola Špirić, SNSD	40%	60%	12%	100%	11%		38%	62%	12%	19%	63%	19%	12%
Željko Komšić, SDP	100%	100%	18%	100%	11%			100%	0%	0%	100%	0%	8%
Fahudin Radović, SBB BiH	100%	100%	3%	100%	0%			100%	2%	0%	100%	0%	2%
Bejroba Karić, HDZ BiH			0%	100%	11%				0%	0%	100%	0%	2%
Baki Izdžević, SDA			0%	100%	4%			50%	50%	0%	67%	33%	2%
Zlatko Lagumadžija, SDP	100%	100%	3%	100%	0%				0%	0%	100%	0%	1%
Total	48%	70%	100%	100%	60%	1%	74%	52%	12%	100%	68%	15%	100%

Analiza medijskog diskursa i sadržaja dnevnih novina u vezi sa Općim izborima 2010. u BiH

IZVJEŠTAVANJE U FUNKCIJI POLITIČKIH SUBJEKATA UMJESTO IZVJEŠTAVANJA U FUNKCIJI GRAĐANA

Predizborna kampanja za Opće izbore 2010. godine u Bosni i Hercegovini još jednom je pokazala podijeljenost javnog i medijskog prostora po teritorijalnom i etnonacionalnom principu (s obzirom da su dnevne novine mnogo više izvještavale o kandidatima i strankama iz onog dijela BiH ili iz reda onog naroda koji dominira kao njihova ciljna publika). Ono što je, međutim, relativno novi fenomen, kada je riječ o izvještavanju o izborima ove 2010. godine, jeste pristajanje medija na izravno stavljanje u funkciju određenih političkih subjekata. Analizirane dnevne novine su, svaka na svoj način i iz svojih razloga, favorizirale ili "ocrnjavale" određene političke opcije i kandidate, manjim ili većim intenzitetom. To favoriziranje ogledalo se kroz izrazito pozitivan uklon prema određenim političkim subjektima (Milorad Dodik i SNSD u „Euroblicu“, „Nezavisnim novinama“ i „Glasu Srpske“, Martin Raguž i Koalicija HDZ 1990 – HSP i Narodna Stranka Radom za boljitak u „Dnevnom listu“, Dragan Čović i Borjana Krišto odnosno HDZ BiH u „Večernjem listu“, Fahrudin Radončić i SBB u „Dnevnom avazu“, dok je u „Oslobođenju“ bila obrnuta situacija – list je kontinuirano pisao protiv ovog predsjedničkog kandidata i njegove stranke, što se manifestiralo kroz povećan broj objavljenih članaka o tim strankama i kandidatima, kao i kroz sadržaj objavljenih članaka (koji su na prvi pogled neutralni, ali u kojima je izbjegnuta svaka kritika ili neslaganje,

često po cijenu konsultiranja samo jednog izvora). Iako su u nekim slučajevima formalno ispoštovani neki temeljni postulati profesije (odvajanje izborne hronike od ostatka sadržaja novine, razdvajanje vijesti od komentara i sl.), drugi su potpuno zanemareni (odvajanje oglasa od informacija, jednak prostor za sve opcije, korištenje primjerenog vokabulara i sl.), a čak i prvi letimičan pogled na sadržaj i naslovne stranice navedenih medija može prosječnom građaninu dati informaciju o tome kojoj je opciji naklonjen koji dnevni list. Novinari su u nekim slučajevima objektivnost u izvještavanju o stranačkim predizbornim aktivnostima shvatili kao stenogramsko izvještavanje, tako da su izvještaji sa skupova pisani šablonski (informacija o broju okupljenih, govornicima, uz navođenje po nekoliko izjava kandidata i često bez ijedne rečenice čiji je autor sam novinar), dok su u drugim slučajevima principi objektivnosti potpuno ostavljeni po strani pa je izvještavanje bilo navijačko i zagovaračko. U nekim novinama su potpuno zaobiđene određene novinarske forme (intervjui u „Euroblicu“, naprimjer). Ono što je potpuno izostalo jeste tematsko izvještavanje o problemima i neriješenim aktuelnim pitanjima bosanskohercegovačkog društva, odnosno istraživačke priče u kojima bi novinari od političkih subjekata tražili konkretne odgovore na konkretna pitanja (stoga bismo i mogli reći da je izvještavanje bilo u funkciji izbora i ostvarenja izbornog uspjeha određenih političkih stranaka i kandidata, a ne u funkciji građana i njihovog objektivnog informiranja i orijentiranja u izbornom procesu). Dakle, dogodilo se da su politički subjekti bili ti koji su nametali teme, pitanja i sadržaje koje su u povodu izbora objavljivani u dnevnim novinama, odnosno da je pristup novina bio reaktivan umjesto proaktivan. Druga vrsta proaktivnosti medija očitovala se, sa druge strane, u situacijama kada su izvještavali o favoriziranim političkim subjektima, pri čemu je pokazana zavidna kreativnost u pristupu (pa su ti subjekti predstavljeni u jednom drugačijem svjetlu ne samo na stranicama izborne hronike već i na sportskim stranicama - Milorad Dodik i Nebojša Radmanović u „Nezavisnim novinama“ naprimjer), zabavnim stranicama, pa čak i u prilogu o automobilima (Martin Raguž u „Dnevnom listu“, naprimjer).

Euroblic

(Beograd/Banja Luka)

STENOGRAMSKO I SELEKTIVNO PRAĆENJE KAMPANJE

Sadržaji u vezi sa izborima tokom monitoring perioda u „Euroblicu“ su objavljeni u ukupno 27 brojeva u sekciji novine čija je ciljna publika, kao i dominantni sadržaji, usmjerena na Republiku Srpsku (iako su neki od tih sadržaja „najavljeni“ i na naslovnoj stranici novine). Unutar sekcije „Euroblic – Republika Srpska“ objavljavani su članci koji se odnose na poziciju i funkcioniranje Republike Srpske čiji su akteri bili trenutno visokorangirani političari u RS-u, koji su istovremeno i kandidati na izborima (Milorad Dodik, Nebojša Radmanović, Nikola Špirić; političari i javne ličnosti iz Federacije BiH spomenuti su tek nekoliko puta, s izuzetkom člana Predsjedništva BiH Harisa Silajdžića, koji je spomenut 17 puta u člancima koji su se uglavnom odnosili na ustavne promjene i egzistencijalno pitanje opstanka Republike Srpske, i koji je u 12 od 17 slučajeva prikazan kao „negativac“), kao i članci koji se odnose isključivo na predizbornu kampanju (u okviru rubrike „2010 – Izborna kampanja“). Specifičnost „Euroblica“ u odnosu na druge dnevne novine koje su bile predmet monitoringa je da ovaj dnevni list u svom nedjeljnom izdanju nije objavljivao „izborne“ informacije (četiri nedjeljna izdanja – 5. 9., 12. 9., 19. 9. i 26. 9. – nisu imala nikakve članke u vezi sa izborima), ali je 30. 9. i 1. 10. objavljen poseban dodatak novini „Izbori“ na četiri stranice, u kojem su predstavljeni kandidati za predsjednika i potpredsjednika Republike Srpske i kandidati za člana Predsjedništva BiH iz reda srpskog naroda. Međutim, treba napomenuti da sadržaji u ovom dodatku ne spadaju u novinarsku formu, budući da se radi isključivo o biografijama kandidata, kreiranim od strane njihovih PR timova, bez ikakvog novinarskog osvrta ili uklona na njih, pa kao takvi nisu bili predmet naše analize.

Objavljeno je ukupno 189 članaka čiji je sadržaj bio u vezi sa izbornim temama (142 članka o političkim strankama kandidiranim na izborima i 47 članaka o državnim funkcionerima i javnim ličnostima koji su i na izborima 2010. bili kandidati za javne funkcije). Analizom sadržaja i

diskursa objavljenih članaka uočavamo kako je pristup izbornoj tematici u „Euroblicu“ bio uglavnom reaktivan, pri čemu su političke stranke i kandidati bili ti koji su definirali agendu koju je novina slijedila. Teme na koje se odnosio sadržaj članaka uglavnom su bile teme o kojima je određena politička stranka odlučila da progovori na nekoj od pres konferencija ili u svom saopćenju za medije, što je potom samo doslovno preneseno u novini. Proaktivni pristup bio je prisutan u tematskim člancima koji su problematizirali određena pitanja; kao što je bio članak u izdanju od 28. 9. „Rado doktor ide u skupštinu“, u kojem je analizirano koliko se ljekara prijavilo na izborne liste, bez navođenja stranaka čiji su oni kandidati (str. 3 unutar sekcije RS), članak u izdanju od 29. 9. „Partije prepisuju obećanja“ (str. 2 i 3, RS), u kojem je analizirano šta su vodeće partije obećavale 2006. godine i koliko se predizborna obećanja 2010. razlikuju od onih na prethodnim izborima ili članak u izdanju od 1.10. „Reklamiranje na dva i četiri točka“ (str. 3, RS), u kojem je objašnjen fenomen reklamiranja političkih stranaka na automobilima, autobusima i sl.). U tim su člancima određene političke stranke samo spomenute - nije se tražio njihov stav niti bilo kakva reakcija; diskurs ovakvih članaka bio je uglavnom orijentativni, odnosno člancima se samo ukazivalo na određeni fenomen, bez dublje analize tog fenomena. Ipak, neki od tih članaka imali su izuzetno kritički stav i negativan uklon prema izbornim kampanjama u cjelini ili su iskazivali nepovjerenje prema svim političkim strankama i kandidatima (tako se u nepotpisanom osvrtu na izbore u izdanju od 4. 9. navodi: „Iz časa u čas smjenjuju se 'dragi' likovi na oglasnim panoima. Počelo je sve u šesnaest. Minut do dvanaest. Mnogi od kandidata vjerovatno nisu ni spavali prethodne noći... Kandidati nude i obećavaju, predviđaju bolje od čuvenih proroka i proročica.“ (str. 8, RS).

Dominantne teme u izornoj sekciji/odjeljku „Euroblica“ su bile ustavne promjene i ekonomija. Kao što se moglo očekivati, gledano iz ukupnog bh. konteksta, teme koje se direktno tiču egzistencije građana BiH (obrazovanje, zdravstvo, kriminal i korupcija), u cjelini gledano, nisu ni bile u fokusu interesiranja i izjava političkih stranaka i kandidata na izborima, na čijoj se agendi zasnivala i agenda „Euroblica“. Obrazovanje je spomenuto u šest članaka (pet vijesti zasnovanih na saopćenjima političkih stranaka i jedan izvještaj koji se odnosio na državne funkcionere/kandidate na izborima: 7. 9. u članku pod naslovom „Političari prvi ušli u učionice“, u

povodu otvaranja obnovljene škole „Branko Radičević“ navodi se da je „Milorad Dodik iskoristio priliku da kaže da je njegova politika u oblasti obrazovanja pored ulaganja i očuvanje sadašnjih primanja zaposlenih u prosvjeti“), zdravstvo u dva (oba u izbornoj hronici stranaka), kriminal i korupcija u tri članka (dva u vezi sa izbornom hronikom i jedan u kojem je državni funkcioner/kandidat na izborima (M. Dodik) deklarativno obećao odlučno se boriti protiv ovog problema). Ekonomske teme bile su nešto prisutnije: ukupno u 31 članku (od čega je u šest članaka prezentiran ekonomski uspjeh aktuelne vlasti u Republici Srpskoj, što je kandidatima koji su već obavljali određene funkcije u toj vlasti svakako moglo donijeti određene političke poene i pozitivan imidž u javnosti: 17. 9. objavljen je članak „U Bileći grade fabriku motornog ulja“ popraćen fotografijom premijera RS-a Milorada Dodika, koji u ruci drži lopatu, str. 11, RS). Veliki broj članaka (109) bavio se samim izbornim procesom (uglavnom u formi vijesti, u kojima je, naprimjer, SNSD obavijestio javnost da ovu stranku podržava predsjednik Srbije Boris Tadić (izdanje od 27. 9. str. 2, RS) ili izvještaja u kojem se, naprimjer, navodi da „DNS uskraćuje podršku Dodiku i Radmanoviću“, izdanje od 7. 9.).

Najveći broj članaka u vezi sa političkim strankama u „Euroblicu“ bio je u formi vijesti (u rubrici „2010 - Izborna hronika“ dnevno je objavljivano četiri do sedam vijesti, ukupno ih je objavljeno 119), dok je dominantna forma u vezi sa državnim funkcionerima/kandidatima na izborima bila forma izvještaja (ukupno 24). Najveći broj članaka bio je nepotpisan (od ukupno 142 članka nepotpisanih je 100) i ti nepotpisani članci uglavnom su u formi vijesti, iz čijeg se sadržaja može „iščitati“ autorstvo: takve vijesti su uglavnom zasnovane na saopćenjima za medije političkih stranaka ili agencijskim informacijama. Ovakav pristup izvještavanju o predizbornim aktivnostima političkih subjekata (stranaka i kandidata) zapravo je zasnovan na tzv. „metodi lakšeg puta“: doslovno prenesene agencijske vijesti ili vijesti zasnovane na saopćenjima za medije političkih subjekata daju privid objektivnosti medija istovremeno olakšavajući posao novinarima redakcije, koji su samo prenositelji-medijatori poruka. Novinari „Euroblica“ autori su većine izvještaja, ali oni, međutim, nisu uradili niti jedan jedini intervju sa stranačkim liderima ili kandidatima na izborima. Objavljen je samo jedan komentar/osvrt na izbornu kampanju u cjelini (i to na samom početku kampanje 4. 9.), također nepotpisan (tačnije, potpisan je sintagmom „Ekipa Blica“).

Ubjedljivo najveći broj sadržaja u vezi sa izborima u „Euroblicu“ zasnovan je na samo jednom izvoru (od 161 članka – 126 je u vezi sa političkim strankama i 35 sa državnim funkcionerima/kandidatima na izborima). Ovaj podatak je još zabrinjavajući ako ga uporedimo sa brojem članaka u kojima su konsultirana dva ili više izvora (samo 28 članaka je zasnovano na dva, tri, četiri ili više od četiri izvora). Gotovo je jednak omjer članaka sa jedinstvenom pozicijom izvora i članaka sa suprotstavljenom pozicijom izvora (jedinstveni izvor: 13, suprotstavljen izvor: 15). Ono što treba napomenuti jeste činjenica da je, neočekivano, jedinstvena pozicija izvora prisutna u člancima čiji su akteri državni funkcioneri/kandidati na izborima. Razlog za to nalazimo u samoj tematici takvih članaka: najčešće se radilo o člancima u kojima državni funkcioneri/kandidati (ili njihovi savjetnici) iz Republike Srpske razmatraju pitanje ustavnih promjena ili kritiziraju člana Predsjedništva BiH iz reda bošnjačkog naroda Harisa Silajdžića (7. 9. članak pod naslovom „Šibicarenje zbog Kosova“, u kojem savjetnik Nebojše Radmanovića Danilo Petrović, premijer RS-a Milorad Dodik i znanstvenik Miloš Šojala osuđuju Harisa Silajdžića zbog podrške nezavisnosti Kosova – pozicija izvora ovdje je jedinstvena jer se nije ispoštovalo „pravilo druge strane“, odnosno nije konsultiran Haris Silajdžić kako bi iznio svoje argumente ili bilo koji drugi izvor koji o ovom pitanju misli drugačije u odnosu na srpske funkcionere). Stoga možemo zaključiti da je selektivnost pri konsultiranju izvora bila zasnovana na tendenciji da se osigura jedinstven stav izvora i izbjegnu bilo kakvi disonantni tonovi.

Općenito, sadržaj članaka je u većini neutralan, ali se tenzije podižu onda kada se problematizira pitanje ustavnih reformi, opstanka RS-a i/ili odnosa između članova Predsjedništva BiH. Tako je 18. 9. objavljen članak, „najavljen“ i na naslovnoj stranici: „Silajdžić i Komšić traže pomoć OHR-a“, sa izuzetno senzacionalističkim pristupom i negativnim uklonom prema Harisu Silajdžiću i Željku Komšiću. Naime, članak je najavljen na dvije trećine naslovnice, a na stranici 3 RS zauzeo je svega petinu prostora. Članak tretira pitanje nefunkcioniranja Predsjedništva BiH, uz jasno stajanje na stranu člana Predsjedništva iz reda srpskog naroda Nebojše Radmanovića.

„Euroblic“ je tokom predizborne kampanje imao izuzetno pozitivan uklon prema premijeru RS-a Miloradu Dodiku i izuzetno negativan uklon prema članu Predsjedništva BiH iz reda bošnjačkog naroda Harisu

Silajdžiću. O pozitivnom uklonu prema Miloradu Dodiku svjedoči činjenica da je na naslovnim stranicama „Euroblica“ bio ili premijer RS-a ili nije bio niko iz RS-a, odnosno BiH, te činjenica da je on predstavljen kao onaj koji se bori za očuvanje RS-a, istovremeno gradeći ekonomske, obrazovne i druge kapacitete i infrastrukturu Republike Srpske. Tako u izdanju od 29. 9. na naslovnoj stranici nalazimo naslov: „Dodik: Razgraničenje je dejtonska obaveza“ sa podnaslovom: „Premijer RS Milorad Dodik rekao je juče u Istočnom Sarajevu da Federacija BiH opstruiše utvrđivanje međuentitetske linije“, na stranici 8 RS članak o posjeti premijera RS-a RiTE Ugljevik sa velikom fotografijom Milorada Dodika, koja zauzima trećinu stranice, dok se na stranici 6 RS kritizira rad Vlade RS-a u vezi sa malim hidrocentralama, ali se i u tom članku („Vlast dala koncesiju, građani se protive gradnji“) iznosi pozitivan stav prema Miloradu Dodiku (koji „traži prihvatljivo rešenje za sve“). Primjer negativnog uklona prema Harisu Silajdžiću najočitiji je u izdanju od 24. 9., u kojem je na istoj stranici citiran državni premijer Nikola Špirić („Reč secesija je reč koju nikada ne upotrebljavam, ona je negde duboko u Harisu. Pa, ako je tako, aferim, Harise!“), Haris Silajdžić je proglašen „gubitnikom dana“ i prenesena je izjava Rajka Kuzmanovića, predsjednika RS-a, kako „Haris Silajdžić ruši državu“ (str. 2-3 RS).

„Euroblic“ nije objavljivao fotografije stranačkih skupova, ali su objavljivane fotografije kandidata koje su doprinosile njihovom pozitivnom imidžu (Milorad Dodik poput filmske zvijezde dijeli autograme 7. 9. ili 10. 9. Milorad Dodik na naslovnoj stranici). Fotografije državnih funkcionera /kandidata na izborima objavljivane su često i kao tzv. fotovijesti (17. 9. objavljena je fotovijest „Ekrem Jevrić kandidat na izborima“, kojom se ukazuje na fotomontažu izbornih plakata SDA na kojima je umjesto Bakira Izetbegovića objavljena fotografija folk-pjevača Ekrema Jevrića, (str. 7 RS) ili u formi blic-vijesti (8. 9. objavljena je fotografija Milorada Dodika uz njegovu kratku izjavu: „Nismo mi političari tako loši. Evo ponekad otvorimo neku školu, neki put, nešto uradimo dobro za narod“, str. 2 RS).

Sumirajući osvrt na izvještavanje „Euroblica“ o izborima 2010., možemo konstatirati da je ovaj dnevni list praćenje izbora reducirao prije svega isključivo na jedan entitet (Republika Srpska), s evidentnom podrškom

vladajućoj garnituri u tom entitetu (u prvom redu Miloradu Dodiku). Izvještavanje je slijedilo princip stenografskog bilježenja stranačkih predizbornih aktivnosti, bez ikakvog konkretnog angažiranja novinara na postavljanju pitanja koja bi političkim subjektima postavili građani kada bi za to imali priliku i traganju za odgovorima (što je vrlo često jedan od načina na koje lokalni mediji shvataju objektivno izvještavanje u vrijeme predizborne kampanje), isključivo prateći teme i fenomene koje su svojim saopćenjima za medije, medijskim istupima i izjavama nametali politički subjekti (stranke i kandidati). Upravo iz tog razloga nije bilo tematskog pristupa pitanjima koja su od važnosti i značaja za građane Bosne i Hercegovine, niti bilo kakvog istraživačkog pristupa. Favoriziranje određenih kandidata i stranaka ne može se „iščitati“ izravno iz sadržaja članaka, ali je ono u uskoj vezi sa selektivnošću u izvještavanju i davanju većeg prostora samo nekima (Milorad Dodik bio je prisutan u vijestima i izvještajima dvostruko više od drugog najspominjanijeg kandidata Harisa Silajdžića a SNSD dva puta više od druge najspominjanije stranke PDP-a). Stoga bismo, na tragu Georgea Orwella, mogli ustvrditi da su „svi bili jednaki, ali su neki bili jednakiji od drugih“. Ono što se, međutim, može istaknuti kao unekoliko pozitivan aspekt medijskog praćenja izbora od strane „Euroblica“ jeste činjenica da je ovaj list, za razliku od nekih drugih, u finišu predizborne kampanje smanjio broj „deskriptivno-transkriptivnih“ vijesti o pojedinačnim strankama i kandidatima (u rubrici „2010 – Izbori“), a povećao broj članaka u kojima se pokušalo analizirati neke od predizbornih aktivnosti (nove metode u predizornoj kampanji, obećanja i slogani političkih subjekata itd.). Iako su ovi članci uglavnom neutralni i napisani „s oprezom“, predstavljaju određeno osvježenje u prilično monotonom predizbornom sadržaju i ponudi „Euroblica“.

Nezavisne novine

(Banja Luka)

I KVANTITATIVNO I KVALITATIVNO NA STRANI VLADAJUĆE PARTIJE

Tokom kampanje za Opće izbore 2010. „Nezavisne novine“ djelovale su kao promotivno glasilo SNSD-a, iskazujući izrazitu naklonost posebno kandidatu za predsjednika Republike Srpske Miloradu Dodiku. Pozitivan uklon prema SNSD-u i Miloradu Dodiku očituje se kako kroz broj objavljenih članaka o ovoj stranci i kandidatu - SNSD je spomenut u ukupno 56 članaka, a Milorad Dodik u njih 28 (drugoplasirani je bio HDZ sa 27 članaka), broj objavljenih fotografija (38 SNSD, što je duplo više od drugoplasiranog DNS-a i 24 Milorad Dodik), tako i kroz sadržaj navedenih članaka, te činjenicu da je jedino ova stranka kontinuirano praćena od strane novinara „Nezavisnih novina“, dok su za izvještavanje o drugim političkim subjektima korištene uglavnom agencijske vijesti i/ili saopćenja za medije.

Od samog početka izborne kampanje, u „Nezavisnim novinama“ su objavljivani članci u kojima je Milorad Dodik predstavljen kao branitelj interesa Republike Srpske, beskompromisni borac za nezavisnost RS-a, koji se hrabro i bez dlake na jeziku suprotstavlja političarima iz Federacije Bosne i Hercegovine, posebno Harisu Silajdžiću, a SNSD kao „vladajuća partija“ sa najmasovnijom podrškom među stanovnicima Republike Srpske (fotografije koje su pratile članke o skupovima SNSD-a prikazivale su pune dvorane ljudi koji euforično kliču liderima stranke).

Već prvog dana izborne kampanje, 3. 9., objavljen je komentar srbijanskog akademika Dobrice Ćosića pod naslovom „Dodik je u vrhu srpskih političara“, u kojem akademik nedvosmisleno poručuje: „Za Dodika imam izuzetno poštovanje... Kao građanin Srbije nemam pravo da vas savjetujem kako glasati, ali u Republici Srpskoj nemate jačeg političara, ni ličnost.“ Već narednog dana, 4. 9., Milorad Dodik prikazan je na naslovnoj stranici na fotografiji na kojoj ga sa oduševljenjem grle dvije penzionerke, dok je pored nešto manja slika, također kandidata SNSD-a Nebojše Radmanovića.

A 5. 9. objavljene su dvije fotografije Milorada Dodika, uz članak kojim on poručuje: „Nema te sile koja će ukinuti RS“, 6. 9. dva članka čiji je akter Milorad Dodik (jedan o otvaranju mosta između RS-a i Srbije, kojeg su zajedno otvorili Milorad Dodik i srbijanski predsjednik Boris Tadić, i jedan o skupu SNSD-a na kojem je Dodik poručio: „Pobjeda SNSD-a je garant opstanka RS“), plus jedna fotografija Milorada Dodika u sportskoj rubrici, na kojoj je Dodik prikazan kako drži dres broj 10 sa svojim imenom, uz naslov „Igokea ispred svih“. Dakle, samo u prva četiri dana izborne kampanje Milorad Dodik je „dobio pažnju“ u jednom komentaru, četiri izvještaja, na jednoj naslovnoj stranici, te na ukupno pet fotografija, što nedvojbeno govori o izrazito pozitivnom uklonu „Nezavisnih novina“ prema njemu.

Treba također napomenuti da je Milorad Dodik iskoristio poziciju premijera Republike Srpske za svoju predizbornu kampanju na način da je u funkciji premijera RS-a otvarao mostove, tvornice, škole, obilazio termoelektrane, sportske događaje i sl., sve u pratnji novinara „Nezavisnih novina“, koji su o tome redovno izvještavali na stranicama ovog dnevnog lista. Tako 7. 9. „Nezavisne novine“ izvještavaju o otvaranju osnovne škole u kojoj je premijer RS-a izjavio kako će „i u narednom periodu biti nastavljeno ulaganje u obrazovanje“, očigledno uvjeren da će i „u narednom periodu“ upravo on definirati agendu i prioritete vlasti RS-a, što „Nezavisne novine“ prenose bez ikakvog komentara i same ostavljajući dojam da je tako. U istom izdanju, na sportskim stranicama uz izvještaj sa utakmice Igokea-Partizan, objavljena je fotografija Milorada Dodika i Nikole Špirića, a uz izvještaj o otvaranju Evropskog prvenstva u mušičarenju fotografija Nebojše Radmanovića. Članak „Milorad Dodik u Beogradu otvorio 'Fabriku znanja““ objavljen je 8. 9., praćen fotografijom premijera RS-a, a 10. 9. članak „Otvoren centar za radio-terapiju“ uz fotografiju Milorada Dodika koji presijeca crvenu vrpću. Dvadeset petog septembra objavljen je članak na dvije trećine 6. stranice „Nezavisnih novina“ o otvaranju vodovoda i puta, uz ogromnu fotografiju Milorada Dodika okruženog djevojčicama u narodnim nošnjama, a odmah ispod tog članka (na preostaloj trećini stranice) je plaćeni oglas SNSD-a sa sloganom „Srpska zauvijek“ i fotografijom Milorada Dodika. U rubrici „Ekonomija“ 28. 9. objavljen je članak „Dodik otvorio novi pogon Hemofarma u Novakovićima kod Banja Luke“, a dan kasnije u rubrici

„Događaji“ članak „Dodik otvorio put vrijedan 14 miliona KM“, također sa fotografijom Milorada Dodika kako presijeca crvenu vrpcu. Nerijetko je i u izvještajima sa skupova SNSD-a ova stranka predstavljena kao vodeći investitor i graditelj RS-a (npr. u izvještaju „Predizborne tribine najjače partije – SNSD osvojio Foču“ u antrfileu stoji: „Otvoren put vrijedan 160.000 KM“, kao da je SNSD, a ne lokalne vlasti iz budžeta, izdvojio novac za izgradnju puta).

Dodatni legitimitet Miloradu Dodiku i SNSD-u „Nezavisne novine“ osiguravale su i prenoseći izjave i stavove uglednih članova srbijanske političke i akademske zajednice, kao i sportista i pjevača iz Srbije. Pored već navedenog komentara Dobrice Ćosića (3. 9.), 12. 9. objavljen je veliki intervju sa Matijom Bečkovićem (na 8. i 9. stranici), „najavljen“ i na naslovnici: „Što hoće oni, Dodik to neće, i neka neće“. Intervju prenosi Bečkovićev stav o važnosti očuvanja Republike Srpske, a Milorad Dodik je predstavljen kao onaj ko to može (naslov članka u unutrašnjosti novine je: „Što je više kleveta i laži Dodik nam je miliji i draži“). Sam članak nije objavljen u rubrici „Izbori“, iako se tematikom tiče upravo izbornog procesa i direktno utiče na njega. Na naslovnici od 30. 9. najavljen je članak u kojem Obrad Kesić, politički analitičar iz Washingtona, tvrdi kako „Amerika danas uvažava Milorada Dodika“ (u istom izdanju je i veliki intervju sa Miloradom Dodikom na cijeloj 10. stranici). U izdanju od 25. 9. na stranici 8 objavljen je članak pod naslovom: „Savo Milošević podržao SNSD“, u kojem se navodi kako je srbijanski fudbaler, inače rodnom iz Bijeljine, izjavio da je: „SNSD trenutno najbolja opcija koju građani mogu izabrati“, dok je pred same izbore, 1. 10., cijela naslovna stranica posvećena završnom skupu SNSD-a, s naslovom: „Srbija za Dodika, Radmanovića i SNSD“ i velikom fotografijom Milorada Dodika, Nebojše Radmanovića i srbijanskog predsjednika Borisa Tadića. Cijela druga i treća stranica posvećena je završnom skupu SNSD-a sa ukupno pet fotografija (dvije na kojima su Milorad Dodik i Boris Tadić, jedna na kojoj je sam Boris Tadić, jedna na kojoj je sam Milorad Dodik i jedna koja prikazuje građane koji oduševljeno pozdravljaju lidere SNSD-a).

Jedna od često spominjanih tema u „Nezavisnim novinama“ bila je tema ustavnih promjena (u ukupno 43 članka), što je bila i jedna od vodećih tema na kojoj je vladajuća garnitura u RS-u tražila kontinuitet u podršci

građana. Također, dominirajući diskurs „Nezavisnih novina“ bio je zasnovan na podizanju tenzija između dvaju bosanskohercegovačkih entiteta, predstavljanju Sarajeva kao mjesta na kojem se predstavnici SNSD-a već godinama bore (protiv predstavnika drugih dvaju naroda i međunarodne zajednice) za opstanak Republike Srpske, iz čega bi, posljedično, građani tog entiteta trebali zaključiti kako je ostanak na vlasti aktualnih lidera jedini uvjet opstanka RS-a. Tako naprimjer, 9. 9. „Nezavisne novine“ objavljuju agencijsku vijest Srne u kojoj američki profesor Steven Meyer tvrdi da „trenutno rukovodstvo RS jedino ima hrabrosti da kaže NE Sjedinjenim Američkim Državama“ i izvještaj sa skupa SNSD-a pod naslovom „Branićemo RS u Sarajevu“, u kojem Nikola Špirić kaže: „Imamo pravo da sanjamo i ostvarimo svoj san, koji znači regulisati status RS.“ Iako novinari „Nezavisnih novina“ svojim komentarima u ovakvim izvještajima ni na koji način ne sugeriraju da podržavaju stavove SNSD-a, sama činjenica da ih prenose u tako velikom broju i na „udarnim“ stranicama može biti jedan od znakova suglasja. Dana 14. 9. objavljen je izvještaj sa predizbornog skupa SNSD-a u Kozarskoj Dubici i Semberiji pod naslovom: „Dodik: RS je moj moto“, u kojem se prenosi i izjava Nebojše Radmanovića: „Obećali smo da ćemo čuvati RS u Sarajevu i to obećanje smo ostvarili“ (rubrika „Izbori“, str. 7). (Trebalo napomenuti da je SNSD jedina stranka prema kojoj su „Nezavisne novine“ primijenile metod retroaktivne reference, podsjećajući građane na uspjeh te stranke u prethodnom mandatu.) Ovakvi članci, s jasnom intencijom podizanja tenzija između Banje Luke i Sarajeva, često su zauzimali i naslovnu stranicu (naprimjer, 15. 9. naslovna stranica: Nikola Špirić: „Mržnja iz Sarajeva gura RS iz BiH“, dok je u samom članku na 5. stranici ova Špirićeva izjava obrazložena u samo jednoj rečenici). Također, u posljednjoj sedmici predizborne kampanje (od 25. 9. do 1. 10.) triput su na naslovnoj stranici „Nezavisnih novina“ isticani uspjesi Vlade RS-a, a dvaput neuspjesi Predsjedništva BiH i BiH kao države, uz naslove: „Vlada RS poljoprivredu podigla na viši nivo“, „U RS stižu nove ruske investicije“, „Rusi će investirati stotine miliona eura“ ili, sa druge strane, „Silajdžić vodi BiH u propast“ (ovaj naslov objavljen je na naslovnici 25. 9. a odmah ispod njega je naslov: „Saradnja Srbije i RS: Novi most jača saradnju Srbije i RS“, što implicira da u slučaju propasti BiH, RS ima saveznika u Srbiji). U rubrici „Događaji“ 27. 9. Vitomir Popović, dekan Pravnog fakulteta i član Saveza za Demokratsku Srpsku, u intervjuu objašnjava kako je „BiH pred raspadom“ (str. 7).

Osim SNSD-a, ostale stranke i kandidati dobili su određeni prostor u „Nezavisnim novinama“, s tim da su njihove predizborne aktivnosti uglavnom praćene na način da su vijesti o njima preuzimane od agencija (koje su uvijek jasno potpisane). Omjer veličine objavljenih tekstova o pojedinim strankama također ukazuje na favoriziranje SNSD-a u odnosu na većinu drugih. Tako se o drugim strankama izvještava ili kroz rubriku „Ukratko“ ili kroz kratke izvještaje sa stranačkih skupova, zasnovane na agencijskim vijestima ili saopćenjima za medije, dok se na skupove SNSD-a šalju nerijetko i po dva novinara i fotoreporter i izvještaji o njihovim skupovima zauzimaju dvije trećine stranice (čak i kada se radi o vrlo lokalnim skupovima, naprimjer u Čelincu i Kotor Varoši 7. 9., sa kojeg je objavljen članak sa dvije fotografije, ili 10. 9., kada je u rubrici „Ukratko“ objavljeno sedam vijesti o HDZ-u, SDA, SDS-u, PDP-u, SNS-u, Narodnoj stranci Radom za boljitak i Savezu za demokratsku Srpsku, koje su sve zajedno zauzele polovinu stranice bez ikakvih fotografija, dok je druga polovina stranice posvećena skupu SNSD-a, uz fotografiju Milorada Dodika). Ipak, u nekim izdanjima nalazimo izuzetno raznolik sadržaj (vijesti i izvještaji) u vezi sa stranačkim aktivnostima (naprimjer, 20. 9. objavljeno je 14 vijesti i izvještaja o 13 političkih stranaka). Iako je strankama iz RS-a dat nedvojbeno veći prostor i u ovakvim izdanjima, to je svakako pozitivan pomak i pokazatelj da „Nezavisne novine“ i dalje insistiraju da pokrivaju događaje iz cijele zemlje.

Uklon prema većini političkih stranaka (kada se isključi SNSD) bio je uglavnom neutralan, uz izuzetak SDA, koja je često predstavljena kao „problematična“. Tako naprimjer, 7. 9. nalazimo članak sa izrazito negativnim uklonom prema SDA, u kojem se navodi da je: „rat u Bosni i Hercegovini, kao posljedica saradnje Alije Izetbegovića, njegove SDA i islamista iz Saudijske Arabije, Sirije, Pakistana, na Balkan doveo 15 do 20.000 islamista i mudžahedina“, što doprinosi tome da je, čak ako je vijest i faktografska, samo njeno problematiziranje pod naslovom „Sve jače vjerske granice“, intencionalno i izlazi iz granica faktografije i informativnosti. Treba međutim napomenuti da je intervju sa kandidatom SDA za člana Predsjedništva BiH Bakinom Izetbegovićem (13. 9.) urađen vrlo korektno i profesionalno, i kada je riječ o postavljenim pitanjima, ali i o prenesenim odgovorima Bakira Izetbegovića. Upravo suprotan, nimalo neutralan uklon, „Nezavisne novine“ su pokazale prema drugom kandidatu za člana

Predsjedništva BiH iz reda bošnjačkog naroda Harisu Silajdžiću, koji je predstavljen kao jedan od glavnih uzročnika svih problema i komplikacija u radu Predsjedništva BiH i funkcioniranju BiH kao države. U izdanju od 10. 9. objavljen je članak „Silajdžić slavio Bajram u Banja Luci“, koji je po svom sadržaju neutralan, ali se uz faktografske elemente navodi i komentar Uroša Vukića, izrazito negativan prema Silajdžiću („Od najradikalnijeg bošnjačkog političara nije se moglo više ni očekivati.“) Dana 23. 9. i 24. 9. na istoj stranici (56) objavljena su dva članka u vezi sa Harisom Silajdžićom, sa gotovo identičnim stavovima i gotovo identičnim naslovima, u kojima su samo promijenjeni akteri, odnosno oni koji su dali izjavu (jednom je to bio Nikola Špirić u članku pod naslovom „Silajdžić razara BiH“ (23. 9., str. 56), a drugi put Rajko Kuzmanović u članku pod naslovom „Silajdžić ruši sopstvenu državu“, 24. 9., str. 56). U komentaru novinara „Nezavisnih novina“ 26. 9. pod naslovom „Ko uništava BiH“ iznesen je izrazito negativan stav prema Harisu Silajdžiću: „Umjesto da bude ambasador pozitivnih pomaka u zemlji Silajdžić u svijetu blati državu za koju bi trebalo da se bori.“

„Nezavisne novine“ su objavile i istraživanje IPSOS Strategic Marketing agencije kojim se predviđaju rezultati izbora, a koje također ide u prilog SNSD-u. Na naslovnoj stranici od 16. 9. objavljen je naslov „Pobjeđuju Dodik i Radmanović“, dok su na 2. i 3. stranici objavljeni rezultati istraživanja IPSOS-a koji nedvojbeno sugeriraju uspjeh SNSD-a, uz veliku fotografiju Milorada Dodika i Nebojše Radmanovića, koji slave pobjedu kao da su izbori već gotovi.

Dominantna novinarska forma u „Nezavisnim novinama“ bile su vijesti i izvještaji, iako je objavljen i značajan broj intervju (24), te nekoliko komentara (šest). Izrazito negativan komentar objavljen je 22. 9. pod naslovom „Zlatkovi cirkusanti“, u kojem se koristi neprimjeren vokabular („Komšić je *klošarski* prijetio Vojislavu Koštunici“), ali se i u tom komentaru navodi kako je „sasvim izvjesno da će vlast zadržati koalicija okupljena oko SNSD-a“.

Većina članaka je potpisana imenom i prezimenom novinara „Nezavisnih novina“ ili su potpisane novinske agencije, dok je izuzetno mali broj nepotpisanih članaka (svega osam od 301). Većina članaka je zasnovana

na samo jednom izvoru, a i u člancima u kojima su konsultirana dva ili više izvora riječ je uglavnom o jedinstvenoj poziciji izvora (96 jedinstveni izvori i 11 suprotstavljeni izvori).

Svi navedeni primjeri i statistički podaci pokazuju kako su „Nezavisne novine“ očigledan primjer kako selektivnost i proaktivno izvještavanje u korist određene političke opcije mogu biti primijenjeni čak i ako se na prvi pogled čini da su sve stranke dobile prostor u izbornoj hronici novine (samo tri manje političke stranke i dvije koalicije nisu uopće dobile prostor u „Nezavisnim novinama“). Podrška SNSD-u i vladajućoj garnituri političara u Republici Srpskoj nije čak bila ni u formi prikrivenog, već izrazitog i otvorenog favoriziranja. Nije, stoga, pretjerano ustvrditi da su ove novine bile jedan od predizbornih „alata“ SNSD-a koji je doprinio izbornom uspjehu ove stranke.

Glas Srpske

(Banja Luka)

ZA DODIKA I REPUBLIKU SRPSKU

Ovaj se dnevni list tokom septembarske kampanje u potpunosti stavio u službu vladajućeg Saveza nezavisnih socijaldemokrata (SNSD) Milorada Dodika. O tome svjedoči veliki broj objava (22%, od čega je skoro četvrtina sa pozitivnim uklonom), zatim veliki broj ilustracija (34% kada je SNSD u pitanju a 44% kada govorimo o Dodiku), te vrlo pozitivno konotirani naslovi („Građani RS najviše vjeruju Dodiku“, 17. septembar; „Pokazaćemo moć i snagu srpskog naroda“, 30. septembar, „Srbija uz svoje prijatelje Milorada Dodika i SNSD“, 1. oktobar). Sa druge strane, o predstavnicima opozicije izvještavalo se u mnogo manjem obimu – o Partiji demokratskog progresa (PDP) Mladena Ivanića u 10%, o Srpskoj demokratskoj stranci (SDS) Mladena Bosića u 8%, te o koaliciji Zajedno za Srpsku, čiji je kandidat za predsjednika RS-a bio Ognjen Tadić, u 7% slučajeva. No, karakteristično za izvještavanje o sva tri opoziciona politička subjekta jeste negativan uklon novinara lista: u 37% slučajeva kada se govorilo o PDP-u i Mladenu Ivaniću, 29% kada je u pitanju SDS, i 16% kada su Koalicija Zajedno za Srpsku i Ognjen Tadić u pitanju.

Zanimljivo je da su u ovom listu značajan prostor dobile minorne partije poput Demokratskog narodnog saveza (DNS) - 9%, koalicije Socijalistička partija/Partija ujedinjenih penzionera – 7%, te Srpske radikalne stranke „dr. Vojislav Šešelj“ 3%. Razlog je očigledan, sve tri partije ili su koalicioni partneri SNSD-a (DNS i socijalisti), ili su tokom kampanje otvoreno podržavali SNSD i Milorada Dodika.

Zbog ovakvog načina izvještavanja i vrlo otvorene podrške Dodikovom režimu na adresu uredništva „Glas Srpske“ stizale su optužbe (uglavnom iz opozicionih partija) da su „režimsko“ glasilo. Djelimično je na te optužbe u svom komentaru od 17. septembra odgovorila i glavna urednica Mirjana Kusmuk, obraćajući se javno generalnom sekretaru SDS-a Draganu Ćuzulanu: „Ali baš za to mi drago što nas vaki zovu 'režimskim'. Posebno kada nas tako zovu demokrate iz SDS-a, poznate po striktnom

poštivanju najviših demokratskih načela u posljednjih 20 godina. Bolje biti 'režimski', nego 'papački', Ćuzulanu jedan!"

Statistika

Među temama o kojima su govorili politički subjekti u ovom listu najzasupljenije su bile ustavne reforme sa 22%. Razlog za to leži u činjenici da su gotovo svi politički subjekti u ovom entitetu kao najvažniju tačku svog programa imali očuvanje Republike Srpske u okviru postojećih dejtonskih okvira. Tako je Perica Bundalo iz PDP-a u intervjuu istakao kako je „Osnova programa stabilna Srpska“ (6. septembar), Mirko Kojić iz SNSD-a da su „Izbori od suštinskog značaja za opstanak RS-a“ (6. septembar), a Radmila Trbojević iz SDS-a da je „Prioritet očuvanje Dejtonskog sporazuma“ (9. septembar). Uz ovu temu, dosta je prostora posvećeno i temi ekonomije (21%).

Uglavnom su dominirali faktografski žanrovi – vijesti (55%) i izvještaji (29%). Iako bi izvještaji trebali biti lišeni iznošenja stavova autora, u određenom broju slučajeva primijećen je izuzetno pozitivan ukлон prema SNSD-u (primjeri), kao i blago negativan ukлон prema opozicionim partijama. Naprimjer, SNSD je imao rezervirano mjesto za izvještaje sa svojih skupova i u najvećem broju slučajeva ti su prilozi bili objavljeni u donjem desnom uglu na 6. stranici novine, uz obaveznu fotografiju (grupnu), pompezan naslov i kombinirane izjave vodeće „četvorke“ ove partije – Milorada Dodika, Nebojše Radmanovića, Nikole Špirića i Igora Radojičića. Sa druge strane, o skupovima opozicije izvještavano je sporadično, najviše kroz vijesti koje su uglavnom bile kratke, bez ilustracije, i često nedorečene (tako, naprimjer, u broju od 17. septembra izlazi vijest naslovljena „PDP ima konkretna rješenja“, ali se rješenja ne spominju nigdje u tekstu, što odaje utisak neozbiljnosti same partije).

Zanimljiv primjer nalazimo i 14. septembra, kada u prilogu o mitingu Koalicije Zajedno za Srpsku novinar ističe kako je u Kotor Varoši bilo prisutno „nekoliko stotina pristalica“, dok u nadnaslovu izvještaja o mitingu SNSD-a u Kozarskoj Dubici, koji je objavljen u okviru istog bloka vijesti i izvještaja, stoji kako je prisustvovalo „nekoliko hiljada članova i simpatizera“.

Zabilježen je i veliki broj intervjuua (čak 11% od ukupnog broja objava). Zanimljivo je da dva planirana intervjuua nisu objavljena, oba sa predstavnicima opozicionih partija u RS-u. Prvo je u broju od 6. septembra urednički kolegij „Glasa“ saopštio kako neće biti objavljen razgovor sa Miladinom Stanićem, nosiocem liste SDS-a za Narodnu skupštinu RS-a u izbornoj jedinici 1. Prema obrazloženju novine, Stanić je tražio „poseban tretman u odnosu na ostale kandidate“, na šta uredništvo nije pristalo. Iz saopštenja je nejasno šta to znači jer samo stoji da je „Stanić odbio da razgovor sa njim bude objavljen u jedinstvenom formatu kao i sa ostalim kandidatima na predstojećim izborima“. Isti je slučaj i sa planiranim intervjuom sa Draganom Čavićem, predsjednikom Demokratske partije, za koji je urednički kolegij „Glasa Srpske“ odlučio da neće biti objavljen jer bi ispunjavanjem uvjeta koje je Čavić postavio („da intervju bude dostavljen na autorizaciju poslije koje ne smije biti izbačena niti ubačena niti jedna riječ“, i da „mora biti objavljen u roku od 24 časa“ nakon davanja) ovaj kandidat „imao povlašten tretman u odnosu na druge kandidate“ (28. septembar).

Sa druge strane, očigledan „povlašten tretman“ u ovoj novini imao je Milorad Dodik, čiji je intervju u broju od 1. oktobra (dan uoči izborne šutnje) objavljen na dvije stranice (6. i 7.), u odnosu na njegove protivkandidate za mjesto predsjednika RS-a Ognjena Tadića i Dragana Kalinića, čiji su intervjui u istom broju objavljeni na po jednoj stranici (8 i 9).

U velikom broju slučajeva izvori su bili novinari redakcije (43%), ili agencija (28%), i to je uglavnom bila „Srna“. U 76% slučajeva autori su koristili samo jedan izvor, u 11% dva izvora, u 7% slučajeva tri izvora, a u po 3% slučajeva četiri ili više izvora. Izvori su najčešće bili u suglasju (96%).

Sadržaj objava uglavnom je bio neutralan (78%), dok je zabilježeno i 19% objava sa negativnim sadržajem.

Među političkim strankama i listama, najviše ilustracije odnosilo se na SNSD (34%), Demokratski narodni savez (14%), PDP (11%), itd. Među kandidatima za državne i entitetske funkcije prednjačio je Milorad Dodik (32%), slijede Haris Silajdžić (24%) i Nebojša Radmanović (17%). U ovom listu tokom kampanje nije objavljena nijedna fotografija Fahrudina Radončića, predsjednika SBB BiH.

Trendovi

Na osnovu sadržaja broja „Glasa“ koji je izašao 16. septembra bilo je jasno da se kampanja „zaoštava“ i da se otkriva ko je favorit ovoga lista, a ko je politički nepodoban. Naime, tog dana se na naslovnici pojavljuje Dodik (kako se rukuje sa predstavnikom ruske Dume, povodom posjete Rusiji, uz najavu: „Rusija za Dejton i zatvaranje OHR-a“), dok se na vrlo pompezan način objavljuju rezultati istraživanja javnog mnijenja koje je provela organizacija Ipsos Strategic marketing, i koji najavljuju ubjedljiv trijumf SNSD-a na predstojećim izborima kao i kandidata ove partija („Za Dodika 62, Radmanovića 55, za SNSD glasa 51 odsto Srpske“, stranice 2 i 3)². I kao treći primjer, tribinu ove partije u Šehovićima potpisuju čak dva novinara, što je jedini ovakav slučaj tokom kampanje, barem kada je ovaj list u pitanju. I slijedećeg dana, 17. septembra, ponovo se navode rezultati ovog istraživanja uz konstataciju kako „građani RS najviše vjeruju Dodiku“. Zanimljivo da se u znak potpore ovakvim, po Dodika i SNSD pozitivnim preliminarnim rezultatima, koriste i druge forme prisutne u novinama, poput SMS poruka čitala. U jednoj od objavljenih poruka stoji slijedeće: „U potpunosti se slažem sa rezultatima istraživanja koje je provela agencija 'Ipsos Strategic marketing', koji govore da će Milorad Dodik i Nebojša Radmanović pobijediti na predstojećim izborima, jer to je očigledno“ (objavljeno istog dana, 17. septembra).

U namjeri da najbolje ilustriramo način na koji je ovaj list izvještavao tokom kampanje uz već navedeno zauzimanje strane i afirmativno pisanje o vodećoj partiji u RS-u i njenim kandidatima, imali smo i primjer negativne kampanje prema njenim političkim oponentima, koja se u potpunosti poklapala sa strategijom javnog nastupa i javnog komuniciranja SNSD-a. Naime, u namjeri da se diskreditiraju oponenti i SNSD-u priskrbi oreol ispravne i nepogrešive stranke, identificirani su „**unutrašnji**“ oponenti

² Regulatorna agencija za komunikacije ima pravilo o izvještavanju elektronskih medija tokom kampanje, koje predviđa da se istraživanja mogu objavljivati, ali samo uz striktno navođenje izvora i uzorka. Međutim, kada se to i ispoštuje, generalni problem je u praksi mnogih medija da udarno kroz velike naslove objavljuju rezultate istraživanja čime se vrši određena sugestija na konzumente.

(u vidu opozicije unutar RS-a i njenih najeksponiranijih lidera, Ivanića, Tadića, Mihajlice), te „**spoljašnji neprijatelj**“ kojeg je otjelotvorio Haris Silajdžić, predsjednik Stranke za BiH. Tako su prvaci SNSD-a, sa kojima se tokom četverogodišnje vlasti Silajdžić mnogo puta konfrontirao, priznali kako „Silajdžić u značajnoj mjeri pomaže projekat samostalne Republike Srpske“ (u broju od 24. septembra, cijela stranica je posvećena Silajdžićevom „nelegitimnom“ nastupu na Skupštini UN-a u New Yorku, gdje je Nikola Špirić izjavio kako „Silajdžić izgrađuje samostalnost RS“).

Serijski napada na Harisa Silajdžića zabilježena je još na početku kampanje kada ga je, tokom posjete turskog predsjednika Abdullaha Gula BiH, srpski član Predsjedništva BiH Nebojša Radmanović optužio da je „Svečanu večeru pretvorio u iftar“ (3. septembar). Radmanović je sa napadima na svog „kolegu“ iz Predsjedništva nastavio tokom kampanje. Tako je u broju od 16. septembra izjavio kako „Silajdžić zloupotrebljava Predsjedništvo“, povodom njegove namjere da sazove vanrednu sjednicu ovoga tijela povodom izjava Nikole Špirića o mržnji iz Sarajeva. Nastavak priče evidentiran je dan kasnije u tekstu naslovljenom: „Silajdžić cijeli mandat radio protiv Dejtona“. U ovom tekstu izvori su samo funkcioneri iz SNSD-a, nema druge strane, tekst je tendenciozan, predstavlja Dodikove stranačke kolege kao jedine zaštitnike RS-a. Ovi su napadi kulminirali u broju od 24. septembra, kada su političari iz RS-a reagirali na Silajdžićev, kako su oni to nazvali, nelegitiman nastup u Skupštini UN-a u New Yorku (Špirić: „Silajdžić izgrađuje samostalnost RS“; Kulaga: „Harisova saponica“; „Šef države ruši opstvenu državu“).

Kada je u pitanju diskreditacija političkih oponenta SNSD-a iz Republike Srpske, prvi talas objavljenih kritika bio je upućen na adresu Milanka Mihajlice, predsjednika Srpske radikalne stranke RS-a. Tako je u dvobroju od 4. i 5. septembra na naslovnoj stranici objavljen senzacionalni naslov: „Mihajlica uvećao imovinu nekoliko puta od izbora 2006“. U obrazloženju, autor teksta poziva se na Mihajlicinu izjavu CIK-u BiH u kojoj je naveo kako mu je „sva imovina vrijedna 200.000 KM iako prema procjenama stručnjaka duplo više od toga vrijedi samo grandiozna vila na obali Une u Rakanima kod Novog Grada koju je Mihajlica kupio nedavno“. Uz najavu teksta na naslovnici objavljena je i fotografija

„grandiozne vile“. Dan kasnije, 6. septembra, evidentirana je još jedna ilustracija odnosa ovoga lista prema Mihajlici, i ponovo je tema imovinski karton. Tako su novinari ovoga lista Mihajlici dodijelili „minus“, uz obrazloženje da je „sakrio vrijednost svoje imovine, koju je od prošlih opštih izbora uvećao nekoliko puta“, a „plus“ je u istoj rubrici dobio Milorad Dodik (jer je „CIK-u BiH dostavio najkompletniji imovinski karton u kojem je do najsitnijih detalja naveo imovinu“). Mihajlica se 15. septembra oglasio saopštenjem u kojem je zbog „skandaloznih laži, uvrede i klevete kojima se nanosi šteta njemu, njegovoj porodici i političkoj stranci koju predstavlja“ tražio javno izvinjenje ovoga lista, na šta mu je uredništvo (umjesto izvinjenja) odgovorilo da su svi objavljeni navodi dokumentovani, zbog čega „nemaju pravo da se izvinjavaju za istinite tvrdnje“.

Drugi dio kampanje obilježilo je vrlo negativno pisanje o Mladenu Ivaniću, koji je bio kandidat Koalicije Zajedno za Srpsku za srpskog člana Predsjedništva BiH. U nekoliko navrata je izvještavano o Ivanićevim diplomatskim potezima koji su bili pogubni za srpski narod i učešće predstavnika srpskog naroda u bh. diplomatiji. Tako je u razgovoru za „Glas Srpske“ 21. septembra zamjenica ministra vanjskih poslova BiH Ana Trišić-Babić ukazala kako je „Od Ivanića počeo sunovrat bh. diplomatije“. Ovaj je naslov objavljen na naslovnici, dok je veliki intervju sa Trišić-Babić objavljen na dvije stranice (4. i 5., što je dosta prostora ukoliko uzmemo u obzir činjenicu da su intervjui u ovom listu najčešće objavljivani na po jednoj stranici). Dan kasnije, 22. septembra, objavljen je tekst u kojem novinari ovoga lista Ivanića optužuju da se „dodvoravao sarajevskoj čaršiji“ i da će, zbog njega, „RS idućih osam godina biti bez ambasadora u zemljama EU“. Manipulacija naslovom u slučaju izvještavanja o Ivaniću zabilježena je u broju od 1. oktobra. Naime, naslov „Ivanićeva podrška rezoluciji o genocidu“ je implicirao da se radi o aktivnoj podršci ovog političara po ovom pitanju (što je u RS-u tokom kampanje bilo vrlo osjetljivo pitanje – čak je premijer Milorad Dodik izjavio kako u Srebrenici nije bilo genocida). Međutim, naslov ne odgovara suštini teksta. U tekstu se objašnjava da se radi o izvučenom dijelu iz intervjua koji je dao magazinu „Dani“ (i u kojem je govorio o svojoj podršci ovoj rezoluciji). Ta izjava je stavljena na plakate koji su njegovi politički protivnici oblijepili širom Banje Luke. Međutim, tu važnu činjenicu u naslovu ne vidimo.

Nisu samo novinari ovoga lista bili ti koji su čelnike opozicije u RS-u konstantno kritizirali, izvještavajući o njihovim aferama i nedosljednosti prema zaštiti političkih interesa srpskog naroda. Pojedini predstavnici manjih partija koje podržavaju partiju SNSD s vremena na vrijeme kritizirali su opoziciju u RS-u i njene čelnike. Tako je u intervjuu za „Glas Srpske“ Dubravko Prstojević iz SRS dr. Vojislav Šešelj izjavio kako „Ivanić i Mihajlica nisu dosljedni političari“ (10. septembar). U izvještaju o skupu Demokratske narodne stranke (DNS), novinar objavljuje izjavu Neđe Trninića, koji je simpatizere upozorio „da ne glasaju za stranke Mladena Ivanića i Dragana Čavića jer su to ljudi koji su dozvolili prenošenje nadležnosti sa RS na BiH i uradili katastrofalan spisak za Srebrenicu“ (11.-12. septembar). Konačno, u broju od 1. oktobra intervju sa Draganom Kalinićem, kandidatom Saveza za demokratsku Srpsku za mjesto predsjednika RS-a, naslovljen je: „Tadić ponovo gubi, Dodik i ja rivali“, što implicira da Milorada Dodika smatra pravim protivkandidatom, dok nagovještava kako je kandidat opozicije Ognjen Tadić političar zanemarivih predispozicija za predsjedničko mjesto.

Dnevni list

(Mostar)

MARTIN RAGUŽ CENTRALNA IZBORNA FIGURA

„Dnevni list“ je, u usporedbi sa ostalim analiziranim dnevnim novinama, posvetio najveću pažnju izbornom procesu u BiH (u rubrici „Opći izbori 2010“ na pet do šest stranica u svakom izdanju), s tim da je većina te pažnje usmjerena na političke stranke sa hrvatskim predznakom (od ukupno 341 spominjanja političkih stranaka u člancima u „Dnevnom listu“ HDZ je spomenut 75 puta, HDZ 1990 31 put, HSP 53 puta, a Koalicija HDZ 1990-HSP 38 puta). Rubrika „Opći izbori 2010“ u „Dnevnom listu“ obilovala je vijestima i izvještajima sa skupova političkih stranaka u raznim dijelovima zemlje (uglavnom Hercegovine i Posavine), pri čemu je većina vijesti i izvještaja bila zasnovana na saopćenjima za medije političkih subjekata (125 od 336; novinari „Dnevnog lista“ autori su 108 vijesti i izvještaja). Također, „Dnevni list“ je objavio veći broj intervjua od drugih dnevnih listova (29 sa liderima i članovima političkih stranaka i tri sa državnim funkcionerima/kandidatima na izborima), iako je dominantna novinarska forma u „Dnevnom listu“ bila forma izvještaja (166 o političkim strankama i 24 o državnim funkcionerima/kandidatima na izborima). Važno je napomenuti da „Dnevni list“ nije potpisivao agencije kao autore vijesti, tako da u ovoj dnevnoj novini nalazimo prilično veliki broj nepotpisanih vijesti (64 o političkim strankama i 10 o državnim funkcionerima/kandidatima na izborima).

„Dnevni list“ je nedvojbeno podržavao Martina Raguža, kandidata Koalicije HDZ 1990 - HSP za člana Predsjedništva BiH, o kojem je objavljeno 28 članaka uz 44 fotografije, a gotovo nijedan izvještaj sa skupova HDZ 1990 ili Koalicije HDZ 1990 - HSP nije prezentiran bez barem jedne fotografije ili izjave Martina Raguža, koje su isticane najčešće u antrfileu članka. Već prvog dana predizborne kampanje (3. 9.) na stranici 7 „Dnevnog lista“ objavljen je članak „Raguž predstavio program“, uz veliku fotografiju Martina Raguža. Istog dana na istoj stranici objavljene su i informacije da su svoj program predstavili i Dragan Čović, Bakir Izetbegović i Jerko

Ivanković Lijanović, ali su oni dobili znatno manji prostor (svi zajedno svega polovinu stranice). U izdanju od 4. 9. objavljen je komentar na početak predizborne kampanje Martina Raguža, čiji je autor novinar redakcije, pod naslovom „Malo novca, dobar tim, kultura dijaloga“, u kojem se kaže: „Raguž je principijelan, konzistentan, uvijek spreman na preuzimanje političke odgovornosti i državničke obaveze“, što nedvosmisleno sugerira čitateljima za koga bi trebalo da se opredijele. A 5. 9. objavljen je izvještaj sa skupa HDZ 1990. u kojem se još jednom najavljuje uspjeh Martina Raguža, naslovom: „Raguž: Sve ću vas pobijediti“. „Dnevni list“ od 7. 9. donosi veliki intervju (na dvije stranice, s ogromnim naslovom i dvije fotografije) s Martinom Ragužem, pod naslovom: „Raguž: Komšić i ja ćemo se boriti do kraja“, ali i izvještaj sa proslave 100 godina župe u Brusnici kojoj je prisustvovao i Raguž (još jedna fotografija M. Raguža je uz ovaj izvještaj). Na naslovnoj stranici 14. 9. objavljena je fotografija Martina Raguža uz njegovu izjavu kojom se pokušavaju kompromitirati druga dva kandidata za člana Predsjedništva BiH iz reda hrvatskog naroda („Krišto i Komšić se skrivaju iza stranačkih voda“). Petnaestog septembra na stranici 7 objavljeni su rezultati istraživanja „istraživačkog tima Udruge hrvatske mladeži iz Mostara“ pod naslovom: „Raguž na sigurnom putu u Predsjedništvo BiH“, kojim se predviđa uspjeh Martina Raguža uz gotovo identičnu opasku kakva je već objavljena u komentaru 4. 9.: „Posebice u odnosu na druge kandidate Raguž se izdvaja kao autentična osoba na političkoj sceni: principijelan i konzistentan, uvijek spreman na preuzimanje političke odgovornosti i državničke obaveze“ (gotovo isti sadržaj komentara „Dnevnog lista“ i istraživanja implicira da je oboje ili nastalo ili naručeno od PR tima Martina Raguža). A 17. 9. Martin Raguž je dobio prostor na naslovnoj stranici, dok je 18. 9. na stranici 7 objavljen članak „Raguž predstavio spot“ s naslovom: „Moja kampanja je pozitivna, ne bavim se konkurentima“. (Iako je 7. 9. i 14. 9. Raguž u naslovima članaka govorio o Željku Komšiću i Borjani Krišto, a i 20. 9. na stranici 7 u izvještaju sa skupa HDZ 1990 Raguž poručuje: „Krišto nema nikakvih šansi biti izabrana za člana Predsjedništva.“) U izdanju od 19. 9. na stranici 10 objavljen je komentar prof. dr. Zdravka Tomca, koji nedvosmisleno poručuje: „Raguž je najbolji mogući izbor za hrvatskog člana Predsjedništva“ (uz fotografiju Martina Raguža s rukom na srcu). Također u kolumni prof. dr. Zdravka Tomca 21. 9. naslovom se sugerira građanima: „Izađite na izbore i glasujte za Martina Raguža“. U posljednjoj predizbornoj sedmici Martin Raguž je dobio prostor na tri naslovne stranice (25. 9., 26. 9. i 1.10.), od

kojih posljednja sugerira kako je Raguž „istinski hrvatski izbor“. „Dnevni list“ je Martina Raguža pratio u posjetama domovima (22. 9. naslovnica „Raguž otvorio Dom za osobe s invaliditetom“), berbi grožđa (19. 9. „Raguž s obitelji sudjelovao u berbi grožđa u Čitluku“), na teniskim terenima (26. 9. „Mateša čestitao Ragužu na fascinantnoj organizaciji teniskog kluba“), što je svakako doprinijelo izgradnji njegovog pozitivnog imidža. Izdanje „Dnevnog lista“ od 28. 9. vrlo je specifično po tome što su pune dvije stranice u boji (8 i 9) posvećene Martinu Ragužu (sa ukupno devet njegovih fotografija i simboličkim naslovom „Ovo je naša zemlja“), što je zapravo njegov promotivni materijal (u tezama se čak navodi „Zašto glasovati za Martina Raguža“), ali „Dnevni list“ ničim ne sugerira da je riječ o plaćenom oglasu (drugi plaćeni oglasi odvojeni su od izborne hronike i na vrhu stranice na kojoj su objavljeni jasno piše „Oglasi“).

„Dnevni list“ je znatno manju pažnju poklanjao ostalim kandidatima za člana Predsjedništva iz reda hrvatskog naroda Borjani Krišto i Željku Komšiću, koji su uglavnom predstavljeni kroz kratke vijesti (9. 9. vijest „Branitelji podržali B. Krišto“ ili 10. 9. „Komšić odao počast žrtvama u Grabovici“). Ipak, 11. 9. bilježimo vrlo pozitivan članak u vezi sa Borjanom Krišto: „Suradnja HDZ BiH i EPP vodi BiH na čelu s Borjanom Krišto u Evropu“ (uz četiri fotografije Borjane Krišto u Bruxellesu).

Kada je riječ o političkim strankama, „Dnevni list“ je iskazivao podršku Koaliciji HDZ 1990-HSP (i ovim dvjema strankama pojedinačno), kao i Narodnoj stranci Radom za boljitak, koja je bila i jedan od vodećih oglašivača u ovoj dnevnoj novini. Zanimljivo je napomenuti da su članci o Narodnoj stranci Radom za boljitak uvijek štampani u plavoj boji (koja je bila boja ove stranke u predizbornoj kampanji), a naslovi su uglavnom asocijali na slogan stranke „Plava revolucija“, pri čemu je sintagma „plava revolucija“ također štampana plavom bojom (7. 9. „Plava revolucija krenula u izbornu pobjedu iz Tuzle“ sa tri fotografije, 8. 9. „Plavom revolucijom do 10 milijardi novih ulaganja“ sa jednom fotografijom, 9. 9. „Revolucija obojila Široki Brijeg u plavo“ sa pet fotografija, 10. 9. „Web stranica Boljitka najljepša“, 13. 9. „Plava revolucija – simbol svjetlosti za mlade“ itd.).

Direktna veza između plaćenog oglašavanja u novini i pozitivnih sadržaja koje novina objavi vidljiva je u izdanju „Dnevnog lista“ od 16. 9., u kojem je na trećini naslovne stranice objavljen plaćeni oglas Narodne stranke

Radom za boljitak, a potom su unutar novine na dvije trećine 10. stranice objavljena dva članka: „Plava revolucija u Bijeljini i Brčkom“ i „Velika Kladuša u plavoj revoluciji“, sa izuzetno pozitivnim uklonom prema ovoj stranci. Narodna stranka Radom za boljitak na svojim je skupovima, u intervjuima i izjavama svojih kandidata, uglavnom govorila o ekonomskim pitanjima i temama (22. 9. objavljen je veliki intervju sa Jerkom Ivankovićem Lijanovićem o ekonomskim pitanjima pod naslovom „100.000 radnih mjesta bit će prioritet Boljitzka“), pa su i teme iz oblasti ekonomije objavljene u „Dnevnom listu“ uglavnom u vezi sa ovom strankom (18. 9. na stranici 43 u rubrici „Biznis“ objavljen je članak „Kroz Boljitzak promijeniti lošu svakodnevicu u BiH“, čiji je povod činjenica da je tvrtka For Metal doo dobila certifikat ISO 9001-2000, ali kroz članak zapravo saznajemo da su se vlasnici tvrtke pridružili Narodnoj stranci Radom za boljitak).

Ostale političke stranke (one bez hrvatskog predznaka) dobijale su znatno manji prostor, osobito stranke iz Republike Srpske, s izuzetkom SNSD-a, od kojih veliki broj čak niti jednom nije spomenut u „Dnevnom listu“ tokom cijele predizborne kampanje (SNS, DNS, SRS RS, Partija ujedinjenih penzionera). Stranke građanske orijentacije također su dobile jako malo prostora (Naša stranka samo jednu vijest, SDU niti jednu). Nešto više objava bilo je o SDP-u, SDA i Stranci za BiH, dok je Savez za bolju budućnost bio minorno zastupljen.

Kao i ostale dnevne novine, i „Dnevni list“ je većinu članaka zasnivao na jednom izvoru (256 članka u vezi sa političkim strankama i 52 u vezi sa državnim funkcionerima/kandidatima na izborima), a velika većina članaka u kojima su konsultirana dva ili više izvora su izvještaji sa predizbornih skupova na kojima je govorilo više kandidata, pa je i pozicija tih izvora jedinstvena (objavljeno je 77 takvih izvještaja, a samo su tri članka sa suprotstavljenim izvorima, u kojima se prenose suprotstavljene stavovi Martina Raguža i Borjane Krišto, uglavnom u vezi sa izbornom pobjedom).

Dominantna tema članaka u vezi sa izborima bili su izbori sami. Konkretno, to znači da je većina političkih stranaka prezentirala svoje kandidate i prognozirala svoj veliki uspjeh na izborima, što je „Dnevni list“ prenosio izvještavajući sa skupova tih stranaka. Izvještaji sa pres konferencija,

skupova i tribina često su prenosili poruke stranaka koje, same po sebi, ništa ne govore („Istaknuto je zadovoljstvo zbog velikog broja nazočnih“, „Naš slogan jasno govori o nama“ i sl.), te poruke kojima su se stranke promovirale bez konkretnih argumenata i pokazatelja („Do sada smo dobili neka sredstva i uradili neke projekte“ – ovdje je novinar „Dnevnog lista“ mogao tražiti od predstavnika HDZ da iznese konkretne statističke podatke, ali nije). Intervjui sa liderima i kandidatima stranaka bili su donekle tematski, premda su i tu teme definirali najčešće ti lideri i kandidati (Narodna stranka Radom za boljitak – ekonomija, HDZ – ustavne promjene i položaj Hrvata itd.).

„Dnevni list“ je u četiri broja (od 20. 9. do 23. 9.) na naslovnica, te na stranicama 2 i 3, odnosno 6 i 7, objavljivao istraživanje koje je ekipa ove dnevne novine uradila u periodu od dvije sedmice sa 1.500 ispitanika, kojim se prognozira uspjeh određenih političkih stranaka. Zanimljivo je da, što su veće šanse za uspjeh Koalicije HDZ 1990-HSP, to je veći i naslov na naslovnoj stranici „Dnevnog lista“ (20. 9. na četvrtini stranice „HSP-u i HDZ 1990. mandat više nego HDZ BiH“, 21. 9. „HDZ BiH oporba u Zapadnohercegovačkoj županiji“ je također na četvrtini stranice, dok 23. 9. naslov „Dva HDZ-a rame uz rame u Posavini“ zauzima vrlo mali dio naslovne stranice). Nesumnjivo je i ovo istraživanje (čiji su rezultati, znakovito, prognozirali uspjeh upravo stranaka koje je „Dnevni list“ podržavao) bilo usmjereno na kreiranje javnog mnijenja i pozitivnog odnosa prema određenim političkim strankama.

Osvrćući se na izvještavanje „Dnevnog lista“ o predizbornim aktivnostima političkih stranaka i kandidata za Opće izbore 2010. u Bosni i Hercegovini možemo reći da je i ova dnevna novina preferirala zagovarački, a ne informativni pristup. Iako se kao pozitivan može navesti veći angažman novinara „Dnevnog lista“ na praćenju izbornih aktivnosti, te veći broj urađenih intervjuova, taj angažman ipak građanima nije pružio objektivne i nepristrasne informacije na osnovu kojih bi mogli samostalno donijeti svoj sud i izbornu odluku. Iako se, kao i u slučaju „Nezavisnih novina“ iz samog sadržaja članaka najčešće nije „iščitavala“ naklonost određenom političkom subjektu (stranci ili kandidatu) (iako je bilo izuzetno zagovaračkih članaka koji su bili direktno u korist određenih kandidata), prostor dodijeljen nekim političkim subjektima (koji je bio veći od prostora

dodijeljenog drugima i po nekoliko puta), te posebno isticanje određenih stranaka i kandidata na naslovnim stranicama, otkrili su pozitivan uklon „Dnevnog lista“ prema njima.

Općenito, u izvještavanju dnevnih listova o predizbornim aktivnostima izostao je angažman novinara na kreiranju tema i pitanja koja bi zanimala građane uoči izbora, te analitički pristup izbornim kampanjama. Iako takav angažman i pristup zahtijeva više vještine i pažljiv balans kako se ne bi prešlo u zagovaračko djelovanje, on bi svakako za građane bio korisniji od samo taksativnog nabrojanja predizbornih skupova i „sterilnog“ izvještavanja sa njih. Istraživačko novinarstvo u potpunosti je izostalo, kao i konsultiranje akademske zajednice i eksperata iz određenih oblasti koji bi komentirali kampanje i sugerirali koja su to pitanja na koja bi politički subjekti svojim kampanjama trebali odgovoriti. Zabrinjava, svakako, pad novinarskih standarda i „navijački“ pristup u dnevnim novinama.

Večernji list BiH

(Zagreb/Mostar)

APSOLUTNA DOMINACIJA HDZ-a BiH

Stranicama najtiražnijeg dnevnog lista na hrvatskom jeziku u BiH dominirali su jedna stranka – HDZ BiH sa 29% zastupljenosti i jedna osoba – Borjana Krišto, kandidatkinja te iste stranke za članicu Predsjedništva BiH, sa 38% zastupljenosti među individualnim kandidatima. Još veća dominacija zabilježena je kada su u pitanju objavljene ilustracije – čak 59% fotografija (poredeći je sa drugim kandidatima) se odnosilo na Borjanu Krišto, dok je HDZ BiH (koji je najčešće bio personaliziran kroz predsjednika Dragana Čovića) bio zastupljen u 56% slučajeva. Zanimljivo je da smo, kada je izvještavanje o ova dva politička subjekta u pitanju, među uobičajenim novinarskim žanrovima (vijestima, izvještajima, intervjuima) zabilježili i značajan broj „plaćenih oglasa“ koji su bili objavljivani na nekim od početnih stranica lista (od 3. do 8. stranice) u formi novinarskog izvještaja, sa fotografijama i izuzetno pozitivnim uklonom koji se ogledao uglavnom kroz naslove. Tako je, naprimjer, 4. septembra na 5. stranici objavljen tekst naslovljen: „Borjana Krišto i HDZ BiH – Snaga kojoj vjerujem“, sa vjerovatnim ciljem (pošto je bio sam početak predizborne kampanje) da potencijalne glasače upozna sa sloganom i programskim ciljevima ove partije. U izdanju od 11. septembra na 5. stranici objavljen je oglas pod naslovom „Suradnja HDZ BiH i Evropske pučke stranke vodi BiH na čelu s Borjanom Krišto u Europu“. Sedmicu dana prije početka izborne šutnje, 24. septembra, na stranici 5. evidentiran je još jedan plaćeni tekst, sa sugestivnim naslovom: „Borjana Krišto objavila izbornu pobjedu HDZ BiH“.

Statistika

Uz HDZ BiH, kao „stožernu hrvatsku stranku“ (što je tokom kampanje često isticao predsjednik Čović), najzastupljenije su bile uglavnom stranke sa hrvatskim predznakom – Hrvatska koalicija (HDZ 1990 / HSP BiH) sa 12% i Narodna stranka Radom za boljitak sa 10%, te HSP BiH sa 8%. Od

ostalih stranaka, vrijedno je spomenuti da je o Socijaldemokratskoj partiji (SDP) izvještavano u 9% slučajeva a Stranci demokratske akcije (SDA) u 8%.

Uz Krišto, značajan broj prostora posvećen je i Miloradu Dodiku, koji se kao glavni akter pojavljivao u 21% slučajeva, te kandidatu SDP-a za mjesto u Predsjedništvu BiH Željku Komšiću sa 16%. No, za razliku od Krišto u čijem je slučaju 28% testova bilo sa pozitivnim uklonom novinara, kod Dodika i Komšića pozitivan ukлон nije zabilježen niti jednom. Naime, u svim slučajevima o Komšiću se izvještavalo protokolarno, putem vijesti ili kraćih izvještaja, bez uklona (pozitivnog ili negativnog), dok je u samo jednom prilogu kod izvještavanja o Dodiku zabilježen negativan ukлон novinara.

Sudeći prema statistici, kod "Večernjeg lista" je zabilježeno da su političke partije o kojima se izvještavalo najviše govorile o ekonomiji (22%), i tu su prednjačili kandidati Narodne stranke Radom za boljitak, te o ustavnim reformama (17%), i tu je najviše dominirala priča o „trećem ili hrvatskom entitetu“ koju je zagovarao vrh HDZ-a BiH. O problemima obrazovanja političke partije su govorile u svega 3% slučajeva, dok su zdravstvo i socijalna zaštita bili zastupljeni sa 9%. Ipak, najveći je procent onih tema koje smo svrstali u rubriku „ostalo“, čak 35%, gdje je bilo riječi o takozvanim manje konkretnim temama koje nismo predvidjeli prije početka monitoringa (naprimjer, razna unutarstranačka razračunavanja). Gledajući statistiku kod kandidata na državnim funkcijama koji su se kandidirali ponovo na najviše funkcije, preko 50% je kategorija "ostalo" dok od konkretnih tema dominiraju ustavne promjene (22%).

Kada su u pitanju žanrovi, dominirale su vijesti i izvještaji, dok je zabilježen nešto manji broj komentara nego u ostalim štampanim medijima (2% kada se pisalo o političkim partijama, niti jedan kada se izvještavalo o političkim kandidatima).

Polovinu objavljenih tekstova potpisivali su novinari kada su izvještavali o političkim partijama (nešto manje, 44% tekstova o političkim kandidatima bilo je potpisano), dok su naslovi koje su oni birali bili pretežno informativno-narativni (75%).

U velikom broju slučajeva kod objava je naveden samo jedan izvor (78% kod partija i 69% kod kandidata), a u preko 90% slučajeva navedeni izvori bili su jedinstveni, dakle, nije bilo protivrječnih ili sukobljenih stavova.

Najveći broj tekstova je imao neutralan sadržaj (61%). Međutim, zanimljivo je da je, za razliku od drugih listova, veliki broj objava imao pozitivan sadržaj (24% kod partija), što se može pripisati, djelimično, i naklonjenosti ovoga lista određenoj političkoj opciji koju se tokom kampanje niti jednom nije kritiziralo za nesavjesno obavljanje vlasti. Tako je u više od polovine objava (53%) prema HDZ-u BiH zabilježen pozitivan uklon novinara, dok je u 21% slučajeva ovaj list pozitivno izvještavao o Hrvatskoj koaliciji. Za ovu novinu nije bila karakteristična negativna kampanja prema onim političkim opcijama koje nisu „favorizirane“.

Trendovi/primjeri izvještavanja

Kampanja koju je „Večernji list“ pratio (ali i vodio, u korist HDZ-a BiH), nije imala pretjerano negativnih konotacija, niti je bilo previše otvorene kritike ili negativnog uklona prema određenim političkim subjektima, što je bio slučaj sa drugim printanim medijima. To ilustrira podatak da je od 419 objava analiziranih u ovoj novini, svega 4% (kada su u pitanju političke partije) i 1% (kada se izvještavalo o političkim kandidatima) imalo negativan uklon. Također, u ovom listu je zabilježen i najmanji broj objava sa negativnim sadržajem (15% od svih analiziranih objava).

Na vrlo suptilan način uredništvo lista pokazuju ko su njihovi favoriti i u izdanju od 17. septembra, kada na naslovnici pompezno objavljuju kako „Za HDZ BiH glasuje 119.000, a HDZ '90 i HSP BiH 28.900 birača“. U pitanju je projekcija istraživanja koje je proveo Nacionalni demokratski institut (NDI). Dakle, autentičnost ovih podataka nije sporna, već način na koji ih novinari lista prezentiraju, sa neskrivenim simpatijama prema „favoriziranom“ (i prema istraživanju – vodećem) HDZ-u BiH. Isticanje gore spomenutog naslova na prvoj stranici novine jedan je primjer, dok drugi nalazimo u interpretaciji potencijalnih rezultata u trci za hrvatskog člana Predsjedništva gdje se novinari „Večernjeg lista“ fokusiraju na kandidate

koji će, prema njihovoj procjeni, dobiti najveću potporu hrvatskog biračkog tijela. Tako se u podnaslovu, također u najavi na naslovnoj stranici, ističe da „Borjana Krišto ima polovicu potpore (ne piše čije tačno), no Martin Raguž stoji bolje od koalicije“. Zbog načina na koji su NDI-jevi rezultati prezentirani ostalo je nejasno da li je ova organizacija radila istraživanje samo među biračima hrvatske pripadnosti, ili je to istraživanje urađeno na bazi uzorka cijelog biračkog tijela, a potpisnik teksta (Zoran Krešić) dao je sebi slobodu interpretacije i primijenio je rezultate samo na one stranke i kandidate koji zastupaju hrvatske interese ili imaju potporu Hrvata u BiH. U prilog ovoj drugoj tvrdnji ide jedna rečenica („...**kada se to uspoređi** s brojkama među Hrvatima koji su glasovali na posljednjim izborima, **onda se može zaključiti** da bi ovu stranku (HDZ BiH) poduprlo 66,64 posto ispitanih Hrvata“). Zbunjuje i grafika koja prikazuje potporu kandidatima za hrvatskog člana Predsjedništva jer na njoj vodi Borjana Kiršto iz HDZ-a BiH sa 51%, slijedi Martin Raguž, kandidat Hrvatske koalicije sa 36%, dok Željko Komšić iz SDP-a ima svega 5% podrške (navodi se, hrvatskog biračkog tijela, ali ne i kako se došlo do te brojke).

Tokom kampanje u nekoliko navrata je dolazio do sučeljavanja dva HDZ-a – HDZ BiH i HDZ 1990. Tako su učestala bila verbalna prepucavanja koje su mediji prenosili („M. Raguž pozvao Zlatka i Dragana da puste Željka i Borjanu da govore“, 11. septembar; sa druge strane, Čović je 15. septembra poručio: „Kraj vladavine stranaka koalicije nastale iz inata“), dok se na terenu vodio i „rat plakatima“, gdje su aktivisti jedne ili druge opcije bilo uništavali ili preljepljivali plakate svojih oponenta. Tokom ovog predizbornog „rata“, novinari „Večernjeg lista“ nisu eksplicitno zauzimali stranu, ali su mnogo više prostora dali HDZ-u BiH.

Veliki broj objava koje nisu bile u direktnoj vezi sa izborima, a ticale su se kulture i sporta, bile su opremljene fotografijama Dragana Čovića ili Borjane Krišto iz HDZ-a BiH. Takav je slučaj, naprimjer, bio sa Filmskim festivalom u Orašju, na kojem su Čović i Krišto imali status specijalnih gostiju - objave od 12. septembra, stranica 14. i 13. septembra, na stranicama 50–51.

Milorad Dodik bio je atraktivan novinarima ovoga lista i oni su njegove istupe i izjave vrlo intenzivno pratili (21% priloga o kandidatima). Njima

su zanimljive bile vrlo radikalne izjave novoizabranog predsjednika RS-a, poput one da se „Turska ponaša navijački, podržavajući bošnjačke interese“ (10. septembar), da je „za BiH najbolji mirni razlaz“ (11. septembar), ili da će „RS postojati i bez EU“, 14. septembar). Ove su su objave, u formi kratkih vijesti, pratile uvijek iste ilustracije – lice Milorada Dodika na kojima on nosi dioptrijske naočale. Zabilježili smo i jednu neprofesionalnost kada je izvještavanje o Dodiku u pitanju, a primijećena je u tekstu o Biljani Plavšić, koja je nakon izdržavanja kazne izjavila kako bi „voljela da je potpuno zaborave“. Uz tekst je objavljena njena fotografija sa Dodikom, koji nije dio te priče (nije jasno je li to urađeno namjerno ili slučajno). Tekst je objavljen u broju od 16. septembra.

Dnevni avaz

(Sarajevo)

ŽESTOKA KRITIKA „VLASTI“ I PROMOCIJA SAVEZA ZA BOLJU BUDUĆNOST

Iako je povodom osnivanja svoje stranke – Saveza za bolju budućnost BiH (SBB BiH) – vlasnik „Dnevnog avaza“ Fahrudin Radončić najavio da se neće baviti uređivačkom politikom ovog lista već da će se “boriti za naklonost Avaza“, bilo je jasno da će ova uticajna novina u toku kampanje biti glavno medijsko „oruđe“ za njegovu ličnu promociju, ali i za promociju njegove stranke. Jednomjesečni monitoring je to potvrdio: ne samo da su stranice „Dnevnog avaza“ obilovale hvalospjevnim tekstovima o novoj političkoj snazi i o Radončiću kao „uspješnom poslovnom čovjeku“, što je bilo za očekivati, već je bilo mnogo više tekstova koji su sa negativnim uklonom izvještavali o njegovim političkim oponentima – Sulejmanu Tihiću i njegovoj Stranci demokratske akcije (SDA), te Harisu Silajdžiću i Vahidu Heći iz Stranke za BiH.

Negativna kampanja prema političkim oponentima i izuzetno problematičan jezik, koji je često bio na ivici jezika mržnje, osnovna su karakteristika izvještavanja ovoga lista. Problematično je i specijalno izdanje ove dnevne novine koje je, povodom 15. godišnjice lista, izašlo 2. oktobra, na dan izborne šutnje. U tom su specijalnom izdanju ponovo objavljeni tekstovi u kojima se negativno izvještava o strankama SDA i SBiH i njihovim funkcionerima („Tihić je ubačeni srpski igrač“, te „Ima nešto što Haris neće da prizna, Hećo se prepao!“, ili „Ratom sa Avazom Hećo bježi od obaveza SBiH prema SDA“), sa izuzetno negativnim uklonom, što bi se moglo smatrati kršenjem izborne šutnje.

Statistika

Iako je „Dnevni avaz“ novina u kojoj, u prosjeku, ima više vijesti i objava nego u drugim, to nije bio slučaj sa izvještavanjem o predizbornim aktivnostima političkih subjekata tokom kampanje. U periodu od 3. septembra

do 3. oktobra zabilježili smo svega 250 objava koje su se odnosile bilo na samu kampanju, bilo na aktere kampanje (stranke i kandidate). Razlog tome je što se kampanji i aktivnostima stranaka posvećivala samo jedna stranica (uglavnom 9. u novinama), dok su se ostale objave provlačile kroz druge rubrike (uglavnom je to bila unutrašnja politička rubrika, u kojoj su se kritizirale stranke na vlasti iz Federacije BiH, SDA i SBiH).

U vezi sa kritikom stranaka na vlasti i direktnih političkih rivala Radončićevom SBB BiH, jeste i dominacija tema koje su se ticale kriminala i zloupotrebe položaja i takvih je objava bilo 17%. Konstanta u izvještavanju o ovim partijama bila je njihova umiješanost u razne afere, na šta su novinari „Avaza“ upozoravali („Propao pokušaj Silajdžića da naštima posao Turcima“, 7. septembar; „Kako su se bogatili Salko Selman i njegovi ljudi“, 25. septembar; „Silajdžić pokušava osigurati sestri Sadžidi monopol nad distribucijom nafte u BiH“, 28. septembar; „Tihicu država platila 51.143 KM za troškove mobitela“, 30. septembar).

Tokom analize zabilježili smo da se o kampanji najviše izvještavalo putem faktografskih formi, vijesti i izvještaja, sa tim da su izvještaji o SBB BiH uglavnom bili izuzetno dugi, sa uglavnom jednim izvorom (Radončićem), pompeznim naslovima i najavama („Dr. Kabil: Po ovakvom nevremenu ljudi idu samo kod ljekara, a sada i na skupove SBB BiH!“, 20. septembar; „Radončića dočekala kolona od 400 vozila!“, 25. septembar), te sa mnogo fotografija (pet do šest po prilogu) na kojima su bili prikazani masovni skupovi, kolone vozila, Radončić sa pobjedničkim osmijehom.

U najvećem broju slučajeva objave su bile potpisivane imenom i prezimenom novinara redakcije (66% kada se izvještavalo o kandidatima i 62% o političkim subjektima), dok je najmanje bilo nepotpisanih objava (5% kod političkih stranaka i 7% kod kandidata). U najvećem broju slučajeva novinari su koristili samo jedan izvor ili su sami imali slobodu davanja komentara (83% kod izvještavanja o partijama i 80% kod kandidata), dok su izvori u velikom broju slučajeva bili jedinstveni. U svega 2% slučajeva izvori su bili suprotstavljeni.

Izuzetno visok procenat objava imao je negativan sadržaj, što je u direktnoj vezi sa izvještavanjem o političkim oponentima koji su kritizirani zbog onoga što su učinili ili nisu učinili (51% kod partija i 41% kod kandidata).

Trendovi

Prvi pogled na statistiku iznenađuje jer je SBB BiH (20%), stranka Fahrudina Radončića, imala manje objava od njenih političkih rivala iz SDA (23%) i tek nešto više od Stranke za BiH (15%). No, pažljiva analiza ovih objava pokazuje da su objave posvećene SBB BiH mnogo duže (na skoro cijeloj stranici, sa puno fotografija), sa pozitivnim uklonom (57% objava) i vrlo sofisticiranom terminologijom (za ovo su ilustrativni naslovi - „Savez za bolju budućnost BiH spektakularno započeo kampanju“, 12. septembar; „SBB: Brčake obuzela pobjednička atmosfera“, 21. septembar; „Više od 10.000 ljudi na skupu u Zenici!“, 28. septembar, ili, naprimjer, potpis ispod fotografije: „Srebrenik: Skoro 2.000 ljudi stvorilo je energiju koja je jasno pokazala ko je pobjednik izbora 3. oktobra“, 22. septembar). Isto važi i za Fahrudina Radončića, lidera SBB BiH i vlasnika „Dnevnog avaza“, prema kojem je u 68% slučajeva zabilježen pozitivan uklon novinara ovog lista („Radončić ima podršku čak 49 posto birača“, 8.-9. septembar; „Amerikancima je Bog dao Obamu, a nama Radončića“, 16. septembar; „Narod krenuo za Radončićem“, objavljeno 1. oktobra, posljednjeg dana kampanje).

Sa druge strane, izuzetno negativna kampanja prema dvjema vodećim bošnjačkim strankama, SDA i SBiH, te njihovim liderima Sulejmanu Tihiću i Harisu Silajdžiću, ogledala se kroz vrlo negativnu kampanju i izbor terminologije koja je često prelazila granice profesionalnog izvještavanja i, generalno, kulture komuniciranja. U čak 84% slučajeva kada je u pitanju Stranka za BiH i u 79% kada se izvještavalo o SDA, uklon novinara bio je negativan. Isto važi i za lidera SBiH Harisa Silajdžića (76% negativnog uklona). „Dnevni avaz“ i njegovi novinari, kao i sam SBB BiH, bili su u lagodnoj poziciji jer su za sve probleme mogli da kritikuju „vlast“. Često se pod depersonaliziranom krinkom „vlasti“ podrazumijevala kritika vladajućih partija – SDA i SBiH – ali to nije eksplicitno navođeno u tekstovima („Radončić: Povest ćemo borbu protiv siromaštva i državne mafije“, 7. septembar; „Vlast koju je kamenovao narod mora otići“, 15. septembar; „Vlast ništa nije učinila da spriječi hajku na branioc“, 23. septembar).

Oba politička lidera, Silajdžić i Tihić, pojavili su se u rubrici „Ličnost dana“ - naravno, obje su objave bile negativno konotirane. Prvo je 17. septembra objavljen tekst o Silajdžiću naslovljen „Prljavi naručilac“, u kojem se Silajdžić naziva „pokroviteljem najveće pljačke iz najmanjeg stana“, „JNA prodavač oružja“, „razbijačem BiH“, uz neizbježnu fotografiju Harisa Silajdžića na kojoj ovaj političar čupa kosu (ova je fotografija vrlo ilustrativna jer oslikava bijes i očaj, što je uređivačkoj politici „Avaza“ u kampanji išlo naruku pa su u nekoliko navrata koristili ovu fotografiju).

U broju od 23. septembra stigao je red i na Tihića. U prilogu naslovljenom „Nokautirani gubitnik“, novinari lista ocjenjuju Tihićev nastup u političkom magazinu „60 minuta“ očajnim, uz komentar kako se „predsjednik SDA u društvu ozbiljnih političara na javnoj sceni pokazao kao sitni spletkaš i mizerna ličnost bez retoričke pameti i ljudskog integriteta“. Zanimljivo je da je, uz neprikosnovenog Fahrudina Radončića, ozbiljnim političarem u ovom slučaju smatran i predsjednik SDP-a Zlatko Lagumdžija („Fahrudin Radončić, lider Saveza za bolju budućnost BiH, i Zlatko Lagumdžija, šef Socijaldemokratske partije BiH, nesumnjivi su pobjednici prve debate predsjednika stranaka u emisiji '60 minuta' Federalne televizije.“) Vrlo negativan tekst prema Tihiću novinara Fadila Mandala završava slijedećim riječima: „Da Tihić nije toliki lažov i pokvarenjak, možda bi mu neko i pružio ruku. Ovako će se, odbačen i u panici od izglednog gubitka vlasti, morati i dalje gušiti u živom blatu kriminala i korupcije koje je zakuhao skupa sa svojim koalicionim partnerom Harisom Silajdžićem.“ Ovo nije bilo prvi put da se Tihića omalovažava te da mu se upućuju vrlo uvredljive riječi: „Tihić je dokazani djelatelj BiH“, naslov je teksta u kojem se ovaj političar naziva „retardiranim političarem“, objavljeno 15. septembra.

U namjeri da se diskreditiraju politički protivnici nisu se birala sredstva, tako da su i one forme izvještavanja koje nisu novinarske imale za cilj kritizirati i omalovažavati rivale. Naprimjer, u SMS poruci čitalaca od 7. septembra stoji kako „Tihić i Silajdžić narodne pare koriste za stranačke aktivnosti“. Ili se čak na vrlo bizaran način izvještava o stvarima koje nisu u direktnoj vezi sa političkim rivalima ali novinari lista tu vezu kreiraju: „Pokosio je infarkt na skupu SDA“, primjer je teksta u kojem se nečiji zdravstveni problem dovodi u vezu sa predizbornim skupom rivalske političke stranke (objavljeno 30. septembra).

Na bazi opisane strategije kritike „vlasti“ i diskreditacije glavnih političkih oponentata unutar bošnjačkog političkog tijela, uredništvo lista je na vrlo suptilan način kreiralo agendu promocije nove političke snage – SBB BiH – i „bolje budućnosti“ koju ona nudi. „Bolja budućnost“ bila je vrlo prepoznatljiva i često korištena politička poruka, koja je nedvosmisleno ukazivala na političku orijentaciju lista.

U velikom intervjuu sa reisom Cerićem, koji je objavila „Mina“ a prenio „Avaz“ 1. oktobra, vjerski poglavar bosanskih muslimana poručuje kako se „ne treba bojati **promjena**, niti se plašiti **novih ideja**“. Ovo korepondira političkim porukama koje su tokom kampanje slali Fahrudin Radončić i njegova stranka („bolja budućnost“, „novi ljudi“, „nove ideje“ bile su česte sintagme koje su predstavnici ove partije koristili tokom kampanje). U istom intervjuu sa Cerićem jedan od podnaslova u tekstu glasi „Kreiranje **bolje budućnosti**“. Isti slučaj asocijacije međunaslovom zabilježen je i u bajramskom intervjuu sa Cerićem (objavljenom 10. septembra), u kojem je jedan od međunaslova „**Bolja budućnost**“. Dan uoči izborne šutnje, 1. oktobra, objavljen je dio obraćanja britanskog i njemačkog šefa diplomatije povodom izbora u BiH, gdje je iz konteksta izvučena njihova poruka za koje se političare opredijeliti. Urednici „Avaza“ u formi međunaslova izvlače dio njihove poruke da treba „raditi sa liderima koji su **okrenuti budućnosti**“.

„Oproban recept“ promocije SBB-a nekoliko je puta iskorišten za prezentiranje uspješnih biznismena, doktora, porodičnih ljudi, gdje se na kraju priče o njima „otkrivalo“ da su oni, ustvari, kandidati ove stranke na predstojećim izborima. Takav je primjer zabilježen 21. septembra, kada je objavljena priča o uspjehu Ešefe Kantić iz općine Doboj Istok koja je u svojoj porodičnoj firmi koja se bavi otkupom i preradom starog željeza zaposlila 20 ljudi. U posljednjem dijelu ove priče saznajemo kako je Ešrefa kandidatkinja SBB BiH za Parlament Federacije BiH.

Oslobođenje

(Sarajevo)

SA NESKRIVENIM NESIMPATIJAMA PREMA RADONČIĆU

Ovaj dnevni list je poprilično izbalansirano kada je u pitanju kvantitet pratio predizbornu kampanju, što ilustrira podatak da je onim političkim subjektima i pojedincima koji su važili za favorite u dijelu BiH gdje se "Oslobođenje" najviše čita (a to su dio Federacije BiH i Sarajevo), dat podjednak prostor. Međutim, primjetan je negativan uklon koji se oslikavao kroz, uglavnom, autorske komentare prema strankama i pojedincima koji su već niz godina na meti kritike "Oslobođenja". Najviše je bilo objava o HDZ-u BiH i njenom lideru Draganu Čoviću (13% ukupnog broja objava), no zanimljivo je da je skoro petina tih objava bila sa negativnim ili sa kritičkim uklonom novinara. Socijaldemokratska stranka (SDP), za čiju se lijevo orijentiranu politiku uglavnom vezivao ovaj list, bila je zastupljena sa 12% objava, slijede Stranka demokratske akcije (SDA) sa 10% i Stranka za BiH sa 9%, o kojima se vrlo korektno izvještavalo, s obzirom da su gubitkom podrške „Dnevnog avaza“ izgubile podršku jedinog medija koji ih je otvoreno podržavao tokom proteklih izbora. Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD) bio je zastupljen sa 8% (od čega je 38% sa negativnim uklonom), dok je istu zastupljenost imala i Hrvatska koalicija (HDZ 1990 / HSP BiH).

Zanimljivo je da je fokus izvještavanja ove novine bio na Federaciji BiH i glavnim političkim kandidatima iz tog entiteta, dok su iz Republike Srpske priliku na stranicama ovog lista dobijali opozicioni lideri poput Dragana Čavića ili Mladena Ivanića, kojima tokom kampanje mediji iz RS-a nisu bili naklonjeni.

Tako je, naprimjer, Mladen Ivanić, čelnik PDP-a i jedan od lidera opozicije u RS-u, 30. septembra u jeku vrlo žestoke kampanje koja se protiv njega vodila u medijima lociranim u RS-u (prije svega, na stranicama „Glasa Srpske“), dobio prostor na stranicama „Oslobođenja“, i upozorio kako će

„SNSD iza sebe ostaviti pustoš“. Intervju sa Čavićem, u kojem on otvoreno kritizira Dodikovu vlast i najavljuje kako „RS nakon izbora čeka bolno trežnjenje“, objavljen je 1. oktobra, dan uoči početka izborne šutnje. Ovakvu priliku ovi politički lideri nisu dobili u medijima koji su dominantni u RS-u.

No, Milorad Dodik je „gospodario“ i stranicama ovoga lista (30% objava među najrelevantnijim kandidatima), iako je u nešto manje od polovine objava (47%) uklon novinara prema njemu bio negativan. Često je, zbog svog ponašanja i odnosa prema neistomišljenicima, Dodik na stranicama ovoga lista nazivan „banjolučkim voždom“ („Banjolučki vožd u Srebrenici negirao genocid“, 13 septembar, stranica 4). Čak 90% objava o Savezu za bolju budućnost BiH, i 79% objava o lideru saveza Fahrudinu Radončiću, u „Oslobođenju“ je bilo sa negativnim uklonom autora teksta.

Statistika

Od relevantnih tema na stranicama „Oslobođenja“ najviše se govorilo o ustavnim promjenama – politički funkcioneri i kandidati govorili su o tome u 22% priloga, dok su predstavnici političkih partija ovoj temi posvetili 15% prostora. Zanimljivo je da politički kandidati u nastupima koje je ovaj list ispratio nisu govorili niti jednom o obrazovanju, dok su političke partije tome posvetile najmanje prostora, svega 2%.

Tokom izvještavanja o političkim partijama i kandidatima, dominirale su faktografske forme i protokolarni način izvještavanja (dakle, vijesti i izvještaji), dok je u „Oslobođenju“ zabilježen najveći broj komentara u kojima se govorilo o političkim subjektima koji su se nadmetali u izbornoj trci. Čak 13% objava bili su komentari kada se pisalo o političkim kandidatima, i u 10% slučajeva komentari su bili forma izvještavanja o političkim partijama. Kao posljedica velikog broja komentara jeste i procentualno najveći broj zabilježenih negativnih sadržaja (52% kada je izvještavanje o kandidatima u pitanju i 45% kada se pisalo o političkim partijama), što se može objasniti konstantnom notom kritike urednika i novinara ovog lista prema dešavanjima u BiH i namjerom da se razotkrivaju problemi i afere.

Zanimljivo je i da je ovaj list imao najviše nepotpisanih objava, čak 43%, i te su objave uglavnom bile protokolarnog karaktera kroz koje su se putem vijesti i izvještaja pratile aktivnosti stranaka i kandidata na terenu. Kada je autorstvo u pitanju, u nekoliko navrata su tekstovi o navodnim kriminalnim aktivnostima Fahrudina Radončića i njegovoj povezanosti sa albanskom mafijom, potpisane sa „istraživački tim 'Oslobođenja'“.

„Oslobođenje“ je, poredeći ga sa većinom analiziranih medija, imalo u svojim vijestima najveći broj izvora koji su suprotstavljeni jedni drugima. Tako su kod izvještavanja o političkim kandidatima u 9% slučajeva korišteni izvori koji su suprotstavljeni, a u 7% objava je to bio slučaj kada se izvještavalo o političkim partijama. No, i ovi još uvijek veoma mali procenti pokazuju žurnalističke trendove u vezi sa praćenjem predizborne kampanje, koji se zasnivaju na faktografskom (jednostranom) izvještavanju sa događaja ili o događaju.

Primjeri izvještavanja

U ovom listu zabilježen je i najveći broj komentara (10%), čiji su autori bili kako urednici i novinari ovoga lista (Vildana Selimbegović, Faruk Borić, Josip Vričko, Gojko Berić, Muharem Bazdulj), tako i gosti komentatori (naprimjer, Dževad Hodžić, profesor na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu).

Komentari su najbolje mjerilo autorskog uklona prema političkim subjektima, i upravo se u tome ogleda pluralizam i balansiranost u izvještavanju novinara ovoga lista. Tako je urednik Faruk Borić već na početku kampanje otvoreno naznačio koga podržava u toku ove kampanje. Komentirajući vrlo povoljne rezultate istraživanja NDI, koji su SDP istakli kao jednog od favorita izbora, Borić se nada „da izuzetno optimistični rezultati nisu uljuljkali čelnike ove partije i da šampanjac nije već otvoren. Iskreno se, također, nadam da će se zbog budućeg zdravlja ovog društva i prije trećeoktobarske noći jasno odrediti i prema opciji krajnje bošnjačke desnice, ma koliko to suzilo manevarski prostor. Jer **država je, ipak, i prije svega, tu za čovjeka**“. Upravo ova njegova posljednja konstatacija,

kojom završava komentar, ujedno je i predizborni slogan SDP-a, što pokazuje da podudarnost i simpatije nisu slučajne (“Neka igre počnu”, 3. septembar). Iskusni kolumnista lista Zija Dizdarević u svom komentaru objavljenom 1. oktobra razmatra moguće koalicione partnere SDP-a, i smatra da je Naša stranka mnogo prirodniji saveznik od Saveza za bolju budućnost BiH, uz konstataciju kako je „vrijeme za politički pomak ulijevo“.

Da je izražavanje političkog stava u komentarima legitimno, pokazuje i prilika koju uredništvo lista daje gostu-komentatoru Dževadu Hodžiću, koji, za razliku od Borića, podržava drugu političku opciju (SDA) i svoje zamjerke daje na vođstvo drugih političkih opcija, uključujući i SDP, za koji se uređivačka politika „Oslobođenja“ vezuje („I, sada, SDP kaže, što je dosta dosta. Nećemo mi više kao do sada. To se ne isplati. Idemo u vlast, pa makar i s Radončićem. To je, kako se meni čini, jedina nova politička činjenica. Prvi Čovjek SDP-a je odlučio da koalira. Kako nam ovih dana ponavlja, Prvi Čovjek SDP-a je odlučio da preko dana s nekim nešta radi, ali nam obećava da ga neće navečer voditi kući. Jedina nova politička činjenica na bosanskohercegovačkoj predizbornoj političkoj sceni jeste najava SDP-a da je spreman odustati od sebe. Ostaje da se vidi”, objavljeno 24. septembra).

U direktnoj vezi sa velikim brojem komentara jeste i vrsta naslova, tako da su u “Oslobođenju” nešto prisutniji nego u ostalim medijima (10%) bili beletristički naslovi, metaforičkog ili prenesenog značenja (“Dok čekaš iftar sa Abdullahom”, 4. septembar; “Sve Dodik do Dodika”, 18. septembar; “Vaha (ili Nečista krv)”, 22. septembar; “Tjelobranitelj nečistog duha”, 29. septembar; „Mediji su uhvaćeni u Dolitičku klouku”, 2. oktobar).

Tokom praćenja kampanje zabilježili smo i izuzetno **negativan uklon urednika i novinara ovoga lista prema Fahrudinu Radončiću i njegovoj partiji, SBB BiH**. Od 10 priloga koliko je objavljeno o SBB BiH, osam je bilo sa negativnim sadržajem, dok je u 90% slučajeva uklon novinara bio negativan.

Uglavnom se izvještavalo o Radončićevoj vezi sa mafijom („Radončić pod istragom zbog poslovnih veza sa albanskom mafijom“, 15. septembar; „Besa je besa“, 17. i 18. septembar; ili „Radončić je (bio) špijun Beograda“,

1. oktobar), i ti su tekstovi bili potpisivani sa „istraživački tim 'Oslobođenja'“. U jednom slučaju zabilježili smo neprofesionalno i selektivno korištenje informacije čiji je izvor Centar za istraživačko novinarstvo (CIN). Naime, u tekstu koji se bavi pronevjerom državnog novca i zloupotrebom položaja i čiji je fokus na SNSD-u, uredništvo “Oslobođenja” insistira i na Radončiću stavljajući njegovu fotografiju uz tekst iako se on tek površno spominje („Osim aktivnih funkcionera sa institucijama i javnim poduzećima su poslovale i firme kandidata za predstojeće izbore. Među njima su grupacija firmi 'Bobar' u vlasništvu Gavriela Bobara, kandidata SNSD-a za Narodnu skupštinu RS-a, (vrijednost ugovora 4.255.168 KM) i **Avaz u vlasništvu Fahrudina Radončića, predsjednika Saveza za bolju budućnost i kandidata za člana Predsjedništva BiH, (vrijednost ugovora 449.184 KM)**”, naziv teksta je „Milion na prevari naroda”, 27 septembar).

U komentaru od 16. septembra Faruk Borić, opisujući kandidate na predstojećim izborima, analizira vrlo otvorenu podršku koju reis Cerić daje Fahrudinu Radončiću, kojeg naziva „**opskurnom političkom pojavom sa krajnje desnice, povezanom sa sličnim tranzicijskim mešetarima kapitalom u regionu**“.

Zanimljiva je i terminologija koju su komentatori ovog lista koristili da bi opisali Radončića i njegove pristalice. Tako je Radončić u nekoliko navrata nazivan „utemeljiteljem“ (misli se na njegovu medijsku kompaniju „Dnevni avaz“) i to se spominje u, naprimjer, tekstu od 30. septembra u kojem se u kontekstu dječijih prava govori i o predizbornim obećanjima Fahrudina Radončića („Utemeljitelj se, naime, javno zakleo da će mu prvi korak u fotelji šefa države biti otpuštanje specijalaca koji ga čuvaju po službenoj dužnosti i njihova prekomanda tamo gdje su, veli, zapravo najpotrebniji – u škole i vrtiće?!“). Sa druge strane, njegove pristalice urednik Faruk Borić naziva „fahristima“ („Potukli se esdeaovci i fahristi“, 18. septembar).

Urednica Vildana Selimbegović u svom komentaru „Izborna proslava“, ukazuje na činjenicu da je specijalni broj „Dnevnog avaza“, povodom proslave 15. godišnjice izlaženja, najavljen za 2. oktobar, dan izborne šutnje („Ali, zato 'Avaz' priprema proslavu: i gle čuda, 15 godina 'najtražnijeg zaštitnika bošnjačkih interesa' obilježit će se na dan izborne

šutnje, 2. oktobra. U tom svečanom trenutku dok ostale partije i njihovi kandidati budu pod strogim nadzorom Centralne izborne komisije o značaju 'Avaza', Radončića i ostalih uspješnih keljmendija, vazit će akademik Filipović, a možda će koju besjedu o zekjatu i 50.000 KM baciti i reis Cerić i sve će biti po zakonu", piše Selimbegović u broju od 27. septembra).

Kolumnisti „Oslobođenja“ ne samo da su kritikovali Radončića već su branili njegove političke oponente koje je njegov „Dnevni avaz“ žestoko napadao tokom kampanje. Tako u svom komentaru od 28. septembra Muharem Bazdulj nije vidio ništa loše u tome što Sulejman Tihić, čelnik SDA, pije viljamovku. Bazdulj je reagirao na saopštenje SBB BiH u kojem se tvrdi da „narod zna da Tihić pije viljamovku“ i čak zaključio da je to njemu simpatično („Rakija, rakija, svemu je kriva rakija“, 28. septembar).

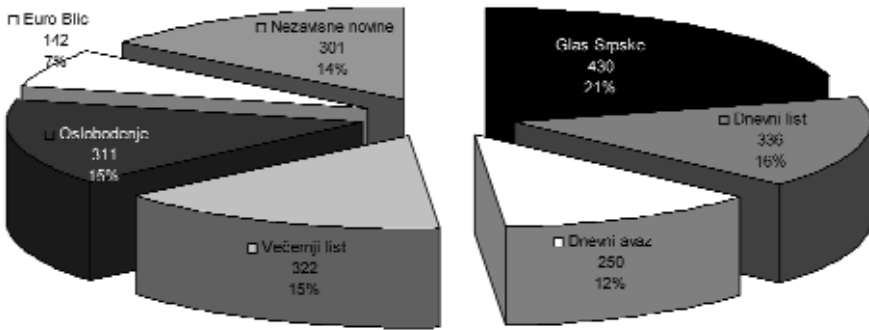
Određena doza **kritike primijećena je i prema HDZ-u BiH i njenom lideru Draganu Čoviću**. U 18% slučajeva uklon novinara „Oslobođenja“ bio je negativan, dok je u čak 42% slučajeva sadržaj objava bio negativan. U razgovoru za „Oslobođenje“ predsjednik HSP-a BiH, dr. Zvonko Jurišić upozorava na Čovićevu politiku i poziva na „zaustavljanje Čovića u stvaranju velike Srbije!“ (16. septembar). I u pismu čitalaca objavljenom 26. septembra kritizira se Dragan Čović zbog njegove tvrdnje da je Dario Kordić iz austrijskog zatvora (gdje su ga Čović i sekretar HDZ-a BiH Marinko Čavara posjetili) pozdravio Hrvate i pozvao ih da podrže HDZ BiH. Naime, taj tekst objavljen je u „Večernjem listu“ 12. septembra, a Anto Marinčić iz Žepča tvrdi da je to Čovićeva „laž i lešinarjenje“. Čovićeve predizborne poteze i sporazum sa Miloradom Dodikom u svom komentaru od 27. septembra komentira i Ivan Šarčević („Nova hrvatska politika“), smatrajući da je taj dogovor na štetu hrvatskog naroda.

Iako za kolumnistu „Oslobođenja“ Josipa Vrička nije uobičajeno da potpisuje izvještaje sa terena, on je u slučaju Hrvatske koalicije (HDZ 1990 – HSP BiH) načinio izuzetak. U broju od 18. septembra Vričko potpisuje izvještaj sa tribine na kojoj je svoj program u Sarajevu predstavio Martin Raguž, kandidat Koalicije za hrvatskog člana Predsjedništva BiH. U tekstu koji je naslovljen sa „Vratit ću dignitet Predsjedništvu!“, autor **Vričko ne krije svoje simpatije prema Ragužu** („Raguž je, inače, otpočетка, uostalom kako je to i na početku navijestio, vodio pozitivnu kampanju; nije se bavio svojim protukandidatima. Osobito ne, kao neki, prljavom kampanjom.”).

Dnevne novine: statistički prikaz

Političke partije

Ukupan broj objavljenih priloga u dnevnim novinama



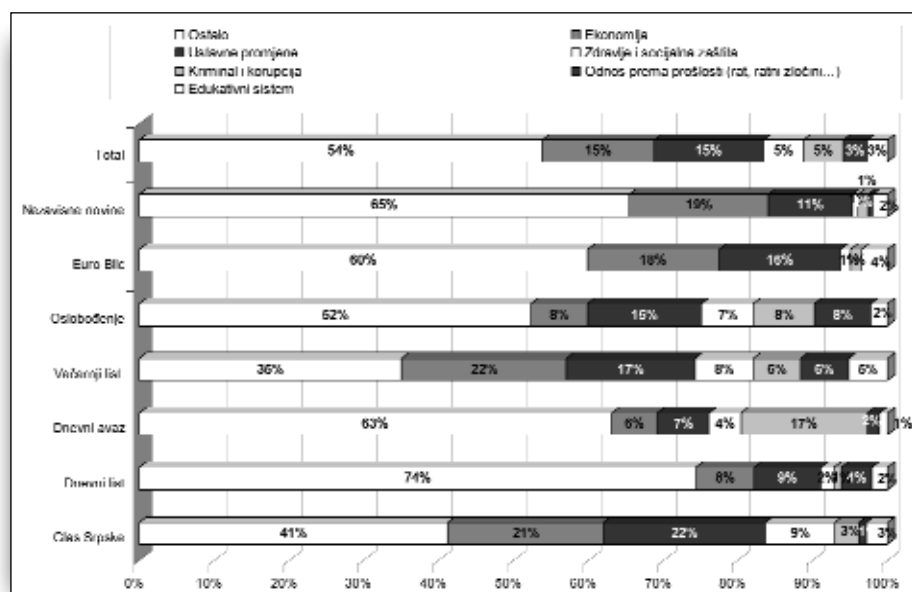
KAKO SU MEDIJI PRATILI IZBORNU KAMPANJU

Političke partije	Glas Srpske	Dnevni list	Dnevni avaz	Večernji list	Ostobodenje	Euro Blic	Nezavisne novine	Total
Hrvatska demokratska zajednica BiH (HDZ)	17	75	18	94	40	13	27	284
Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD)	95	9	12	6	26	40	56	244
Stranka demokratske akcije (SDA)	20	22	58	27	30	14	24	195
Narodna stranka Radom za boljitak	13	41	5	32	16	8	24	139
Socijaldemokratska partija (SDP)	7	17	8	30	17	9	26	134
Hrvatska koalicija HDZ 1990 / HSP	5	38	16	39	26	0	2	126
Stranka za BiH	7	17	37	7	27	8	14	117
Hrvatska stranka prava (HSP)	0	53	0	26	13	1	3	96
Partija demokratskog napreda / Mladen Ivančić (PDNP)	43	3	6	4	11	17	10	94
Savez za bolju budućnost (SBB)	1	5	49	4	10	0	13	82
Srpska demokratska stranka (SDS)	35	3	5	0	8	14	9	74
Demokratski narodni savez (DNS)	38	0	0	1	0	9	20	68
Savez za demokratsku Srbiju	28	3	0	0	1	6	25	63
Socijalistička partija / Partija ujedinjenih penzionera	30	1	0	0	0	8	14	53
Koalicija Zajedno za Srbiju / Ognjen Tadić	19	3	2	2	3	7	17	53
HDZ 1990 / Marin Ragnž	0	31	0	16	0	1	3	51
Koalicija Nova socijalistička partija / Naša stranka	5	2	5	3	14	3	1	33
Srpska radikalna stranka (SRS)	16	1	0	0	0	9	5	31
Srpska napredna stranka (SNS)	16	0	1	0	0	8	5	30
Hrvatska seljačka stranka - Nova hrvatska inicijativa (HSS - NHI)	0	3	1	8	15	0	2	29
Demokratska partija / Dragan Čavić	5	3	6	2	4	8	0	28
Bosanska stranka / Mirnes Džanović (BOSS)	2	5	7	3	6	0	1	24
Demokratska narodna zajednica (DNZ)	3	3	1	1	1	2	7	18
Srpska radikalna stranka dr Vojislav Šešelj	14	0	0	0	1	0	0	15
Koalicija PRFOKRET / Ibrahim Spahić	0	2	1	3	9	0	0	15
Liberalna demokratska stranka - L5 (LDS - L5)	0	0	0	4	6	0	0	10
Socijaldemokratska unija (SDU)	0	0	7	1	0	1	0	9
Bosanska patriotska stranka (BIPS)	0	0	4	2	3	0	0	9
Narodna demokratska stranka / Emil Vlajki (NDS)	3	0	0	0	0	3	2	8
Ekološka stranka RS	6	0	0	0	0	0	0	6
A-Stranka demokratske akcije (A-SDA)	0	0	0	4	1	0	0	5
Partija pravog puta (PPP)	2	0	0	0	1	0	0	3
Naša stranka		1	0	0	0	2	0	3
Stranka dijaloge	0	0	1	1	0	0	0	2
Posavska stranka	0	0	0	1	1	0	0	2
Partija ujedinjenih penzionera		0	0	0	0	1	1	2
Koalicija Srpska lista za Sarajevo	0	0	0	0	1	0	0	1
Demokratska stranka invalida (DSI)	0	0	0	1	0	0	0	1
Total	430	341	250	322	311	192	311	2157

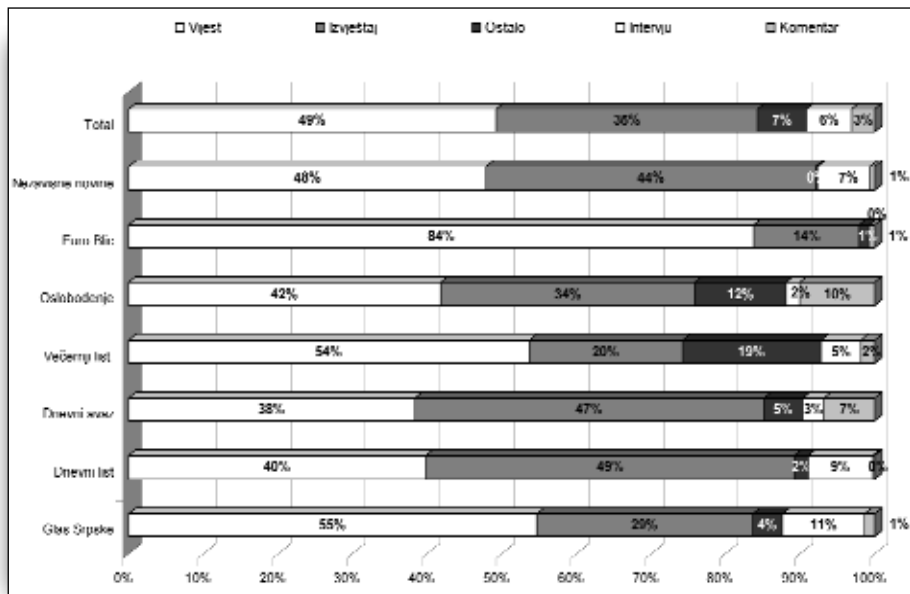
Političke partije	Glas Srpske	Dnevni list	Dnevni avaz	Večernji list	Ostobodjenje	Euro Blie	Nezavisne novine	Total
Hrvatska demokratska zajednica BiH (HDZ)	4%	22%	7%	29%	13%	7%	9%	13%
Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD)	22%	3%	5%	2%	8%	21%	18%	11%
Stranka demokratske akcije (SDA)	5%	6%	23%	8%	10%	7%	8%	9%
Narodna stranka Radom za boljitak	3%	12%	2%	10%	5%	4%	8%	6%
Socijaldemokratska partija (SDP)	2%	5%	3%	9%	12%	5%	8%	6%
Hrvatska koalicija HDZ 1990 / HSP	1%	11%	6%	12%	8%	0%	1%	6%
Stranka za BiH	2%	5%	15%	2%	9%	4%	5%	5%
Hrvatska stranka prava (HSP)	0%	16%	0%	8%	4%	1%	1%	4%
Partija demokratskog progressa / Mladen Ivanić (PLP)	10%	1%	2%	1%	4%	9%	3%	4%
Savez za bolju budućnost (SBB)	0%	1%	20%	1%	3%	0%	4%	4%
Srpska demokratska stranka (SDS)	8%	1%	2%	0%	3%	7%	3%	3%
Demokratski narodni savez (DNS)	9%	0%	0%	0%	0%	5%	6%	3%
Savez za demokratsku Srbiju	7%	1%	0%	0%	0%	3%	8%	3%
Socijalistička partija / Partija ujedinjenih penzionera	7%	0%	0%	0%	0%	4%	5%	2%
Koalicija Zajedno za Srbiju / Ognjen Tadić	4%	1%	1%	1%	1%	4%	5%	2%
HDZ 1990 / Martin Rapuš	0%	9%	0%	5%	0%	1%	1%	2%
Koalicija Nova socijalistička partija / Naša stranka	1%	1%	2%	1%	5%	2%	0%	2%
Srpska radikalna stranka (SRS)	4%	0%	0%	0%	0%	5%	2%	1%
Srpska napredna stranka (SNS)	4%	0%	0%	0%	0%	4%	2%	1%
Hrvatska seljačka stranka - Nova hrvatska inicijativa (HSS – NHI)	0%	1%	0%	2%	5%	0%	1%	1%
Demokratska partija / Dragan Čavić	1%	1%	2%	1%	1%	4%	0%	1%
Bosanska stranka / Mirnes Džanović (BOSS)	0%	1%	3%	1%	2%	0%	0%	1%
Demokratska narodna zajednica (DNZ)	1%	1%	0%	0%	0%	1%	2%	1%
Srpska radikalna stranka dr Vojislav Šešelj	3%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%
Koalicija PRFOKRET / Ibrahim Spahić	0%	1%	0%	1%	3%	0%	0%	1%
Liberalna demokratska stranka – L5 (LDS - L5)	0%	0%	0%	1%	2%	0%	0%	0%
Socijaldemokratska unija (SDU)	0%	0%	3%	0%	0%	1%	0%	0%
Bosanska patriotska stranka (BPS)	0%	0%	2%	1%	1%	0%	0%	0%
Narodna demokratska stranka / Emil Vlajki (NDS)	1%	0%	0%	0%	0%	2%	1%	0%
Ekološka stranka RS	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
A-Stranka demokratske akcije (A- SDA)	0%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%
Partija pravog puta (PPP)	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Naša stranka	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	0%
Stranka dijaspore	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Posavska stranka	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Partija ujedinjenih penzionera	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	0%
Koalicija Srpska lista za Sarajevo	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Demokratska stranka invalida (DSI)	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

KAKO SU MEDIJI PRATILI IZBORNU KAMPANJU

Političke partije - tematika	Glas Srpske	Dnevni list	Dnevni avaz	Vešernji list	Oslobodjenje	Euro Blic	Nezavisne novine	Total
Ostalo	217	250	164	121	166	83	197	1200
Ekonomija	110	36	16	76	74	25	56	333
Ustavne promjene	114	30	18	59	48	23	34	326
Zdravlje i socijalni zaštita	49	6	11	77	72	2	7	119
Kriminal i korupcija	17	3	44	22	26	2	4	118
Odnos prema prošlosti	5	14	1	22	24	0	2	71
Edukativni sistem	15	7	3	18	7	5	6	61
Total	527	336	260	345	317	142	301	2228

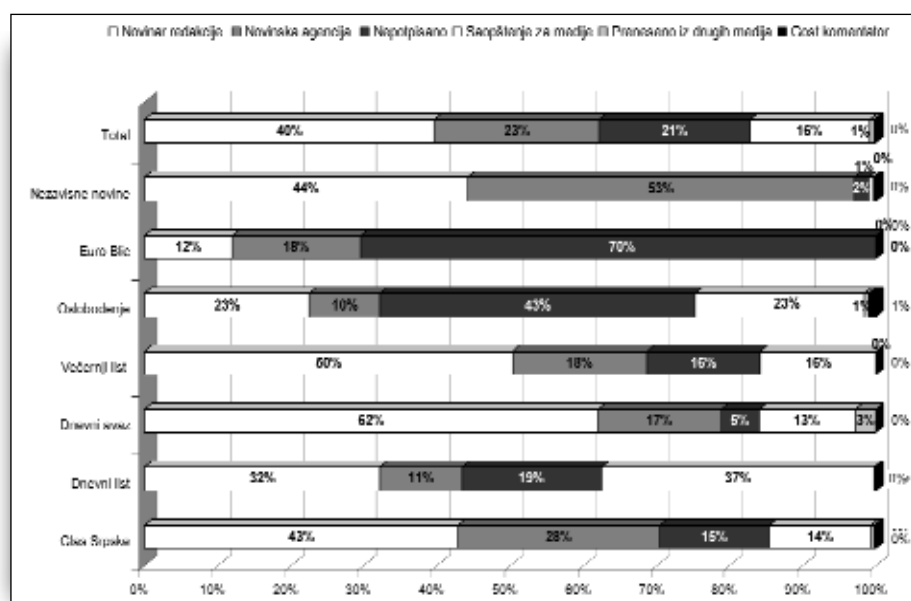


Političke partije - novinarska forma	Glas Srpske	Dnevni list	Dnevni avaz	Večernji list	Oslobodjenje	Euro BiH	Nezavisne novine	Total
Vijest	235	134	96	173	130	119	144	1031
Izveštaj	125	166	117	66	106	20	133	733
Ostalo	17	6	13	60	38	2	1	137
Intervju	47	29	7	17	6	0	21	127
Komentar	6	1	17	6	31	1	2	64
Total	450	336	250	322	311	142	301	2092

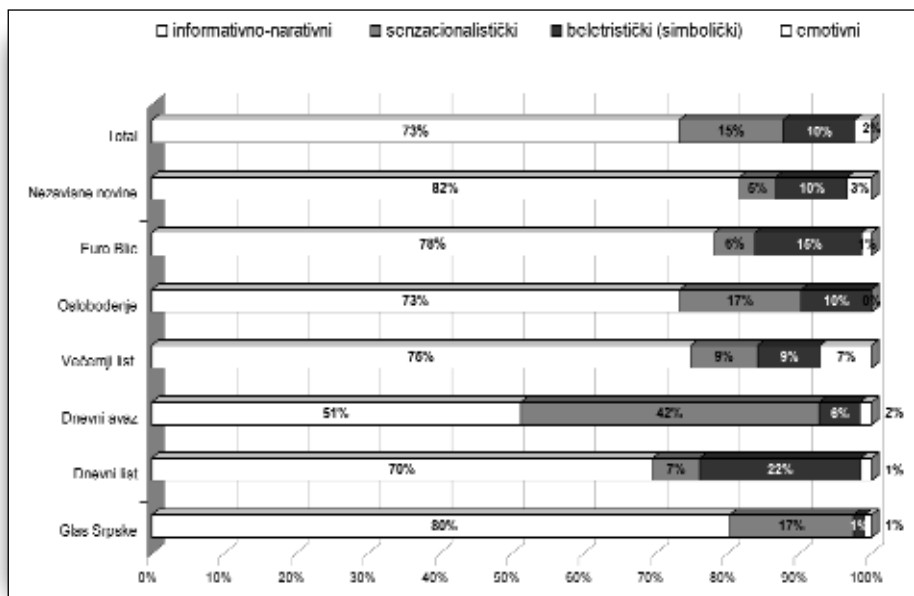


KAKO SU MEDIJI PRATILI IZBORNU KAMPANJU

Političke partije - autorstvo	Glas Srpske	Dnevni list	Dnevni avaz	Večernji list	Oskolodjenje	Euro Blis	Nezavisne novine	Total
Novinar redakcije	184	108	155	162	70	17	133	829
Novinska agencija	119	38	47	59	30	25	159	477
Nepotpisano	64	64	13	50	134	100	6	431
Saopštenje za medije	60	125	33	51	72	0	2	343
Preneseno iz drugih medija	2	0	7	0	2	0	0	11
Gost komentator	1	1	0	0	3	0	1	6
Total	430	336	250	322	311	112	301	2092

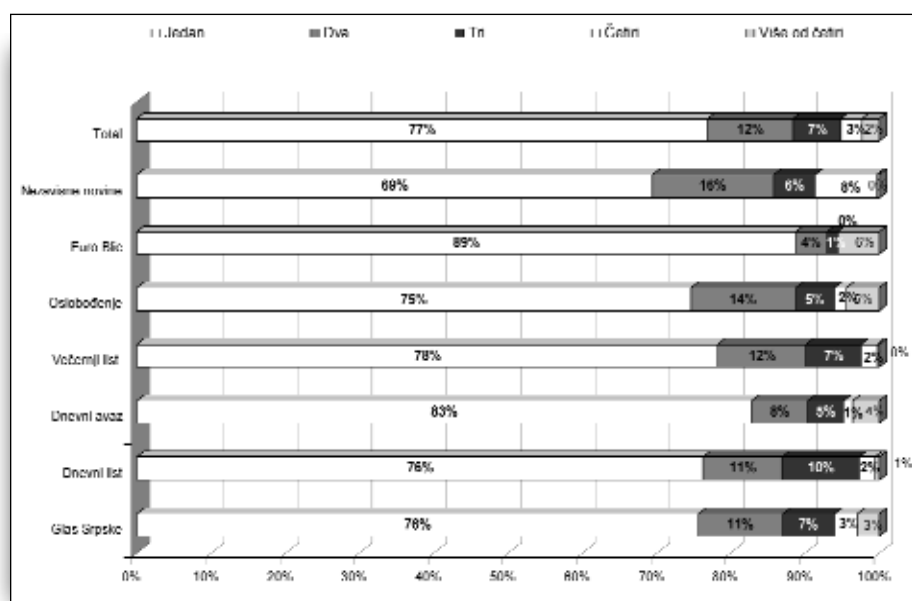


Političke partije vrsta naslova	Glas Srpske	Dnevni list	Dnevni avaz	Večernji list	Oslobodjenje	Euro Blac	Nezavisne novine	Total
Informativno-narativni	327	234	127	241	204	111	246	1490
Senzacionalistički	70	22	103	30	47	8	15	295
Beletristički (simbolički)	6	75	14	28	27	21	30	201
Emotivni	4	5	4	23	0	2	10	48
Total	407	336	248	322	278	142	301	2034

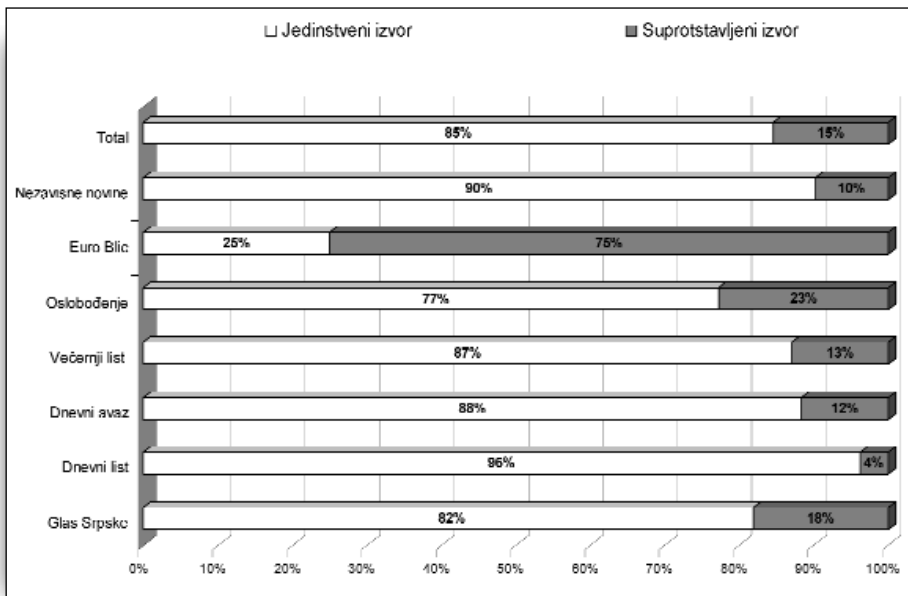


KAKO SU MEDIJI PRATILI IZBORNU KAMPANJU

Političke partije – broj izvora	Glas Srpske	Dnevni list	Dnevni avaz	Večernji list	Oslobodjenje	Euro Blok	Nezavisne novine	Total
Jedan	325	256	207	252	232	126	209	1607
Dva	49	36	19	38	44	6	49	241
Tri	30	35	12	24	16	2	17	136
Četiri	13	7	3	7	5	0	25	60
Više od četiri	13	2	9	1	14	8	1	48
Total	430	336	250	322	311	142	301	2092

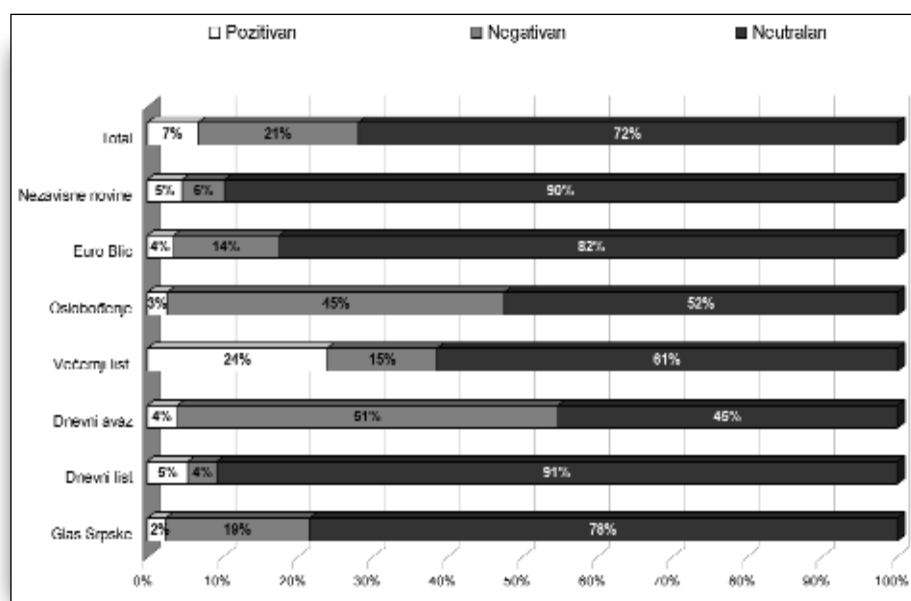


Političke partije – Pozicija izvora	Glas Srpske	Dnevni list	Dnevni avaz	Večernji list	Ostobodoenje	Euro Blic	Nezavisne novine	Total
Jedinstveni izvor	86	77	38	61	61	4	83	410
Suprotstavljeni izvor	19	3	5	9	18	12	9	75
Total	105	80	43	70	79	16	92	485



KAKO SU MEDIJI PRATILI IZBORNU KAMPANJU

Političke partije – sadržaj teksta	Glas Srpske	Dnevni list	Dnevni avaz	Večernji list	Osllobodjenje	Euro Blac	Nezavisne novine	Total
Pozitivan	10	18	10	77	8	5	14	142
Negativan	83	13	127	47	140	20	17	447
Neutralan	337	305	113	198	163	117	270	1503
Total	430	336	250	322	311	142	301	2092



Političke partije – novinarski uklon	Glas Srpske						Dnevni list						Dnevni avaz						Većernji list					
	Posr		Neu		Neg		Total		Posr		Neu		Neg		Total		Posr		Neu		Neg		Total	
Hrvatska demokratska zajednica BiH (HDZ)	17	17	6	69	75	18	18	18	41	3	3	18	50	7	7	94								
Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD)	22	73	95	9	9	8	3	12	12	46	58	27	27	27	27									
Srpska demokratske akcije (SDA)	19	1	20	22	22	12	46	58	58	5	5	32	1	27	2	32								
Narodna stranka Radom za boljitak	13	13	11	30	41	5	3	8	1	27	2	30												
Socijaldemokratska partija (SDP)	7	7	16	1	17	5	3	8	1	27	2	30												
Hrvatska koalicija (HDZ 1990/HSP)	5	5	26	12	38	16	29	2	39	16	8	6	1	27	2	39								
Srpska za BiH	5	2	7	1	16	17	37	6	1	7	7	26												
Hrvatska stranka pravda (HSP)	27	16	43	3	3	6	6	4	4															
Partija demokratskog progressa / Mladen Ivanić (PDP)	1	1	1	5	5	28	21	4	4															
Savez za bolju budućnost (SBB)	25	10	35	3	3	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5								
Srpska demokratska stranka (SDS)	2	36	38	0	0	38	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0								
Demokratski narodni savez (DNS)	28	28	28	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3								
Savez za demokratsku Srbiju	30	30	30	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1								
Socijalistička partija RS / Partija ujedinjenih penzionera	16	3	19	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3								
Koalicija Zajedno za Srbiju / Ogrujen Tadić	11	5	16	15	31	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16								
HDZ 1990 / Martin Raguž	16	16	16	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1								
Srpska radikalna stranka (SRPS)	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5								
Srpska napredna stranka (SNS)	1	4	5	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3								
Nova socijalistička partija / Naša stranka	2	2	2	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5								
Demokratska partija / Dražan Čavić	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3								
Hrvatska seljačka stranka - Nova Hrvatska inicijativa (HSŠ NHI)	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3								
Bosanska stranka / Mirnes Ajanović (BROSS)	14	14	14	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2								
Demokratska narodna zajednica (DNZ)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1								
Srpska radikalna stranka dr Vojislav Štefajić	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1								
Koalicija PRLOKREI / Ibrahim Spahić	0	0	0	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2								
I. Ibralska demokratska stranka – F5 (IDS - F5)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0								
Socijaldemokratska unija (SDU)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0								
Bosanska patriotska stranka (BPS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0								
Narodna demokratska stranka (NDS)/Lilij Vrljaki	3	3	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0								
Flaheška stranka RS	6	6	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0								
A-Stranka demokratske akcije (A- SDA)	1	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0								
Partija pravog puta (PPP)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0								
Stranka Ujaspore	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1								
Naša stranka	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0								
Posavska stranka	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0								
Partija ujedinjenih penzionera	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0								
Koalicija Srpska lista za Sarajevo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0								
Demokratska stranka inavatlada (DSI)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0								
Total	24	364	42	430	85	252	1	339	29	135	86	250	59	252	11	322								

KAKO SU MEDIJI PRATILI IZBORNU KAMPANJU

Političke partije – novinarski uticaj	Oslobodjenje						Euro Bile						Nezavisne novine						Ukupno					
	Proz		Neg		Total		Proz		Neg		Total		Proz		Neg		Total		Proz	Neu	Neg	Total		
Hrvatska demokratska zajednica BiH (HDZ)	33	7	40	13	27	56	27	27	27	56	218	10	284											
Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSi)	16	10	26	11	29	40	20	36	54	178	13	245												
Stranka demokratske akcije (SDA)	2	27	1	30	9	5	14	6	24	2	134	59	195											
Narodna stranka Radom za boljitak	1	13	2	16	8	8	8	24	17	175	2	139												
Socijaldemokratska partija (SDP)	3	33	1	37	8	1	9	23	3	26	4	119	11	134										
Hrvatska koalicija HDZ 1990 / HSP	1	22	3	26	2	2	35	86	5	126														
Stranka za BiH	26	1	27	7	1	8	14	4	14	40	117													
Hrvatska stranka prava (HSP)	1	12	1	13	1	1	3	26	69	1	96													
Partija demokratskog progressa / Mladost Ivanic (PDP)	3	9	12	17	17	17	10	0	10	3	76	16	95											
Savez za bolju buducnost (SBB)	1	9	10	0	0	13	28	44	10	82														
Srpska demokratska stranka (SDS)	8	8	8	14	8	1	9	0	63	11	74													
Demokratski narodni savez (DNS)			0	1	8	9	20	3	64	67	63													
Savez za demokratsku Srbiju	1	1	1	6	3	22	25	3	60															
Socijalistička partija / Partija ujedinjenih penzionera			0	8	8	8	14	14	53															
Koalicija Zajedno za Srbiju / Ognjen Tadić HDZ 1990 / Martin Raguz	3	7	3	7	7	7	17	17	49	4	53													
Koalicija Nova socijalistička partija / Naša stranka			0	9	9	9	5	5	26	5	31													
Srpska radikalna stranka (SRS)			0	2	6	8	5	5	2	28	30													
Srpska narodna stranka (SNS)	1	17	1	14	1	1	0	0	1	25	2	28												
Hrvatska seljačka stranka - Nova Hrvatska inteligencija (HSS - NH)	2	2	4	8	8	8	0	2	22	4	28													
Demokratska partija / Dragan Covic	13		13	0	0	0	2	2	0	26	1	27												
Bosanska stranka / Mirnes Ajmović (BOSS)	5	1	6	0	0	0	1	1	23	1	24													
Demokratska narodna zajednica (DNZ)	1	1	1	2	7	7	7	7	17	1	18													
Srpska radikalna stranka dr. Vojislav Seselj	1	1	0	0	0	0	0	0	15		15													
Koalicija PROFKRETT / Ibrahim Spahic	1	8	9	0	0	14	0	0	1	14														
Taliberalna demokratska stranka - F5 (LDS - F5)	1	5	6	1	1	9	0	0	1	9	10													
Socijaldemokratska unija (SDU)			0	1	1	1	0	0	9	9														
Bosanska puštanska stranka (BPS)	3	3	3	0	0	0	0	0	7	2	9													
Narodna demokratska stranka / Emir Vlahjki (NDSS)			0	3	3	3	2	2	8	8														
Ekološka stranka RS			0	0	0	0	0	0	6	6														
A-Stranka demokratske akcije (A- SDA)	1	1	1	0	0	0	0	0	5	5														
Partija pravog puta (PPP)	1	1	1	0	0	0	0	0	2	1	3													
Naša stranka	1	1	1	1	3	3	0	0	3	3														
Stranka dijaspore			0	2	2	2	0	0	3	3														
Procovska stranka	1	1	1	1	1	1	0	0	2	2														
Partija ujedinjenih penzionera			0	1	1	1	1	1	2	2														
Koalicija Srpska lista za Sarajevo	1	1	1	0	0	0	0	0	1	1														
L' demokratska stranka invalida (LDSi)			0	0	0	0	0	0	1	1														
Total	16	258	36	311	14	166	7	190	23	270	16	349	1697	199	2152									

Pojedinačni pregled izvještavanja medija

	Glas Srpske			Dnevni list			Dnevni avaz			Većernji list			
	Poz	Neu	Neg	Total	Poz	Neu	Neg	Total	Poz	Neu	Neg	Total	
	0%	100%	0%	4%	8%	92%	0%	22%	0%	100%	0%	7%	29%
Političke partije – novinarski uklon													
Hrvatska demokratska zajednica BiH (HDZ)	0%	100%	0%	4%	8%	92%	0%	22%	0%	100%	0%	7%	29%
Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSLD)	23%	77%	0%	22%	0%	100%	0%	3%	8%	67%	25%	5%	2%
Stranka demokratske akcije (SDA)	0%	95%	5%	5%	0%	100%	0%	0%	0%	21%	79%	23%	8%
Narodna stranka Radom za boljitak	0%	100%	0%	3%	27%	73%	0%	12%	0%	100%	0%	2%	0%
Socijaldemokratska partija (SDP)	0%	100%	0%	2%	0%	94%	6%	5%	0%	61%	38%	3%	9%
Hrvatska koalicija HDZ 1990 / HSP	0%	100%	0%	1%	68%	32%	0%	11%	0%	100%	0%	6%	12%
Stranka za BiH	0%	71%	29%	2%	6%	94%	0%	5%	0%	16%	84%	15%	20%
Hrvatska stranka pravda (HSP)					47%	53%	0%	16%	0%	100%	0%	0%	8%
Partija demokratskog progressa / Mladeni tvaniti (PDP)	0%	63%	37%	10%	0%	100%	0%	1%	0%	100%	0%	2%	1%
Savez za bolju budućnost (SBB)	0%	100%	0%	0%	0%	100%	0%	1%	57%	43%	0%	30%	0%
Srpska demokratska stranka (SDS)	0%	71%	29%	8%	0%	100%	0%	1%	0%	100%	0%	2%	0%
Demokratski narodni savez (DNS)	5%	95%	0%	0%	0%	100%	0%	0%	0%	100%	0%	0%	0%
Socijalistička partija / Partija ujedinjenih penzionera	0%	100%	0%	7%	0%	100%	0%	1%				0%	0%
Socijalistička partija / Partija ujedinjenih penzionera	0%	100%	0%	7%	0%	100%	0%	0%	0%	100%	0%	0%	0%
Koalicija Zajedno za Spsku / Ognjevi ljudi	0%	84%	16%	4%	0%	100%	0%	1%	0%	50%	50%	1%	1%
HDZ 1990 / Martin Raguz					52%	48%	0%	9%				0%	5%
Koalicija Nova socijalistička partija / Nasa stranka	0%	69%	31%	4%	0%	100%	0%	0%	0%	100%	0%	0%	0%
Srpska radikalna stranka (SRS)	0%	100%	0%	4%	0%	100%	0%	0%	0%	100%	0%	0%	0%
Srpska napredna stranka (SNS)	0%	100%	0%	1%	0%	100%	0%	0%	0%	80%	20%	0%	1%
Hrvatska seljačka stranka - Nova Hrvatska inteligencija (HSS - NH)	0%	20%	80%	1%	0%	100%	0%	1%	0%	100%	0%	2%	1%
Demokratska partija / Dragan Cavić					0%	100%	0%	1%	0%	100%	0%	0%	2%
Bosanska stranka / Mirnes Ajmović (BOSS)	0%	100%	0%	0%	0%	100%	0%	1%	0%	100%	0%	3%	1%
Demokratska narodna zajednica (DNI/Z)	0%	100%	0%	1%	0%	100%	0%	1%	0%	0%	100%	0%	0%
Srpska radikalna stranka dr Vojislav Seselj	0%	100%	0%	3%				0%				0%	0%
Koalicija PRILIKI / Ibrahim Spahic					0%	100%	0%	1%	0%	100%	0%	0%	1%
Liberalna demokratska stranka - L5 (LDS - L5)					0%			0%				0%	0%
Socijaldemokratska unija (SDU)					0%			0%	0%	100%	0%	0%	1%
Bosanska patriotska stranka (BPS)					0%			0%	0%	100%	0%	0%	0%
Narodna demokratska stranka / Famil Vajrti (NDS)	0%	100%	0%	1%	0%	100%	0%	0%	0%	100%	0%	1%	0%
Ekološka stranka RS	0%	100%	0%	1%	0%	100%	0%	0%	0%	100%	0%	0%	0%
Srpska demokratska akcije (S-SDA)								0%				0%	0%
Partija pravog puta (PPP)	0%	50%	50%	0%				0%				0%	0%
Nasa stranka					0%	100%	0%	0%	0%	100%	0%	0%	0%
Stranka djusopure					0%			0%	0%			0%	0%
Posavska stranka					0%			0%	0%			0%	0%
Partija ujedinjenih penzionera					0%			0%	0%			0%	0%
Koalicija Srpska lista za Siračvo					0%			0%	0%			0%	0%
Demokratska stranka gradskih (DS)					0%			0%	0%			0%	0%
Total	6%	85%	10%	100%	25%	74%	0%	100%	12%	54%	34%	100%	100%

KAKO SU MEDIJI PRATILI IZBORNU KAMPANJU

Političke partije - novinarski uklon	Oslonhotenje						Euro Bilje						Nezavisne novine						Ukupno						
	Poz		Neg		Total		Poz		Neg		Total		Poz		Neg		Total		Poz		Neg		Total		
Hrvatska demokratska zajednica BiH (HDZ)	0%	83%	18%	13%	0%	100%	0%	7%	0%	100%	0%	9%	0%	100%	0%	0%	20%	4%	13%						
Savaz nezavisnih socijaldemokrata (SNSD)	0%	62%	38%	8%	28%	71%	0%	21%	36%	64%	0%	18%	22%	73%	5%	11%									
Stranka demokratske akcije (SDA)	7%	90%	3%	10%	0%	61%	36%	7%	0%	75%	23%	8%	1%	69%	30%	9%									
Narodna stranka Radom za boljiinak Socijaldemokratska partija (SDDP)	6%	81%	13%	5%	0%	100%	0%	4%	0%	100%	0%	8%	0%	90%	1%	6%									
Hrvatska koalicija HDZ 1990 / HSP	4%	85%	12%	8%	0%	88%	11%	0%	0%	100%	0%	1%	38%	68%	4%	6%									
Stranka za BiH	0%	96%	4%	9%	0%	88%	11%	0%	0%	100%	0%	1%	39%	65%	5%	3%									
Hrvatska stranka pravica (HSP)	8%	92%	0%	4%	0%	100%	0%	1%	0%	67%	33%	1%	27%	72%	1%	4%									
Partija demokratskog progressa / Mladeni Ivaić (PDP)	25%	75%	0%	4%	0%	100%	0%	9%	0%	100%	0%	3%	3%	80%	17%	4%									
Savaz za bolji budućnost (SBB)	0%	10%	90%	3%	0%	100%	0%	0%	0%	92%	8%	4%	31%	12%	1%	3%									
Spaska demokratska stranka (SDS)	0%	100%	0%	2%	0%	100%	0%	7%	0%	89%	11%	3%	0%	85%	15%	3%									
Demokratski narodni savez (DNS)	0%	100%	0%	0%	11%	89%	0%	5%	0%	100%	0%	0%	4%	96%	0%	3%									
Savaz za demokratsku Srbiju Socijalistička partija / Partija ujedinjenih penzionera	0%	100%	0%	0%	0%	100%	0%	3%	12%	88%	0%	8%	5%	95%	0%	3%									
Koalicija Zajedno za Srpsku / Osmjeni Ladić	0%	100%	0%	1%	0%	100%	0%	4%	0%	100%	0%	5%	0%	100%	0%	2%									
HDZ 1990 / Martin Raguz	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	1%	0%	100%	0%	1%	31%	69%	0%	2%									
Koalicija Nova socijalistička partija / Naša stranka	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	5%	0%	100%	0%	2%	0%	84%	16%	1%									
Spaska radikalna stranka (SRS)	7%	86%	7%	5%	0%	100%	0%	1%				0%	4%	89%	7%	1%									
Hrvatska seljačka stranka - Nova hrvatska inicijativa (HSS, NHI)	50%	50%	0%	1%	0%	100%	0%	0%				0%	7%	79%	14%	1%									
Demokratska partija / Dragan Čavić	0%	100%	0%	1%	0%	100%	0%	0%				0%	1%	96%	1%	1%									
Bosanska stranka / Mirnes Ajunović (BOSS)	0%	83%	17%	2%				0%				0%	0%	98%	4%	1%									
Demokratska narodna zajednica (DNZ)	0%	100%	0%	0%	0%	100%	0%	1%	0%	100%	0%	2%	0%	94%	6%	1%									
Spaska radikalna stranka dr. Vojislav Seselj	0%	100%	0%	0%	0%	100%	0%	0%				0%	0%	100%	0%	1%									
Koalicija PRLOKRLI / Ibrahim Spulčić	11%	89%	0%	3%				0%				0%	7%	93%	0%	1%									
Liberalna demokratska stranka - E5 (LDS - E5)	17%	83%	0%	2%				0%				0%	10%	90%	0%	0%									
Socijaldemokratska unija (SDU)	0%	100%	0%	1%				0%				0%	0%	100%	0%	0%									
Bosanska patriotska stranka (BPS)	0%	100%	0%	1%				0%				0%	0%	78%	22%	0%									
Narodna demokratska stranka / Famil Vlahji (NDS)					0%	100%	0%	2%	0%	100%	0%	1%	0%	100%	0%	0%									
Hrvatska stranka RS					0%	100%	0%	0%				0%	0%	100%	0%	0%									
A-Stranka demokratske akcije (A-SDA)	0%	100%	0%	0%				0%				0%	0%	100%	0%	0%									
Partija pravog puta (PPP)	0%	100%	0%	0%				0%				0%	0%	100%	0%	0%									
Naša stranka	0%	100%	0%	0%				0%				0%	0%	67%	33%	0%									
Stranka djaspore	0%	100%	0%	0%				0%				0%	1%	100%	0%	0%									
Posavska stranka	0%	100%	0%	0%				0%				0%	0%	100%	0%	0%									
Partija ujedinjenih penzionera	0%	100%	0%	0%				0%				0%	0%	100%	0%	0%									
Koalicija Spaska lista za Sarajevo	0%	100%	0%	0%				0%				0%	0%	100%	0%	0%									
Demokratska stranka invalida (DST)								0%				0%	0%	100%	0%	0%									
Total	5%	83%	12%	100%	7%	87%	4%	100%	7%	87%	5%	100%	7%	87%	5%	100%	12%	79%	9%	100%					

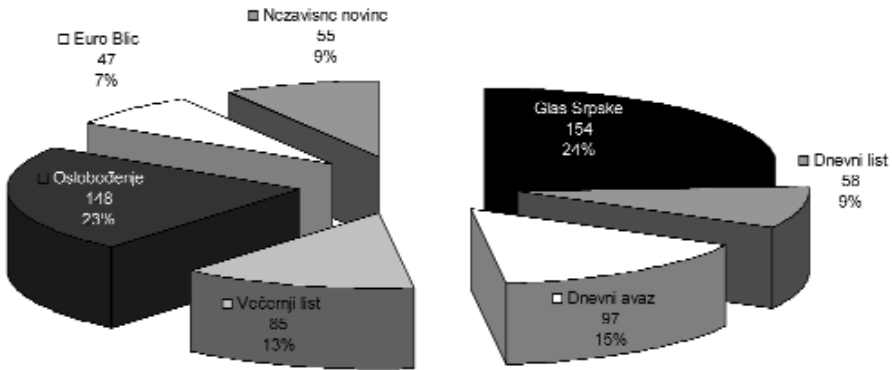
Političke partije – broj fotografija	Glas Srpske	Dnevni list	Dnevni avaz	Večernji list	Oslobođenje	Enro Blje	Nezavisne novine	Total
Hrvatska demokratska zajednica BiH (HDZ)	7	73	13	154	31	1	13	292
Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD)	62	6	11	5	23	1	38	146
Stranka demokratske akcije (SDA)	5	16	71	7	22	2	9	132
Narodna stranka Radom za boljitak	2	62	5	28	11	0	14	122
Hrvatska koalicija (HDZ, 1990/HSP)	0	43	8	35	18	0	0	104
Savez za bolju budućnost (SBB)	1	4	82	2	8	0	5	102
Stranka za BiH	1	13	49	2	22	0	4	91
Hrvatska stranka prava (HSP)	0	60	0	19	6	0	1	86
Socijaldemokratska partija (SDP)	0	15	7	15	27	0	14	78
Demokratski narodni savez (DNS)	25	0	0	0	0	0	19	44
HDZ, 1990 / Martin Raguž	0	27	0	14	0	0	3	44
Partija demokratskog progressa / Mladen Ivanić (PDP)	20	1	2	0	8	0	0	31
Srpska demokratska stranka (SDS)	14	2	3	0	4	1	2	26
Savez za demokratsku Srpsku	6	3	0	0	0	0	13	22
Hrvatska seljačka stranka – Nova hrvatska inicijativa (HSŠ – NHI)	0	4	1	6	7	0	2	20
Socijalistička partija / Partija ujedinjenih penzionera	11	0	0	0	0	0	8	19
Nova socijalistička partija / Naša stranka	2	0	5	0	9	0	1	17
Koalicija Zajedno za Srpsku / Ognjen Tadić	5	3	0	0	3	0	5	16
Srpska radikalna stranka (SRS)	12	0	0	0	0	1	0	13
Koalicija PRLOKRET / Ibrahim Spahić	0	7	0	1	5	0	0	13
Demokratska partija / Dragan Čavić	1	1	4	0	4	0	0	10
Bosanska stranka / Mirnes Ajanović (BOSS)	0	2	5	0	3	0	0	10
Srpska radikalna stranka dr Vojislav Šešelj	5	0	0	0	0	0	0	5
Bosanska patriotska stranka (BPS)	0	0	2	2	1	0	0	5
Demokratska narodna zajednica (DNZ)	0	2	2	0	0	0	0	4
Partija pravog puta (PPP)	2	0	0	0	2	0	0	4
Liberalna demokratska stranka – LŠ (LDS – LŠ)	0	0	0	0	4	0	0	4
Narodna demokratska stranka (NDS) / Emil Vlajki	0	0	0	0	0	0	1	1
Socijaldemokratska unija (SDU)	0	0	1	0	0	0	0	1
Naša stranka	0	1	0	0	0	0	0	1
Total	181	345	271	290	218	6	152	1463

KAKO SU MEDIJI PRATILI IZBORNU KAMPANJU

Političke partije – Broj fotografija	Glas Srpske	Dnevni list	Dnevni avaz	Večernji list	Oslobođenje	Euro Blic	Nezavisne novine	Total
Hrvatska demokratska zajednica BiH (HDZ)	4%	21%	5%	53%	14%	17%	9%	20%
Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD)	34%	2%	4%	2%	11%	17%	25%	10%
Stranka demokratske akcije (SDA)	3%	5%	26%	2%	10%	33%	6%	9%
Narodna stranka Radom za boljitak Hrvatsku koalicija (HDZ 1990/HSP)	1%	18%	2%	10%	5%	0%	9%	8%
Savez za bolju budućnost (SBB)	0%	12%	3%	12%	8%	0%	0%	7%
Stranka za BiH	1%	1%	30%	1%	4%	0%	3%	7%
Hrvatska stranka prava (HSP)	1%	4%	18%	1%	10%	0%	3%	6%
Socijaldemokratska partija (SDP)	0%	17%	0%	7%	3%	0%	1%	6%
Demokratski narodni savez (DNS)	0%	4%	3%	5%	12%	0%	9%	5%
HDZ 1990 / Martin Raguž	14%	0%	0%	0%	0%	0%	13%	3%
Partija demokratskog progresa / Mladen Ivančić (PDP)	0%	8%	0%	5%	0%	0%	2%	3%
Srpska demokratska stranka (SDS)	11%	0%	1%	0%	4%	0%	0%	2%
Savez za demokratsku Srpsku	8%	1%	1%	0%	2%	17%	1%	2%
Hrvatska seljačka stranka - Nova hrvatska inicijativa (HSS - NH)	3%	1%	0%	0%	0%	0%	9%	2%
Socijalistička partija / Partija ujedinjenih penzionera	0%	1%	0%	2%	3%	0%	1%	1%
Nova socijalistička partija / Naša stranka	6%	0%	0%	0%	0%	0%	5%	1%
Koalicija Zajedno za Srpsku / Ognjen Iadić	1%	0%	2%	0%	4%	0%	1%	1%
Srpska radikalna stranka (SRS)	3%	1%	0%	0%	1%	0%	3%	1%
Koalicija PROTOKRET / Ibrahim Spahić	7%	0%	0%	0%	0%	17%	0%	1%
Demokratska partija / Dražan Čavić	0%	2%	0%	0%	2%	0%	0%	1%
Bosanska stranka / Mirnes Ajanović (BOSS)	1%	0%	1%	0%	2%	0%	0%	1%
Srpska radikalna stranka dr Vojislav Šešelj	0%	1%	2%	0%	1%	0%	0%	1%
Bosanska patriotska stranka (BPS)	3%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Demokratska narodna zajednica (DNZ)	0%	0%	1%	1%	0%	0%	0%	0%
Partija pravog puta (PPP)	0%	1%	0%	0%	1%	0%	0%	0%
Liberalna demokratska stranka – F5 (LDS - F5)	1%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	0%
Narodna demokratska stranka (NDS) / Umil Vlagji	0%	0%	0%	0%	2%	0%	0%	0%
Socijaldemokratska unija (SDU)	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%
Naša stranka	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

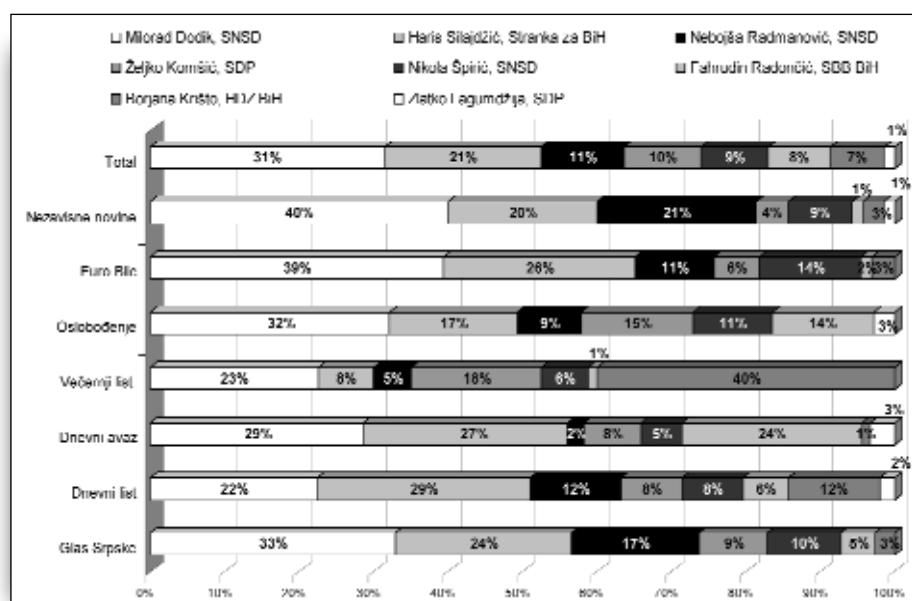
Državni funkcioneri i istaknuti javni radnici koji su kandidati za najviše izborne funkcije

Ukupan broj objavljenih priloga u dnevnim novinama

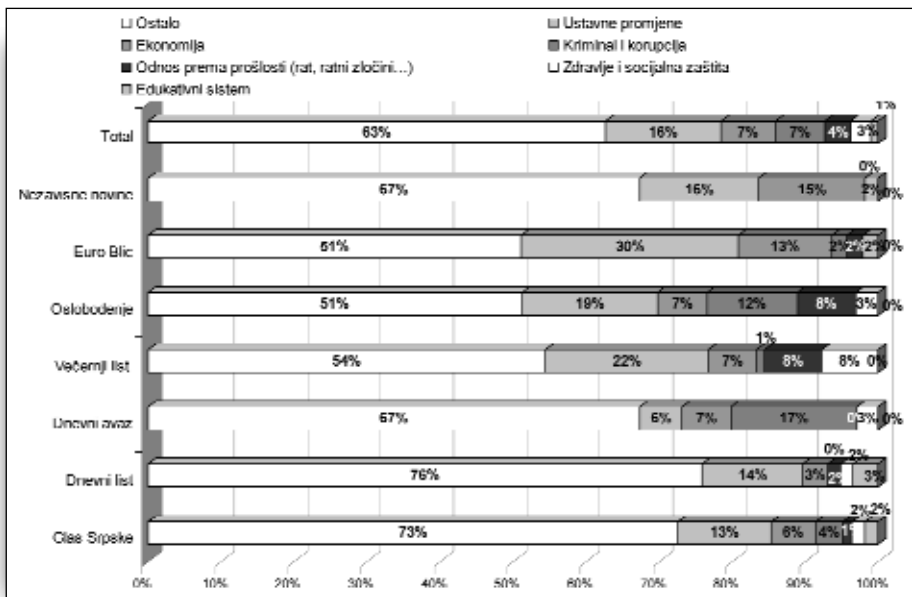


KAKO SU MEDIJI PRATILI IZBORNU KAMPANJU

Državni funkcioneri	Glas Srpske	Dnevni list	Dnevni avaz	Večernji list	Oslobodjenje	Euro Blic	Nezavisne novine	Total
Milorad Dodik, SNSD	50	11	26	18	45	26	28	204
Haris Silajdžić, Stranka za BiH	36	11	25	6	21	17	14	136
Nebojša Radmanović, SNSD	76	6	7	4	13	7	15	72
Željko Komšić, SDP	14	4	7	14	21	4	3	67
Nikola Špirić, SNSD	15	4	5	5	15	9	6	59
Fahudin Radončić, SDB BiH	7	3	22	1	19	1	1	54
Dorjana Kršić, HDZ BiH	1	6	1	32	0	2	2	17
Zlatko Lagumdžija, SDP	0	1	3	0	4	0	1	9
Total	152	49	91	80	140	66	70	648

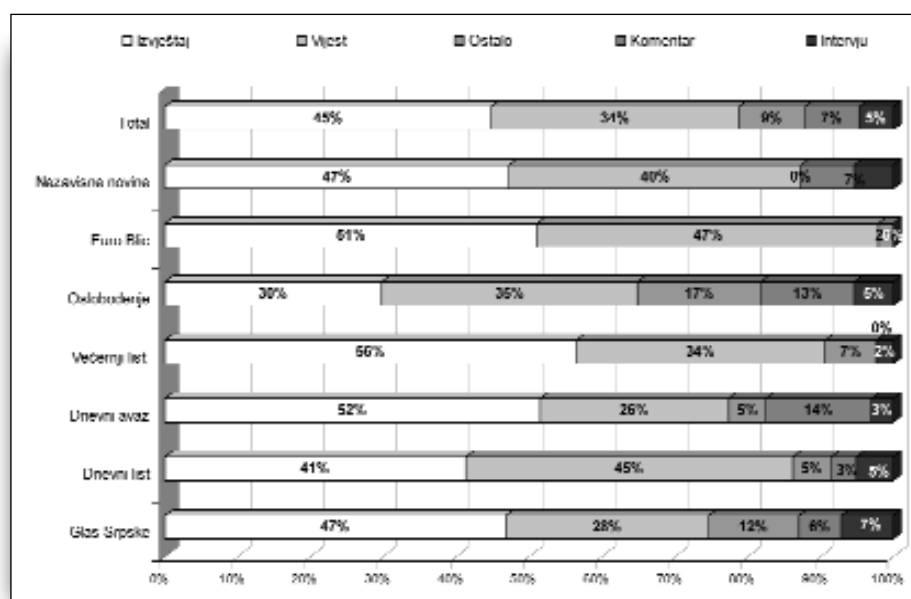


Državni funkcioneri Tematika	Glas Srpske	Dnevni list	Dnevni avaz	Večernji list	Osllobodenje	Euro Blic	Nezavisne novine	Total
Ostalo	119	41	70	49	83	21	37	426
Ustavne promjene	21	8	6	20	30	14	9	108
Ekonomija	10	2	7	6	11	6	8	50
Kriminal i korupcija	6	0	18	1	20	1	0	46
Odnos prema prošlosti	2	1	0	7	13	1	0	24
Zdravlje i socijalna zaštita	3	1	3	7	5	0	0	19
Edukativni sistem	3	2	0	0	0	1	1	7
Total	164	58	104	90	162	47	55	680

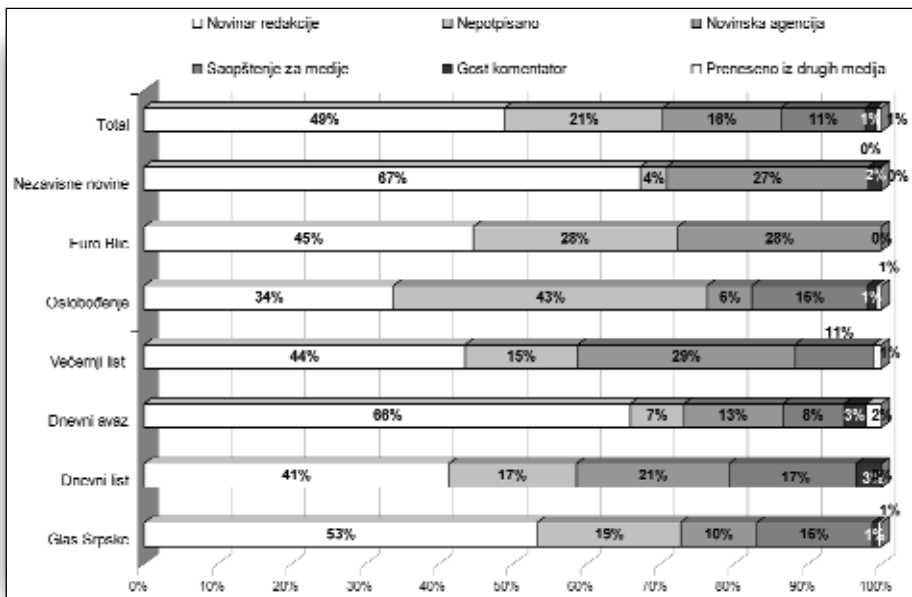


KAKO SU MEDIJI PRATILI IZBORNU KAMPANJU

Državni funkcioneri – novinarska forma	Glas Srpske	Dnevni list	Dnevni avaz	Večernji list	Oslobodjenje	Euro Blic	Nezavisna n.	Total
Izvjestaj	72	24	50	48	44	24	26	288
Vijest	43	26	25	29	52	22	22	219
Ostalo	19	3	5	6	25	1	0	59
Komentar	9	2	14	0	19	0	4	48
Intervju	11	3	3	2	8	0	3	30
Total	154	58	97	85	148	47	55	644

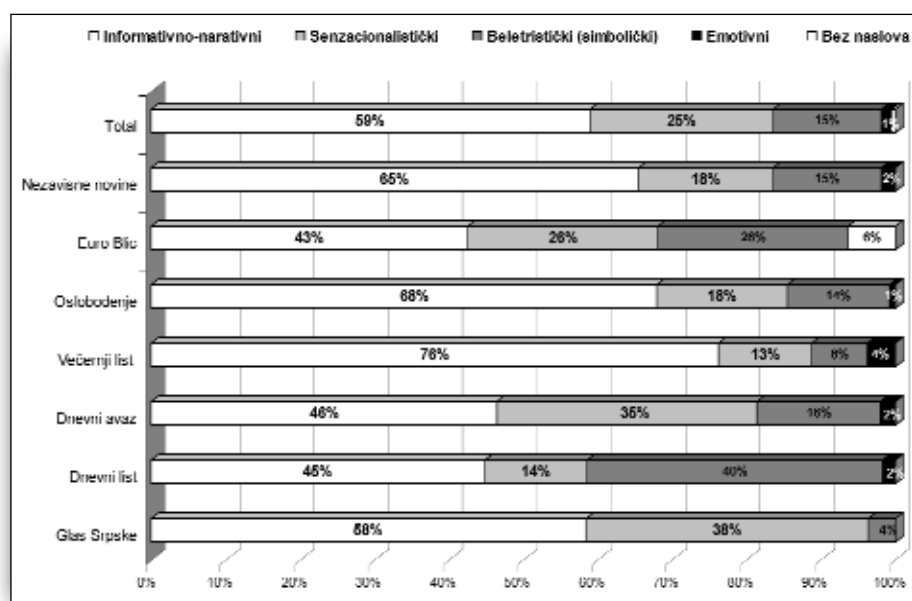


Državni funkcioneri autorstvo	Glas Srpske	Dnevni list	Dnevni avaz	Vešerji list	Oslobođenje	Euro Blic	Nezavisne n.	Total
Novinar redakcije	82	24	64	37	50	21	37	315
Nepotpisano	30	10	7	13	63	13	2	138
Novinska agencija	16	12	13	25	9	13	15	104
Sopštenje za medije	24	10	8	9	23	0	0	74
Gost komentator	1	2	3	0	2	0	1	9
Preneseno iz drugih medija	1	0	2	1	1	0	0	5
Total	154	58	97	85	148	47	55	644

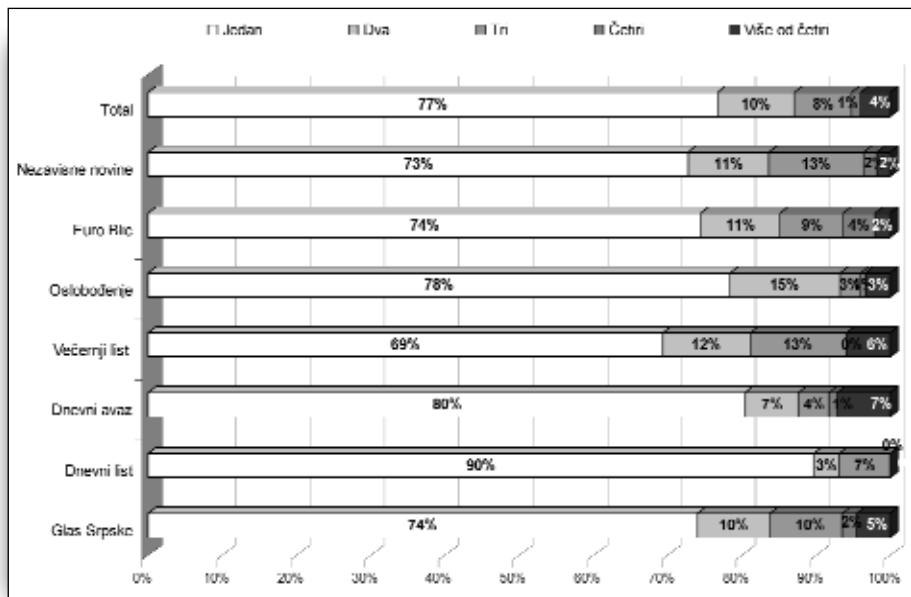


KAKO SU MEDIJI PRATILI IZBORNU KAMPANJU

Državni funkcioneri – vrsta naslova	Glas Srpske	Dnevni list	Dnevni avaz	Večernji list	Osllobodenje	Euro Blic	Nezavisne n.	Total
Informativno narativni	80	26	45	61	89	20	36	357
Senzacionalistički	52	8	34	10	23	12	10	149
Beletristički (simbolički)	5	23	16	6	18	12	8	88
Emotivni	0	1	2	3	1	0	1	8
Bez naslova	0	0	0	0	0	3	0	3
Total	137	58	97	80	131	47	55	605

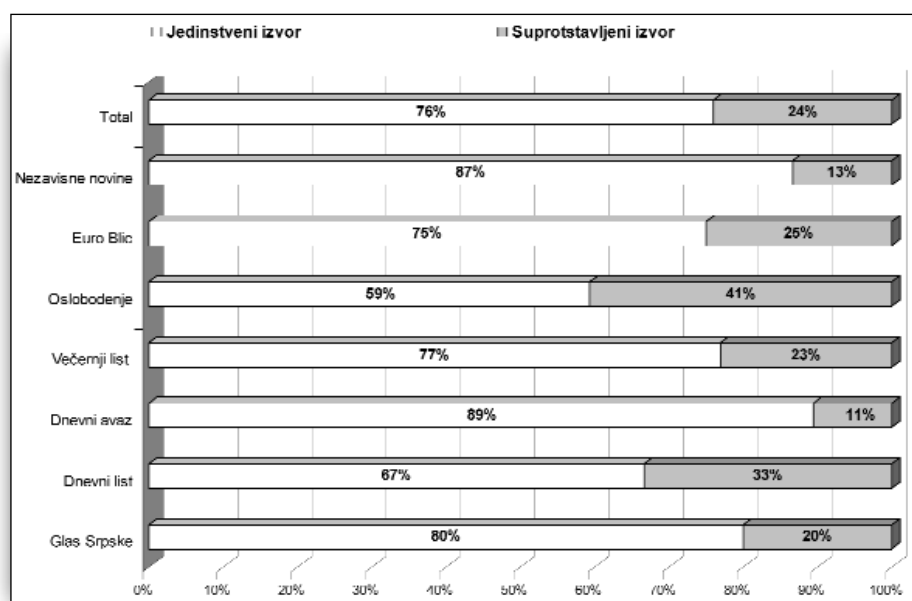


Državni funkcioneri broj izvora	Glas Srpske	Dnevni list	Dnevni avaz	Večernji list	Oslobodjenje	Euro Blic	Nezavisne n.	Total
Jedno	114	52	78	59	116	35	40	494
Dva	15	2	7	10	22	5	6	67
Tri	15	4	4	11	4	4	7	49
Četiri	5	0	1	0	1	2	1	8
Više od četiri	7	0	7	5	5	1	1	26
Total	154	58	97	85	148	47	55	644

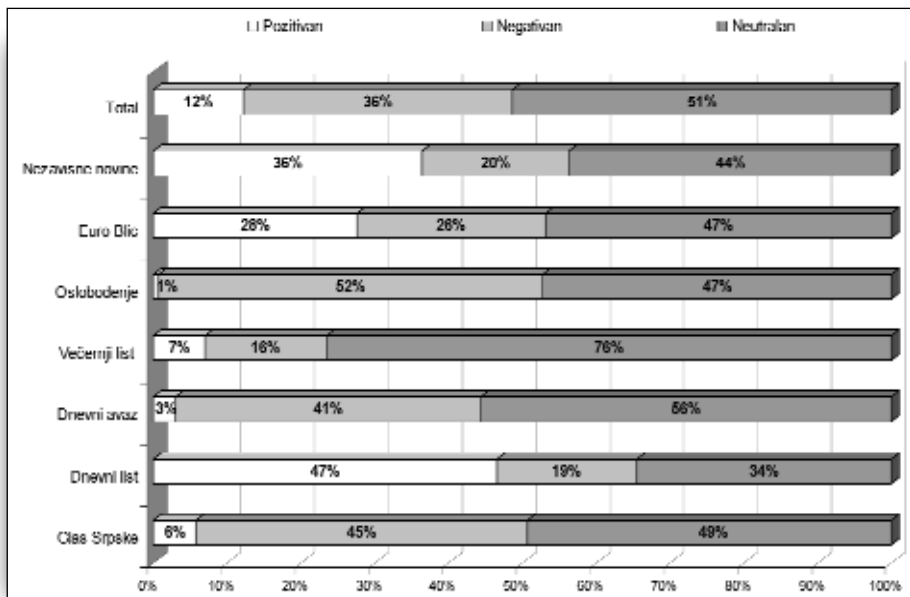


KAKO SU MEDIJI PRATILI IZBORNU KAMPANJU

Državni funkcioneri – pozicija izvora	Glas Srpske	Dnevni list	Dnevni avaz	Večernji list	Osloboden je	Euro Blic	Nezavisne n.	Total
Jedinstveni izvor	32	4	17	20	19	9	13	114
Suprotstavljeni izvor	8	2	2	6	13	3	2	36
Total	40	6	19	26	32	12	15	150



Državni funkcioneri – sadržaj teksta	Glas Srpске	Dnevni list	Dnevni avaz	Večernji list	Oslobodjenje	Euro Blic	Nezavisne novine	Total
Pozitivan	9	27	3	6	1	13	20	79
Negativan	69	11	40	14	77	12	11	234
Neutralan	76	20	54	65	70	22	24	331
Total	154	58	97	85	148	47	55	644



KAKO SU MEDIJI PRATILI IZBORNU KAMPANJU

Državni funkcioneri savjetarski odbor	Glas Srpske						Dnevni list						Dnevni avaz						Većernji list						
	Posr	Avas		Intetil		Posr	Avas		Intetil		Posr	Avas		Intetil		Posr	Avas		Intetil		Posr	Avas		Intetil	
		25	10	15	0		5	7	4	0		15	3	4	1		7	6	2	4		2	3	2	2
Milorad Dodik, SNSD	25	25	50				8	3	11			23	5	28			17	1	18						
Željko Čačić, Srpska lista BHT		10	16	1		1	11	2	14			6	19	25			6		6						6
Nedžad Radmanović, SNSD	15	15	30			6	6	6	6			3	3	3			3	3	3						4
Željko Komšić, SDP	0	8	8			2	2	4	4			2	2	2			2	2	2						14
Nicola Špirić, SNSD	5	10	15			4	4	4	4			3	2	5			3	2	5						5
Fahudin Radmanović, SBB BHT		7	7			3	3	3	3			7	7	22			7	7	22						1
Borjana Krišto, HDZ BiH		4	4			2	4	6	6			1	1	1			1	1	1						32
Zlatko Lagumadžija, SDP			0			1	1	1	1			1	0	1			1	0	1						0
Total	45	77	152	3	39	7	49	17	49	17	49	28	93	9	70	1	80	1	80						

Državni funkcioneri mušaraski uklon	Osluškenje			Faru Bile			Nezarivne novine			Ukupno					
	Pos.	Neu	Neg	Pos.	Neu	Neg	Pos.	Neu	Neg	Pos.	Neu	Neg	Total		
		Total			Total			Total			Total			Total	
Milunak Dredik, SNSD	0	74	21	45	14	0	26	20	8	0	28	57	119	30	206
Urois Stijofic, Srpska za Bill	2	20	2	24	5	12	17	0	3	11	14	5	61	32	136
Nelovisa Radmanovic, SNSD	0	9	3	12	5	0	7	9	6	0	15	24	45	3	72
7. Sijka Komšic, SDP	2	19	0	21	1	3	4	0	1	2	3	4	48	15	67
Nikola Spmic, SNSD	0	11	4	15	6	1	9	0	7	0	6	11	41	7	59
Fahudin Radonic, SIBB BiH	0	4	15	19	1	0	1	0	1	0	1	15	24	15	54
Borjana Krivos, HDZ BiH	0	2	1	3	2	0	2	0	2	0	2	11	18	1	50
Zelko Bagumovic, SH*	0	4	0	4	0	0	0	0	1	0	1	0	9	0	9
Total	4	93	46	143	34	16	66	33	24	13	70	125	385	143	653

KAKO SU MEDIJI PRATILI IZBORNU KAMPANJU

Državni funkcioneri novinarski sektor	Glas Srpske			Društvo Bosna i Hercegovina			Društvo Srpske			Vekernji list		
	Posr	Nepr	Total	Posr	Nepr	Total	Posr	Nepr	Total	Posr	Nepr	Total
Milica Dvorković, SNSD	50%	0%	50%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Igor Štambić, Stranka za BiH	0%	20%	20%	7%	14%	21%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Nedžad Bračunović, SNSD	50%	0%	50%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Željko Komšić, SDP	0%	50%	50%	0%	50%	50%	0%	20%	20%	0%	0%	0%
Nikola Špirić, SNSD	33%	67%	100%	0%	0%	0%	0%	60%	60%	0%	0%	0%
Fahudin Bačević, Srpski BiH	0%	100%	100%	0%	0%	0%	68%	32%	100%	0%	0%	0%
Bojana Krstić, HDZ BiH	0%	100%	100%	33%	67%	100%	0%	0%	0%	28%	72%	100%
Zlatica Lapanadžija, SDP			0%	0%	0%	0%	0%	100%	100%	0%	0%	0%
Total	28%	51%	79%	6%	14%	20%	38%	52%	90%	11%	89%	100%

Državni funkcioneri i ministarski kabinet	Osoblustva i druge						Famili Bilić						Nevlasnik i ostalo						Ukupno					
	Pos.		Neg.		Total.		Pos.		Neg.		Total.		Pos.		Neg.		Total.		Pos.		Neg.		Total.	
	Pos.	Neg.	Pos.	Neg.	Total.	Pos.	Neg.	Pos.	Neg.	Total.	Pos.	Neg.	Pos.	Neg.	Total.	Pos.	Neg.	Total.	Pos.	Neg.	Total.			
Milica Dukić, SNSD	0%	53%	47%	0%	50%	46%	54%	0%	0%	50%	71%	29%	0%	0%	71%	29%	0%	17%	58%	58%	1%	39%	20%	
Uzica Stajčić, Stranka za BiH	8%	87%	8%	0%	16%	0%	29%	71%	26%	26%	0%	21%	79%	19%	2%	45%	53%	19%	2%	45%	53%	19%	19%	
Nedžad Radmanović, SNSD	0%	73%	27%	0%	8%	29%	71%	0%	11%	11%	60%	40%	0%	20%	13%	63%	4%	20%	13%	63%	4%	10%	10%	
Željko Komšić, SDP	100%	0%	0%	0%	14%	0%	75%	17%	6%	6%	0%	13%	67%	0%	6%	73%	23%	0%	6%	73%	23%	0%	0%	
Nikola Špirić, SNSD	0%	73%	27%	0%	10%	22%	67%	11%	14%	14%	67%	33%	0%	8%	19%	69%	12%	8%	19%	69%	12%	8%	8%	
Fahudin Radmanović, SFRB BiH	0%	31%	79%	0%	11%	0%	100%	0%	7%	7%	0%	100%	0%	1%	58%	44%	38%	1%	58%	44%	38%	8%	8%	
Desanka Krsto, HDZ BiH	0%	67%	33%	0%	2%	0%	100%	0%	2%	2%	0%	100%	0%	2%	22%	76%	2%	2%	22%	76%	2%	7%	7%	
Zadko Lagumadžija, SDP	0%	100%	0%	0%	3%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	1%	0%	100%	0%	1%	0%	100%	0%	1%	1%	
Total	3%	65%	32%	100%	24%	52%	34%	100%	47%	34%	100%	19%	22%	100%	19%	59%	22%	100%	19%	59%	22%	22%	100%	

KAKO SU MEDIJI PRATILI IZBORNU KAMPANJU

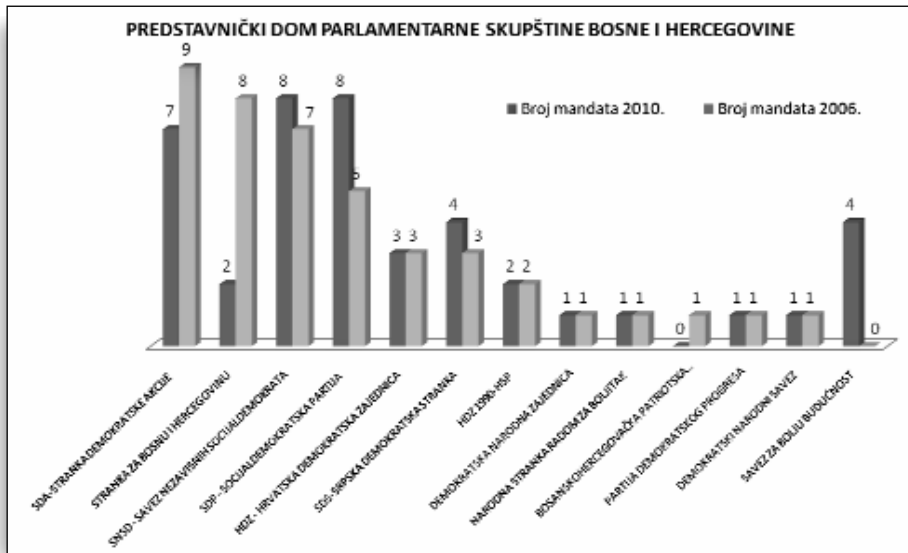
Državni funkcioneri – broj fotografija	Glas Srpske	Dnevni list	Dnevni avaz	Večernji list	Oslobodjenje	Euro Blic	Nezavisne novine	Total
Milorad Dodik, SNSD	31	8	12	14	16	11	24	116
Borjann Krišto, HDZ BiH	1	5	0	62	0	0	0	68
Haris Silajdžić, Stranka za BiH	12	8	12	6	14	2	8	62
Nebojša Radmanović, SNSD	11	5	1	2	10	2	12	43
Nikola Špirić, SNSD	10	8	4	4	6	3	7	42
Željko Komšić, SDP	4	4	4	15	10	0	1	38
Fahrudin Radončić, SBB BiH	0	1	12	0	8	0	0	21
Zlatko Lagumdžija, SDP	0	1	3	0	4	0	2	10
Total	69	40	48	103	68	18	54	400

Državni funkcioneri – broj fotografija	Glas Srpske	Dnevni list	Dnevni avaz	Večernji list	Oslobodjenje	Euro Blic	Nezavisne novine	Total
Milorad Dodik, SNSD	44%	20%	23%	13%	22%	61%	44%	28%
Borjana Krišto, HDZ BiH	1%	13%	0%	59%	0%	0%	0%	16%
Haris Silajdžić, Stranka za BiH	17%	20%	23%	6%	19%	11%	15%	15%
Nebojša Radmanović, SNSD	16%	13%	2%	2%	14%	11%	22%	10%
Nikola Špirić, SNSD	14%	20%	8%	4%	8%	17%	13%	10%
Željko Komšić, SDP	6%	10%	8%	14%	14%	0%	2%	9%
Fahrudin Radončić, SBB BiH	0%	3%	23%	0%	11%	0%	0%	5%
Zlatko Lagumdžija, SDP	0%	3%	6%	0%	5%	0%	4%	2%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

IZBORNI REZULTATI 2010/2006.

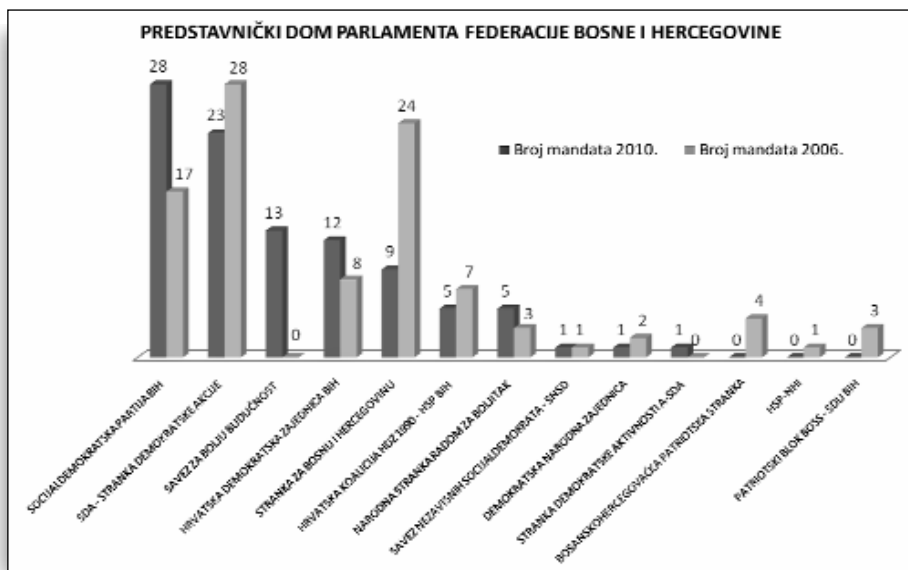
Izvor: Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine

Politički subjekt	Sastav 2010.		Sastav 2006.	
	Broj mandata	%	Broj mandata	%
SDA-STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE	7	16,67%	9	21,43%
STRANKA ZA BOSNU I HERCEGOVINU	2	4,76%	8	19,05%
SNSD - SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA	8	19,05%	7	16,67%
SDP - SOCIJALDEMOKRATSKA PARTIJA	8	19,05%	5	11,90%
HDZ - HRVATSKA DEMOKRATSKA ZAJEDNICA	3	7,14%	3	7,14%
SDS-SRPSKA DEMOKRATSKA STRANKA	4	9,52%	3	7,14%
HDZ 1990-HSP	2	4,76%	2	4,76%
DEMOKRATSKA NARODNA ZAJEDNICA	1	2,38%	1	2,38%
NARODNA STRANKA RADOM ZA BOLJITAK	1	2,38%	1	2,38%
BOSANSKOHERCEGOVAČKA PATRIOTSKA STRANKA	0	0,00%	1	2,38%
PARTIJA DEMOKRATSKOG PROGRESA	1	2,38%	1	2,38%
DEMOKRATSKI NARODNI SAVEZ	1	2,38%	1	2,38%
SAVEZ ZA BOLJU BUDUĆNOST	4	9,52%	0	0,00%
	42	100,00%	42	100,00%

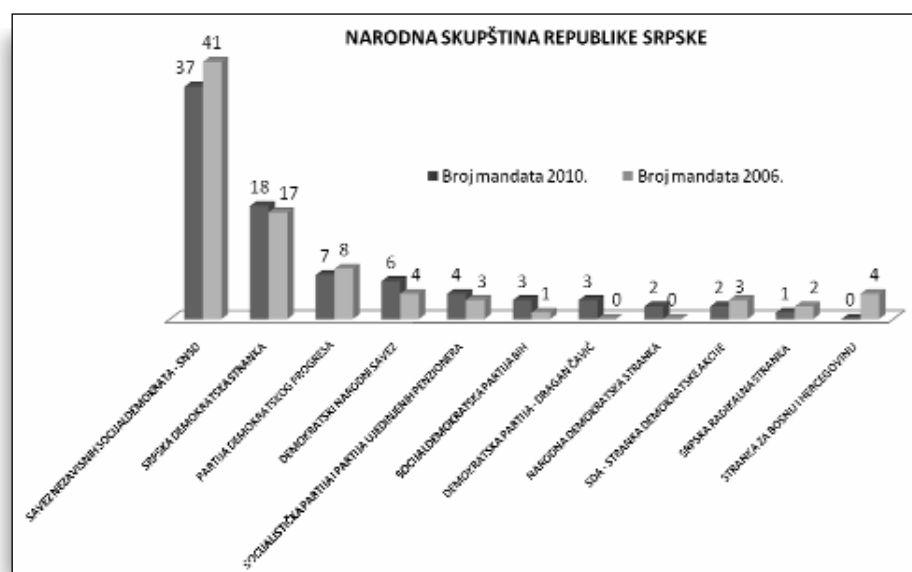


KAKO SU MEDIJI PRATILI IZBORNU KAMPANJU

Politički subjekt	PREDSTAVNIČKI DOM PARLAMENTA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE			
	SASTAV 2010		SASTAV 2006	
	Broj mandata	%	Broj mandata	%
SOCIJALDEMOKRATSKA PARTIJA BIH	28	28,57%	17	17,35%
SDA - STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE	23	23,47%	28	28,57%
SAVEZ ZA BOLJU BUDUĆNOST	13	13,27%	0	0,00%
HRVATSKA DEMOKRATSKA ZAJEDNICA BIH	12	12,24%	8	8,16%
STRANKA ZA BOSNU I HERCEGOVINU	9	9,18%	24	24,49%
HRVATSKA KOALICIJA HDZ 1990 - HSP BIH	5	5,10%	7	7,14%
NARODNA STRANKA RADOM ZA BOLJITAK	5	5,10%	3	3,06%
SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA - SNSD	1	1,02%	1	1,02%
DEMOKRATSKA NARODNA ZAJEDNICA	1	1,02%	2	2,04%
STRANKA DEMOKRATSKE AKTIVNOSTI A-SDA	1	1,02%	0	0,00%
BOSANSKOHERCEGOVAČKA PATRIOTSKA STRANKA	0	0,00%	4	4,08%
HSP-NHI	0	0,00%	1	1,02%
PATRIOTSKI BLOK BOSS - SDU BIH	0	0,00%	3	3,06%
	98	100,00%	98	100,00%



NARODNA SKUPŠTINA REPUBLIKE SRPSKE				
Politički subjekt	SASTAV 2010		SASTAV 2006	
	Broj mandata	%	Broj mandata	%
SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA - SNSD	37	44,58%	41	49,40%
SRPSKA DEMOKRATSKA STRANKA	18	21,69%	17	20,48%
PARTIJA DEMOKRATSKOG PROGRESA	7	8,43%	8	9,64%
DEMOKRATSKI NARODNI SAVCZ	6	7,23%	4	4,82%
SOCIJALISTIČKA PARTIJA I PARTIJA UJEDINJENIH PENZIONERA	4	4,82%	3	3,61%
SOCIJALDEMOKRATSKA PARTIJA BIH	3	3,61%	1	1,20%
DEMOKRATSKA PARTIJA - DRAGAN ČAVIĆ	3	3,61%	0	0,00%
NARODNA DEMOKRATSKA STRANKA	2	2,41%	0	0,00%
SDA - STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE	2	2,41%	3	3,61%
SRPSKA RADIKALNA STRANKA	1	1,20%	2	2,41%
STRANKA ZA BOSNU I HERCEGOVINU	0	0,00%	4	4,82%
	83	100,00%	83	100,00%



KAKO SU MEDIJI PRATILI IZBORNU KAMPANJU

ČLANOVI PREDsjedništva BiH 2006/2010.	Pobjednik 2006.	Pobjednik 2010.	Nije izabran 2010.
NEBOJŠA RADMANOVIĆ (SNSD)	53,26%	48,92%	
ŽELJKO KOMŠIĆ (SDP)	39,56%	60,61%	
BAKIR IZETBEGOVIĆ (SDA)	Nije učestvovao	34,86%	
HARIS SILAJDŽIĆ (SzBiH)	62,80 %		25,10%

Analitičari

Mr. **Davor Marko** je rođen 1980. godine u Osijeku, odrastao u Subotici, diplomirao na studijama novinarstva u Beogradu, magistrirao na programu Demokracija i ljudska prava u Sarajevu i Bolonji. Posljednjih pet godina živi i radi u Sarajevu kao novinar, medijski analitičar i istraživač. Zaposlen je u Centru za interdisciplinarnu postdiplomske studije Univerziteta u Sarajevu kao akademski tutor.

U okviru istraživačkih aktivnosti sarajevskog Media plan instituta učestvovao je u desetinama istraživanja i medijskih analiza, te se specijalizirao za medijsko izvještavanje o različitostima. Bio je lider regionalnog medijskog projekta "Dijalog različitosti", u okviru kojeg su tokom 2007. i 2008. godine organizirane različite istraživačke, edukativne i produkcione djelatnosti.

Urednik je akademskog magazina "Novi pogledi", koji izdaje ACIPS, radio je kao novinar u nekoliko medija iz BiH i regiona, poput beogradskog "Ekonomista", sarajevskih "Dana", subotičke "Hrvatske riječi", "Pulsa demokratije", mostarskog "Statusa".

Autor je knjige „Zar na Zapadu postoji neki drugi Bog?“, koja se bavi stereotipima i predrasudama prema islamu u medijima. Pored toga bio je urednik vodiča za novinare „**PROMI**canje medijske odgovornosti u multikulturalnim društvima“.

Dr. sc. **Lejla Turčilo** je docentica na Odsjeku za žurnalistiku Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Sarajevu (Bosna i Hercegovina), gdje predaje predmete Teorija mass medija i Novi mediji.

Autorica je knjige „On-line komunikacija i off-line politika u Bosni i Hercegovini“ (2006) i koautorica knjige „Manjinske skupine i mediji u Bosni i Hercegovini“ (sa Jelenkom Vočkić-Avdagić, Asadom Nuhanovićem i Validom Repovac-Pašić) (2010). Objavila je naučne i stručne članke u časopisima u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Francuskoj, Sjedinjenim Američkim Državama i Kolumbiji. Sudjelovala je u nekoliko naučno-istraživačkih projekata (COST Action „Transforming Audiences, Transforming Societies“, Brisel (Belgija), Monitoring Radija Deutche Welle, Istraživanje upotrebe interneta u BiH, SOEMZ, (Bugarska), Istraživanje PR prakse u kompanijama u BiH, Rutgers University, SAD).

Mr. sc. **Tatjana Ljubić** je rođena 1981. godine u Subotici. Diplomirala je novinarstvo na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu, a magistrirala na programu Religijskih studija pri Centru za interdisciplinarnu post-diplomske studije (CIPS) u Sarajevu, BiH. Specijalizirala je televizijsko novinarstvo na Visokoj školi novinarstva Media plan u Sarajevu.

Više godina radila je kao novinarka u zagrebačkom „Jutarnjem listu“, bosanskohercegovačkom javnom servisu BHT, regionalnim internet portalima i magazinu „Novi pogledi“, koji izlazi pri Alumni organizaciji CIPS-a (ACIPS). Tokom dvije godine rada u ACIPS-u osnovala je i koordinirala odjel za odnose s javnošću.

Autorica je nekoliko dokumentarnih filmova, „Međunarodna zajednica u BiH – Gospodar koji to nije“ i „Zeleno – boja budućnosti“ u produkciji Media plan instituta i Hainrich Boell Stiftung, te „Osnovci u BiH – hoće li imati zajedničke uspomene“ u produkciji ACIPS-a i Francuske ambasade u BiH. Radila je na nekoliko istraživanja i radova na temu medija i političke situacije u BiH.

Urednik

Mr. sc. **Radenko Udovičić** je programski direktor Media plan instituta iz Sarajeva. Rođen je 1969. godine u Sarajevu. Magistar je društvenih nauka iz oblasti žurnalistike. Brani doktorat na Fakultetu političkih nauka, odsjek žurnalistike u Sarajevu, sa temom Vjerodostojnost medija.

Novinarstvom je počeo da se bavi 1991. na privatnom sarajevskom radiju Studio 99, gdje je obavljao i funkciju urednika informativnog programa. Tokom profesionalne karijere prošao je rad na svim medijima – od radija i televizije, preko štampe i weba. Bio je dopisnik brojnih medija iz regiona i Radija Slobodna Evropa na južnoslovenskim jezicima. Radio je kao glavni urednik medijskog web portala „Mediaonline“, urednik je knjiga „Medijska spoticanja u vremenu tranzicije“ (2005), koja govori o ključnim problemima medija u jugoistočnoj Evropi, „Indikator javnog interesa“ (2007), bazirane na analizi sadržaja centralnih informativnih emisija javnih i privatnih TV stanica u regionu i „Internet-sloboda bez granica?“ (2010), koja analizira komentare na web portalima. Autor je knjige „Odnosi sa javnostima i novinarstvo – INFORMATORI SA RAZLIČITIM CILJEVIMA“, koja je izašla u decembru 2007.

Radio je kao predavač u Media plan institutu na polju pisanja saopštenja za štampu u edukaciji odnosa sa javnostima i na predmetu Sinteza informacija u novinarstvu. Više od 10 godina se bavi analizom sadržaja medija i istraživanjima javnog mnijenja.

